

Slutrapport av arbetsgruppen för revidering av lagen om vattentjänster

Helsingfors 2010

Slutrapport av arbetsgruppen för revidering av lagen om vattentjänster

Helsingfors 2010

Till jord- och skogsbruksministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte 17.9.2008 en arbetsgrupp med uppgift att se över behovet av en revidering av lagen om vattentjänster och den lagstiftning som anknyter till den och att arbeta fram förslag till författningsändringar. Arbetsgruppen fick i uppdrag att fästa särskild vikt vid följande frågor: kraven på innehållet i planerna för utveckling av vattentjänsterna och på regelbunden uppdatering av dessa planer, beredskapen inför särskilda situationer inom vattentjänsterna, vattentjänstverkens beredskapsplanering och beredskap, innehållet i beslutet om godkännande av vattentjänstverkets verksamhetsområde och beslutets förhållande till vattentjänstverkets skyldigheter, minskning av vattentjänstverkets verksamhetsområde när behovet av verkets tjänster minskar, hur bestämmelserna om vattentjänstverkets ekonomi och kontroll av råvatten fungerar, ordnandet av ändamålsenlig avledning av dagvatten samt skyldigheten att ansluta sig till vattentjänstverkets ledningsnät och befrielse från det. Därtill beslutades att arbetsgruppen ska utreda behovet av att precisera de allmänna grunderna för avgifterna för vattentjänsterna samt behovet av att utveckla tillsynsprocesserna och andra processer för att säkra att de avgifter som verken tar ut är å ena sidan skäliga och å andra sidan tillräckliga samt att användningen av inkomsterna från avgifterna är ändamålsenlig med tanke på långsiktigt upprätthållande av vattentjänsterna. Vidare ska arbetsgruppen beakta de senaste utredningarna om ordnandet av tillsynen över den affärsverksamhet som bedrivs inom vattentjänsterna. Arbetsgruppen skulle ha sitt arbete klart senast 31.10.2009.

Utifrån arbetsgruppens framställning till jord- och skogsbruksministeriet 17.6.2009 såg ministeriet över arbetsgruppens uppdrag 13.7.2009 på så sätt att arbetsgruppen lämnar in en halvtidsrapport och begär utlåtanden före utgången av 2009. Avsikten var att arbetet är klart senast 30.4.2010. Enligt det reviderade uppdraget skulle arbetsgruppen dessutom utifrån de utredningar som var tillgängliga och de som inom den närmaste framtiden kommer att bli klara bedöma om det för att trygga vattentjänsterna är nödvändigt att utveckla bestämmelserna om vattentjänstverkens avgifter, ekonomi och rapportering. Arbetsgruppen skulle fästa särskild vikt vid transparensen i verkens ekonomi och vid tryggandet av ett ändamålsenligt underhåll av vatten- och avloppsanordningarna. För att utveckla tillsynen över vattentjänstverkens ekonomi och över avgifterna för vattentjänsterna skulle arbetsgruppen studera följande alternativ: utveckling av offentlighetstillsynen, en särskild tillsynsnämnd samt inrättande av en ny tillsynsmyndighet. Utifrån utredningarna skulle arbetsgruppen lägga fram förslag som den ansåg nödvändiga.

Till ordförande för arbetsgruppen utsågs vattenförvaltningsdirektör Kai Kaatra från jord- och skogsbruksministeriet och till vice ordförande lagstiftningsrådet Jukka-

Pekka Tolvanen från jord- och skogsbruksministeriet. Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs följande: från jord- och skogsbruksministeriet vattenöverinspektör Minna Hanski, från social- och hälsovårdsministeriet konsultative tjänstemannen (fr.o.m. 1.6.2009 direktör) Jari Keinänen, från miljöministeriet överinspektör Jorma Kaloinen och överinspektör Katri Nuuja, från Konsumentverket biträdande direktör Päivi Sepälä, från Finlands Kommunförbund utvecklingsingenjör Paavo Taipale, från Vatten- och avloppsverksföreningen chefen för juridiska frågor Anneli Tiainen samt från Birkalands miljöcentral (nuvarande närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland) avdelningschef Ari Nygren. Till permanent sakkunnig i arbetsgruppen utsågs enhetschef Markku Maunula från Finlands miljöcentral och till sekreterare vattentjänstingenjör Jarmo Siekkinen från Norra Savolax miljöcentral (nuvarande närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Savolax) samt jurist Antti Belinskij från jord- och skogsbruksministeriet. Ministeriet utsåg äldre regeringssekreterare Pekka Kempainen från jord- och skogsbruksministeriet till medlem i arbetsgruppen i lagstiftningsrådet Jukka-Pekka Tolvanens ställe för tiden 16.2.2009 - 31.1.2010, och för tiden fr.o.m. 15.5.2009 utsågs chefen för samhällstekniken Kirsi Ronnu från Finlands Kommunförbund till medlem i arbetsgruppen som ersättare för utvecklingsingenjör Paavo Taipale, som övergick till andra uppgifter. Arbetsgruppen kallade in lagstiftningsråd Tuire Taina från jord- och skogsbruksministeriet som sakkunnig för tiden fr.o.m. 17.6.2009 (lagstiftningsråd i miljöministeriet från 15.1.2010) och forskare Tiina Pullola från Tavastlands miljöcentral (nuvarande närings-, trafik- och miljöcentralen i Tavastland) till sekreterare för tiden 17.6.2009 - 28.2.2010.

Arbetsgruppen antog namnet arbetsgruppen för revidering av lagen om vattentjänster. Den har sammanträtt 53 gånger. Arbetsgruppen tillsatte 4.6.2009 en sektion för vidareberedning av förslag till bestämmelser om hantering av dagvattnet. Katri Nuuja var ordförande för denna sektion och följande var medlemmar i den: Pekka Kempainen, Tiina Pullola, Kirsi Rontu och Anneli Tiainen samt överarkitekt Aulis Tynkkynen från miljöministeriet, jurist Ulla Hurmeranta från Finlands Kommunförbund och vattentjänstingenjör Saijariina Toivikko från Vatten- och avloppsverksföreningen. Regeringssekreterare Klaus Metsä-Simola från miljöministeriet var sekreterare för sektionen.

Arbetsgruppen har hört följande personer som sakkunniga: vattenförvaltningsrådet Jaakko Sierla från jord- och skogsbruksministeriet, överdirektör Asta Sihvonen-Punkka från Energimarknadsverket, statistikchef Leo Koltola från Statistikcentralen, överinspektör Juhani Gustafsson från Finlands miljöcentral, forskardoktor Eija Vinnari från Åbo handelshögskola, planeringschef Jorma Lindström, direktionsordförande Jorma Pelto-Huikko och vattentjänstdirektör Matti Napari från vattentjänstverket i Forssa, verkställande direktör Jyri Rautiainen från Kiuru & Rautiainen Oy, biträdande direktör Mika Rontu från Vatten- och avloppsverksföreningen samt biträdande avdelningschef Ilari Myllyvirta från HRM Vatten.

Arbetsgruppen gav 17.12.2009 en halvtidsrapport (MMM 2009:13) som innehöll förslag om tillämpningsområdet för lagen om vattentjänster, om tillsynsmyndigheterna, om utveckling av vattentjänsterna, om vattentjänstverkens verksamhetsområden och godkännandet av dessa, om revidering av bestämmelserna om verkens kontrollskyldigheter samt om bestämmelser som gäller förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna. I rapporten gav arbetsgruppen också preliminära förslag till hur man ska utveckla regleringen om dagvattenhanteringen. I rapporten behandlades dessutom vissa sådana förslag till revidering av lagen om vattentjänster som hade diskuterats i arbetsgruppen men som inte hade lett till några förslag till bestämmelser. Jord- och skogsbruksministeriet gav över hundra myndigheter, kommuner, vattentjänstverk och andra inrättningar samt organisationer tillfälle att ge sitt utlåtande om mellanrapporten senast 27.1.2010. Utlåtandena har beaktats vid den fortsatta beredningen av förslagen i arbetsgruppen.

De viktigaste ämnesområden som arbetsgruppen behandlade gällde förberedelserna för särskilda situationer inom vattenförsörjningen och avloppshantering, tryggheten av underhållet av vatten- och avloppsanordningarna samt nya bestämmelser om ansvaret för dagvattenhanteringen. Arbetsgruppen anser det vara viktigt att man förbättrar nivån på både vattentjänstverkens och kommunernas beredskapsplanering för trygghet av vattentjänsterna i särskilda situationer. Vid beredskapsplaneringen ska man också förbättra hanteringen av helheterna. Arbetsgruppen anser att det delvis bristfälliga underhållet av vatten- och avloppsneten är ett problem i Finland. Underhållet av ledningsneten kan bli bättre om man genomför de olika lösningar som nu föreslås och som gäller bland annat verkens kontrollskyldighet, genomförandet av principerna om att avgifterna för vattentjänsterna ska täcka kostnaderna och om att inkomsten från avgifterna ska vara skälig samt förfaranden genom vilka man kan öka transparensen i vattentjänstverkens ekonomi. Arbetsgruppen anser det vara nödvändigt att förtydliga ansvaret för hanteringen av dagvattnet för att man bättre än nu ska förbereda sig för störtregn redan i samhällenas planerings- och byggförfaranden och för att man ska kunna ersätta det traditionella ledandet av dagvattnet till avloppet med en helhetshantering av dagvattnet.

Arbetsgruppen föreslår bland annat att

- tidsplanen i lagen om vattentjänster för anläggning av ledningsnät i de olika delarna av verksamhetsområdet tydligare än nu sammankopplas med samhällsutvecklingens behov,
- vattentjänstverkets skyldighet att kontrollera råvattnet preciseras så att det omfattar riskerna i fråga om mängden råvatten och kvaliteten på det råvatten som verket använder, och att verken åläggs att kontrollera också sina anordningars skick,
- vattentjänstverken och de inrättningar som levererar vatten till dem eller behandlar deras avloppsvatten åläggs att göra upp beredskapsplaner för särskilda situationer, och att kommunerna åläggs att planera åtgärder för att trygga vattentjänsterna i särskilda situationer utanför vattentjänstverkens ledningsnät,
- kommunerna ska få besluta om att minska vattentjänstverkets verksamhetsområde i vissa situationer efter att ha bestämt hur man ska trygga tillgången till vattentjänster för de fastigheter som har anslutits till ledningsnätet tidigare,
- vattentjänstverket för att förbättra transparensen i ekonomin ska upprätta och offentliggöra bokslut över och verksamhetsberättelser om vattentjänsterna och avloppshantering av dagvattnet,
- vattentjänstverken ska åläggas att ge sina kunder en standardgottgörelse för avbrott i leveransen av hushållsvatten eller ledningen av avloppsvatten om avbrottet utan uppehåll varar minst den tid som man ska fastställa i lagen,
- standardgottgörelsen begränsas genom att i vattentjänstlagen fastställa när force majeure gäller, vilket också kommer att förtydliga vattentjänstverkens ansvar gentemot sina kunder och behoven av förberedelser i verken för särskilda situationer, och
- att avloppshantering av dagvatten och dräneringsvatten separeras från de vattentjänster som lagen om vattentjänster reglerar, och att kommunerna i markanvändnings- och bygglagen åläggs att på detaljplaneområden sköta hanteringen av dagvattnet.

Arbetsgruppen anser dessutom att

- det inte är nödvändigt att göra kommunens plan för utveckling av vattentjänsterna mer juridiskt bindande, utan målen för utvecklingsplaneringen kan till stora delar nås med hjälp av rådgivning,
- det i dagens läge inte finns några behov av att i lagstiftningen göra ändringar i fastigheternas anslutningsskyldighet, eftersom det till exempel är möjligt att för-

bättra enhetligheten vad gäller besluten om befrielse från anslutningskyldighe-
ten med hjälp av tillsyn, och

- att det inte är ändamålsenligt att i lagen om vattentjänster reglera hur principen om kostnadstäckning ska genomföras så att de olika vattenanvändningsverk-
samheterna beaktas och inte heller att det ges föreskrifter om att principen om
förorenarens ansvar ska beaktas bättre i avgifterna för vattentjänsterna, utan
dessa mål ska man sträva efter att nå genom att förbättra transparensen i vat-
tentjänstverkens ekonomi.

Arbetsgruppen föreslår i detta skede inte att en myndighet inrättas för tillsyn över vat-
tentjänstverkens ekonomi. Arbetsgruppen föreslår dock att det görs en separat utred-
ning om alternativet att Energimarknadsverket ges uppdraget att övervaka vatten-
tjänstavgifternas skälighet samt vattentjänstverkens effektivitet, kvaliteten på verkens
tjänster och verkens lönsamhet.

Helsingfors den 17 juni 2010

Kai Kaatra

Jukka Pekka Tolvanen

Minna Hanski

Jari Keinänen

Jorma Kaloinen

Katri Nuuja

Päivi Seppälä

Ari Nygren

Kirsi Rontu

Anneli Tiainen

Markku Maunula

Tuire Taina

Antti Belinskij

Jarmo Siekkinen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I INLEDNING	3
1 Bakgrund.....	3
2 Arbetsgruppens uppdrag	3
3 Sammanfattning av arbetsgruppens centrala förslag	4
II HELHETER SOM ARBETSGRUPPEN BEHANDLAT.....	7
1 Lagens tillämpningsområde	7
2 Utveckling och ordnande av vattentjänsterna	10
2.1 Allmän utveckling av vattentjänsterna.....	10
2.2 Vattentjänstverkens verksamhetsområden.....	12
2.3 Minskning av verksamhetsområdet	16
3 Att sörja för vattentjänsterna.....	18
3.1 Underhåll och sanering av vatten- och avloppsanordningar.....	18
3.2 Förhållandet mellan beslutet om verksamhetsområde och vattentjänstverkets skyldigheter	20
3.3 Vattentjänstverkets kontrollskyldigheter	20
4 Beredskap inför särskilda situationer inom vattentjänsterna	23
4.1 Den offentliga sektorns beredskapsskyldigheter.....	23
4.2 Vattentjänstverkets beredskapsskyldigheter.....	25
5 Anslutning till vattentjänstverkets ledningsnät och befrielse från anslutning	29
5.1 Befrielse från anslutningsskyldigheten	29
5.2 Förbindelsepunkter.....	31
6 Tillsyn och rätt att anhängiggöra ärenden.....	33
6.1 Tillsynsmyndigheter.....	33
6.2 Förvaltningstvång och ändringssökande	34
7 Prissänkning och standardgottgörelse.....	36
8 Vattentjänstverkens ekonomi och tillsynen över den	40
8.1. Avgifter för vattentjänsterna	40
8.2 Transparens i vattentjänsternas ekonomi	42
8.3 Tillsyn över vattentjänstverkens ekonomi	44
9 Informationsförsörjning	48
10 Hantering av dagvatten	52
11 Förslag om forskning och utveckling i fråga om vattentjänsterna.....	56
III PARAGRAFFÖRSLAG OCH DETALJMOTIVERINGAR	58
1 Lagen om vattentjänster	58
1.1 Paragrafförslag	58
1.2 Detaljmotiveringar	78
2 Markanvändnings- och bygglagen.....	100
2.1 Paragrafförslag	100
2.2 Detaljmotiveringar	102
2.3 Markanvändnings- och byggförordningen.....	108

I INLEDNING

1 Bakgrund

Lagen om vattentjänster (119/2001) trädde i kraft 1.3.2001 och ersatte den då gällande lagen om allmänna vatten- och avloppsverk (982/1977) och lagen om avloppsvattenavgift (610/1973). Syftet med lagen är att till skäliga kostnader trygga tillgången till hushållsvatten samt sådan avloppshantering som är ändamålsenlig med tanke på hälso- och miljöskyddet. Lagen om vattentjänster (nedan vattentjänstlagen eller LVT) innehåller bestämmelser om bland annat allmän utveckling och ordnande av vattentjänster, om kommunens, vattentjänstverkets och dess kunders skyldigheter och rättigheter, om kostnaderna för vattentjänsterna och avgiftsgrunderna samt om avtalen mellan verket och kunden.

Jord- och skogsbruksministeriet har följt upp hur vattentjänstlagens bestämmelser tillämpas och hur de fungerar ända sedan lagen trädde i kraft. I samband med denna uppföljning lät ministeriet hösten 2006 utföra en enkätundersökning för att få reda på hur vattentjänstverken, kommunernas myndigheter och de centrala intressentgrupperna tycker att lagen fungerar. Utgående från uppföljningen och enkäten konstaterades att vattentjänstlagen allmänt taget har fungerat väl och att det inte har uppkommit några stora problem vid tillämpning av lagen. Man ansåg emellertid att vissa av bestämmelserna i lagen behöver preciseras eller revideras.

2 Arbetsgruppens uppdrag

I beslutet om tillsättande av arbetsgruppen för revidering av vattentjänstlagen fick arbetsgruppen i uppdrag att utreda behoven av en revidering av vattentjänstlagen och lagstiftning som anknyter till den samt att bereda de nödvändiga förslagen till författningsändringar. I sitt arbete skulle arbetsgruppen fästa särskild uppmärksamhet vid följande: kraven på innehållet i planerna för utvecklande av vattentjänsterna och regelbunden revidering av planerna, förberedelserna för särskilda situationer inom vattentjänsterna, vattentjänstverkets beredningsplanering och beredskap, innehållet i beslutet om godkännande av vattentjänstverkets verksamhetsområde och beslutets förhållande till vattentjänstverkets skyldigheter, minskning av vattentjänstverkets verksamhetsområde när behovet av verkets tjänster minskar, funktionsdugligheten hos bestämmelserna om vattentjänstverkets ekonomi och hos bestämmelserna om kontrollen av råvattnet, ordnandet av ändamålsenligt ledande av dagvattnet samt skyldigheten att ansluta fastigheten till vattentjänstverkets ledningsnät och möjligheten att få befrielse från denna skyldighet. Dessutom skulle arbetsgruppen utreda behovet av att precisera de allmänna grunderna för avgifterna för vattentjänsterna och behovet av att utveckla tillsynsförfarandena och övriga förfaranden för att säkerställa att de avgifter som verket tar ut å enda sidan är skäliga och å andra sidan tillräckliga och att användningen av inkomsterna från avgifterna är ändamålsenlig med tanke på långsiktigt upprätthållande av vattentjänsterna. Arbetsgruppen skulle i sitt arbete beakta de senaste utredningarna om ordnande av tillsynen över affärsverksamhet rörande vattentjänster.

Enligt det reviderade uppdraget skulle arbetsgruppen dessutom utifrån de utredningar som är tillgängliga nu och utifrån de som inom den närmaste framtiden kommer att bli klara bedöma om det för att trygga vattentjänsterna är nödvändigt att utveckla bestämmelserna om vattentjänstverkens avgifter, ekonomi och rapportering. Arbetsgruppen skulle fästa särskild uppmärksamhet vid transparensen i verkens ekonomi och tryggandet av ett ändamålsenligt underhåll av vatten- och avloppsanordningarna. För att utveckla tillsynen över vattentjänstverkens ekonomi och över vattentjänstavgifterna skulle arbetsgruppen granska följande alternativ: utveckling av offentlighetstillsynen, en särskild tillsynsnämnd samt inrättande av en ny tillsynsmyndighet. Utifrån utredningarna skulle arbetsgruppen lägga fram förslag som den anser nödvändiga.

3 Sammanfattning av arbetsgruppens centrala förslag

Utveckling och ordnande av vattentjänsterna

Arbetsgruppen föreslår att vattentjänstlagens tidsplan för när de olika delarna av verksamhetsområdet ska anslutas till vattentjänstverkets ledningsnät tydligare än nu ska sammankopplas med samhällsutvecklingens behov.

Man ska i vattentjänstlagen föreskriva att det ska ges tillräckligt med information om planen för utvecklande av vattentjänsterna och att planen ska finnas allmänt tillgänglig elektroniskt eller på annat sätt. Det är dock inte nödvändigt att göra planen för utvecklande av vattentjänsterna mer juridiskt bindande än nu, och det är inte heller nödvändigt att i betydande mån utöka kraven på innehållet i planen, eftersom målen för utvecklingsplaneringen till stora delar kan nås med hjälp av rådgivning.

Kommunen ska ges rätt att bestämma att ett vattentjänstverks verksamhetsområde minskas då kommunen inte längre kan anses vara skyldig att ordna vattentjänsterna i ett område genom tjänster från ett vattentjänstverk. En sådan situation kan uppstå om verket exempelvis inte längre kan ordna vattentjänsterna på ett ändamålsenligt sätt på grund av en kraftig minskning av antalet bosatta i området. När kommunen beslutar att minska verksamhetsområdet ska den bestämma hur vattentjänsterna för de fastigheter som är anslutna till vattentjänstverkets ledningsnät därefter ska tryggas. Vattentjänstverket ska få säga upp ett avtal om vattentjänster på grund av denna minskning endast om fastighetens vattentjänster tryggas utan att kunden vållas extra kostnader.

Underhåll

Det föreslås att i vattentjänstlagen tas in bestämmelser om verkets allmänna skyldighet att hålla sig underrättat om i vilket skick dess anordningar är och kontrollera anordningarnas skick samt mängden läckvatten i vattenlednings- och avloppsnätet. Motsvarande skyldighet ska gälla andra inrättningar som levererar vatten till verken eller behandlar deras avloppsvatten. I bestämmelsen om grunderna för vattentjänstavgifterna ska man klargöra att de investeringar som avses gäller både nyanskaffningar och reparationer. Arbetsgruppen anser att underhållet av vattentjänstverken också ska ingå i avtalen mellan kommunerna och vattentjänstverken så att kommunerna och vattentjänstverken bättre än nu ska ta ansvar för vatten- och avloppsanordningarnas skick.

Vattentjänstverkets skyldighet att kontrollera råvattenkvaliteten ska preciseras så att den gäller risker i fråga om mängden av och kvaliteten på råvattnet och därigenom risker som kan ha konsekvenser för vattentjänstverkets kunder. Vattentjänstverken och de inrättningar som levererar vatten till dem eller behandlar deras avloppsvatten ska utarbeta beredskapsplaner för särskilda situationer i samarbete med tillsynsmyndigheterna, räddningsmyndigheterna och andra vattentjänstverk som anslutits till samma ledningsnät. Kommunerna ska åläggas att i samband med beredskapsplaneringen utarbeta planer över åtgärder med vilka vattentjänsterna utanför vattentjänstverkens ledningsnät ska tryggas i särskilda situationer.

Anslutning till vattentjänstverkets ledningsnät och befrielse från anslutning

Arbetsgruppen anser att det i dagens läge inte är nödvändigt att genom lagstiftning göra ändringar i fastigheternas anslutningsskyldighet, eftersom det till exempel är möjligt att förbättra enhetligheten vad gäller besluten om befrielse från anslutningsskyldigheten genom myndighetstillsyn. På sista tiden har emellertid grunderna för anslutningsskyldigheten och befrielse från den väckt allt mer diskussion och kan kräva fortsatt granskning, i vilken de sektorer som är representerade i arbetsgruppen vid behov kan delta.

Tillsyn och rätt att anhängiggöra ärenden

För att göra regleringen tydligare föreslås att i vattentjänstlagen inkluderas ett omnämnande om att den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen hör till jord- och skogsbruksministeriet. Därutöver ska bestämmelsen om tillsynsmyndigheterna göras klarre så att gränserna för myndigheternas behörighet framgår direkt av vattentjänstlagen.

Fel i vattentjänsterna och standardgottgörelse

Det föreslås en ny bestämmelse om standardgottgörelse, som verket ska vara skyldigt att betala kunderna för ett minst 12 timmars oavbrutet avbrott i leveransen av hushållsvatten och ledningen av avloppsvatten. Standardgottgörelsen ska begränsas genom att i vattentjänstlagen definiera force majeure i fråga om vattentjänsterna. Detta förtydligar vattentjänstverkens ansvar gentemot kunderna och samtidigt blir också verkens behov av förberedelser för särskilda situationer tydligare. Dessutom ska man i lagen precisera att ett avbrott i tillhandahållandet av vattentjänsterna på grund av normala reparationer eller underhåll på vatten- och avloppsanordningarna inte betyder ett fel i vattentjänsterna. Det föreslås att minimibeloppet på prisavdraget för ett fel binds till grund- och bruksavgiften, eftersom det nuvarande prisavdraget, som enbart är bundet till grundavgiften, ofta i praktiken är otillräckligt för att ersätta kunderna för förluster som beror på avbrott i vattentjänsterna.

Vattentjänstverkets ekonomi och tillsynen över den samt informationsförsörjning

Arbetsgruppen anser att det på grund av vattentjänstlagens begränsade tillämpningsområde inte är möjligt att i lagen reglera hur principen om kostnadstäckning ska genomföras så att de olika vattenanvändningsverksamheterna beaktas. Med hjälp av lagstiftning är det inte heller möjligt att säkerställa att principen om föreningens ansvar beaktas i de avgifter som verken tar ut för vattentjänsterna, eftersom strukturen på dessa avgifter måste lösas separat för varje verk och eftersom det är svårt att övervaka att kostnaderna inriktas rätt. Däremot ska man vinnlägga sig om att se till att kostnaderna fördelas rättvist och att principen om föreningens ansvar genomförs genom att förbättra transparensen i vattentjänstverkens ekonomi. På avgifternas struktur kan man också inverka bland annat genom att revidera Vatten- och avloppsverksföreningens anvisningar om saken och de taxemodeller som gjorts upp för vattentjänstverken.

För att förbättra transparensen i vattentjänstverkens ekonomi föreslår arbetsgruppen att vattentjänstlagen ålägger alla vattentjänstverk samt de inrättningar som levererar vatten eller behandlar verkens avloppsvatten att upprätta ett bokslut över och en verksamhetsberättelse om vattentjänsterna och dagvattenavloppet. Dessutom ska lagen innehålla bestämmelser om granskning av bokslutet och offentliggörande av bokslutet, verksamhetsberättelsen, leveransvillkoren och nyckeltalen. Enligt arbetsgruppens förslag ska transparensen i vattentjänstverkens ekonomi ökas också med hjälp av ett lagstadgat informationssystem för vattentjänsterna.

Arbetsgruppen föreslår inte i detta skede att det ska inrättas en separat myndighet för tillsyn över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. Arbetsgruppen föreslår dock att man utreder alternativet att Energimarknadsverket övervakar vattentjänstavgifternas skälighet samt vattentjänstverkens effektivitet och lönsamhet samt tjänsternas kvalitet. I utredningen ska man granska behovet av en sådan tillsyn samt genomförandet av denna med avseende på en förnuftig resursanvändning. Utredningen ska göras i samband med det av arbetsgruppen föreslagna pilotprojektet i vilket man ska ta reda på om de kalkylmodeller som Energimarknadsverket har tagit fram också lämpar sig för bestämmande av olika nyckeltal som gäller vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. Projektet ska planeras noggrannare i en separat styrgrupp och genomförandet av projektet ska följas upp i denna styrgrupp.

Hantering av dagvattnet

Arbetsgruppen föreslår att man förtydligar ansvaret för hanteringen av dagvattnet, det vill säga regn- och smältvattnet från bebyggda områden, och samtidigt förbättrar möjligheterna till användning av metoder för hantering av dagvattnet ovan jord. Enligt förslaget ska man separera hanteringen av dagvattnet och dräneringsvattnet från de vattentjänster som regleras i vattentjänstlagen, och i nya bestämmelser i markanvändnings- och bygglagen ska kommunen åläggas att ombesörja hanteringen av dagvattnet på detaljplaneområden. Kommunen ska kunna ta ut avgifter för att täcka kostnaderna för hanteringen av dagvattnet.

II HELHETER SOM ARBETSGRUPPEN BEHANDLAT

1 Lagens tillämpningsområde

Tillämpningsområdet för vattentjänstlagen har ett nära samband med de ämnesområden i lagen som särskilt nämns i arbetsgruppens uppdrag och som ska revideras. Tillämpningsområdet har också ansetts vara oklart i synnerhet i fråga om industrin och semesterbosättning. Arbetsgruppen har därför ansett det motiverat att granska lagens tillämpningsområde som en skild fråga.

Nuläge

I LVT 2 § föreskrivs att lagen tillämpas på vattentjänster i samband med bosättning samt, om inte något annat bestäms, på sådana vattentjänster i samband med närings- och fritidsverksamhet som kan jämföras med vattentjänster i samband med bosättning. Enligt detaljmotiveringarna till paragrafen (RP 85/2000) är syftet med vattentjänstlagen att trygga vattentjänsterna för i synnerhet bosättning, men lagen ska också tillämpas på sådan närings- och fritidsverksamhet som med avseende på behovet av försörjning med hushållsvatten och kraven på avloppshantering kan jämföras med hushåll.

Det har framkommit oklarheter vid tolkningen av bestämmelsen om tillämpningsområde. Särskilt tillämpningen av lagen på vattentjänsterna för företag som tillverkar livsmedel och för semesterbosättning har ansetts vara oklar. Det är med andra ord frågan om vilken slags närings- eller fritidsverksamhet som kan jämföras med bosättning på det sätt som avses i LVT 2 §.

Ett exempel som ges i detaljmotiveringarna till LVT 2 § bidrar till tolkningsoklarheterna rörande lagens tillämpningsområde i fråga om vattentjänsterna för livsmedelsindustrin. Enligt detta exempel avses med näringsverksamhet som kan jämföras med bosättning till exempel produktionsanläggningar för livsmedelstillverkning, såsom mejerier och slakterier, vilka för det mesta köper sitt vatten av ett vattentjänstverk och leder sitt avloppsvatten till ett vattentjänstverks avlopp. Vattentjänstlagen är emellertid inte avsedd för tillämpning på annan näringsverksamhet än sådan som beträffande sina vattentjänster kan jämföras med bosättning, så lagens tillämpningsområde omfattar endast de livsmedelsföretag som är jämförbara med privata hushåll i fråga om vattenbehovet och mängden och beskaffenheten av avloppsvattnet.

Tolkningsoklarheter vad gäller tillämpningsområdet har framkommit exempelvis i sådana situationer då ett företag har vållats skada på grund av ett avbrott i tillhandahållandet av vattentjänster eller på grund av dålig kvalitet på det levererade hushållsvattnet. Då har det blivit aktuellt att överväga om lagens bestämmelser om fel i vattentjänsterna, prisavdrag och skadestånd är tillämpbara på dessa situationer. De svåraste tolkningssituationerna har uppkommit då det inte framgår av avtalet mellan verket och företaget att företagets vattenförsörjning och avloppshantering inte omfattas av lagens tillämpningsområde.

Även om man inte skulle tillämpa vattentjänstlagen på avtalsförhållandena mellan vattentjänstverket och näringsidkare, ska vattentjänstverket i all sin verksamhet beakta den princip om kostnadstäckning som baserar sig på ramdirektivet för vatten (2000/60/EG). Principen har införts i LVT 18 §, enligt vilken avgifterna för vattentjänsterna på lång sikt ska täcka vattentjänstverkets investeringar och kostnader. Till principen om kostnadstäckning hör också att kostnaderna för verksamheten ska betalas av vattenförbrukarna i en rättvis proportion, vilket kommer till uttryck i det krav som ställs i LVT 18 § om att avgifterna ska vara skäliga och rättvisa. Enligt artikel 9 i ramdirektivet för vatten ska de olika vattenanvändningsverksamheterna, uppdelade på åtminstone industri, hushåll och jordbruk, adekvat bidra till kostnadstäckningen för vattentjänsterna. De avgifter som tas ut av näringsverksamhet ska alltså täcka de kostnader som vattentjänstverket har för produktionen av tjänsterna.

Lagens tillämpningsområde i fråga om fritidsbosättning är en aktuell fråga med tanke på att man förutspår att antalet fritidsbostäder kommer att öka, fritidsbosättningen koncentreras och nivån utrustningen i fritidsbostäderna stiga. Det ringa behovet av vattentjänster i fritidsbosättning utanför semestertiderna kan vålla verken specialkrav och kostnader som avviker från dem som finns vid fast bosättning. Svar på frågan om huruvida fritidsbosättning ska omfattas av vattentjänstlagen får man med hjälp av motiveringarna för LVT 2 § framförallt på basis av om behoven av vattentjäs-

ter i samband med fritidsbosättning kan jämföras med behoven av vattentjänster i samband med bosättning. Det avgörande är alltså behoven av vattentjänster, inte om bosättningen klassificeras som fast bosättning eller fritidsbosättning.

Utöver LVT 2 § finns det andra bestämmelser som påverkar frågan om hur man ska tillämpa lagen på fritidsbosättning. För det första har vi bestämmelsen i LVT 6 § 2 mom. om skyldighet av ordna vattentjänster. Vid tolkning av denna bestämmelse kan behoven av vattentjänster i fritidsbosättning skilja sig betydligt från behoven i fast bosättning. För det andra kan vattentjänstverket med stöd av LVT 10 § 2 mom. vägra att till sin vattenledning eller sitt avlopp ansluta en fritidsfastighet, om den stora variationen i vattenförbrukningen skulle försvåra driften av verket. För det tredje kan verket med stöd av LVT 19 § av grundad anledning ta ut avgifter av olika storlek beroende på om det är frågan om fast bosättning eller fritidsbosättning.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen har behandlat lagens tillämpningsområde särskilt med avseende på näringsverksamhet och fritidsbosättning. Ur näringsverksamhetens synvinkel gäller frågan om lagens tillämpningsområde särskilt de ovan beskrivna oklarheterna vad beträffar hur man ska tillämpa bestämmelserna om ersättningar i situationer då företagen har lidit skada på grund av avbrott i vattentjänsterna eller på grund av dålig kvalitet på det levererade hushållsvattnet. Att nivån på fritidsbosättningen har stigit betyder i sin tur att dess vattentjänster i allt högre grad kan jämföras med vattentjänsterna för fast bosättning.

En del av dem som gav utlåtanden om arbetsgruppens mellanrapport understödde och en del motsatte sig att tillämpningsområdet för vattentjänsterna utvidgas så att det också gäller annan näringsverksamhet än den som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning. Arbetsgruppen anser att vattentjänsterna för näringsverksamhet som inte omfattas av lagens tillämpningsområde kan skilja sig så mycket från vattentjänsterna för bosättning, som utgör det främsta föremålet för regleringen i lagen, att det inte med beaktande av detta är ändamålsenligt att utvidga tillämpningsområdet. Om man i högre grad än nu skulle inkludera näringsverksamhet i tillämpningsområdet, borde exempelvis industrianläggningarna betala lika höga bruksavgifter för vattentjänsterna som andra kunder, skyldigheten att ansluta sig till vattentjänstverkets ledningsnät på verksamhetsområdet skulle börja gälla all näringsverksamhet och kundernas krav på vattentjänsterna skulle kunna bli orimligt höga ur vattentjänstverkens synvinkel.

Att allmänt utvidga tillämpningsområdet så att det gäller livsmedelsindustrin har motiverats med att hälsoskyddslagen (763/1994) definierar det vatten som ett företag inom livsmedelsbranschen använder för tillverkning, bearbetning, konservering eller saluföring av livsmedel som hushållsvatten. En utvidgning av tillämpningsområdet har också motiverats med att hushållsvattnet är ett livsmedel. Hushållsvattnet omfattas emellertid inte av definitionen av livsmedel i Europeiska gemenskapens allmänna livsmedelsförordning (EG 178/2002), utan i Europaparlamentets och rådets så kallade allmänna livsmedelshygienförordning (EG 852/2004) föreskrivs att det i företagen inom livsmedelsbranschen ska finnas tillräckligt med dricksvatten tillgängligt och att dricksvatten alltid ska användas när så krävs för att förhindra kontaminering av livsmedel.

Kvaliteten på det hushållsvatten som levereras för livsmedelsindustrins behov är enligt arbetsgruppen tillräckligt tryggad genom den tillsyn som baserar sig på hälsoskyddslagen. Eftersom livsmedelsindustrins behov av vatten samt mängden och beskaffenheten av avloppsvattnet kan avvika avsevärt från vattentjänsterna för bosättning, anser arbetsgruppen att det inte heller är ändamålsenligt att utvidga tillämpningsområdet för vattentjänstlagen så att det omfattar livsmedelsindustrin. Däremot är det önskvärt att livsmedelsindustrin och Vatten- och avloppsverksförbundet i samarbete tar fram modeller för avtal mellan industrin och verken i synnerhet för att förtydliga ansvaret i särskilda situationer.

Arbetsgruppen anser dock att lagens tillämpningsområde annars ska preciseras i fråga om näringsverksamhet. Detta är möjligt i någon mån genom att förtydliga LVT 2 §. Dessutom är det önskvärt att vattentjänstverket och de näringsidkare som inte omfattas av lagens tillämpningsområde alltid ingår ett särskilt avtal om leverans av vattentjänster och om villkoren i samband med leveransen. Av avtalet ska det framgå att bestämmelserna i vattentjänstlagen inte direkt ska till-

lämpas på förhållandet mellan kunden och verket. Intresseorganisationerna för vattentjänsterna och för även annan näringsverksamhet än livsmedelsindustrin skulle kunna ta fram avtalsmodeller.

I arbetsgruppen diskuterades en eventuell begränsning av lagens tillämpningsområde i fråga om fritidsbosättning, eftersom en oregelbunden vattenförbrukning i samband med fritidsbosättning innebär utmaningar för vattentjänstverket. Arbetsgruppen föreslår dock inte att lagen revideras i fråga om vattentjänsterna för fritidsverksamhet, eftersom lagen innehåller tillräckliga bestämmelser (t.ex. de ovan nämnda 6 § 2 mom., 10 § 2 mom. och 19 § i vattentjänstlagen) om hur olika situationer ska hanteras under föränderliga verksamhetsbetingelser inom vattentjänsterna.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att bestämmelsen om tillämpningsområdet i vattentjänstlagen revideras så att den bättre än nu överensstämmer med det ursprungliga syftet med bestämmelsen och med tillämpningspraxisen. Detta ska göras genom att förtydliga LVT 2 § på så sätt att man ska jämställa närings- och fritidsverksamhet med bosättning uttryckligen i fråga om vattentjänsterna. Den ändring av paragrafen som föreslås är klargörande och innebär inte att lagens tillämpningsområde förändras.

Arbetsgruppen har behandlat hanteringen av dagvattnet som en egen helhet. En redogörelse för det förslag som ges i denna fråga om en ändring av LVT 2 § ingår i punkt 10 i detta kapitel.

2 Utveckling och ordnande av vattentjänsterna

Enligt uppdraget skulle arbetsgruppen i sin uppgift fästa särskild uppmärksamhet vid följande frågor som gäller utveckling och ordnande av vattentjänsterna:

- kraven på innehållet i planen för utvecklande av vattentjänsterna (nedan kallad utvecklingsplanen) och regelbunden revidering av planerna,
- innehållet i beslutet om godkännande av vattentjänstverkets verksamhetsområde och beslutets relation till vattentjänstverkets skyldigheter, och
- minskning av vattentjänstverkets verksamhetsområde när behovet av vattentjänster minskar.

Utvecklingsplanerna stöder i dagens läge inte lagens syfte särskilt väl, och skillnaden mellan dem är stor i fråga om hur väl de beaktar vattentjänsternas olika delområden. När det gäller besluten om verksamhetsområde är skillnaden stor vad gäller innehållet och sättet att avgränsa området. Många kommuner inkluderar i verksamhetsområdena endast sådana områden på vilka det har byggts ledningar till ett vattentjänstverk. De juridiska förutsättningarna för att minska verksamhetsområdet är i sin tur oklara på områden där det finns fastigheter som är anslutna till vattentjänstverkets ledningsnät.

2.1 Allmän utveckling av vattentjänsterna

Nuläge

Enligt 5 § i vattentjänstlagen ska kommunen utarbeta och uppdatera sådana planer för utvecklande av vattentjänsterna som täcker dess område och delta i den regionala översiktsplaneringen av vattentjänsterna. Utvecklingsplanerna ska utarbetas i samarbete med vattentjänstverken och i tillräcklig utsträckning med andra kommuner. I motiveringarna till paragrafen konstateras att man också kan göra upp utvecklingsplaner som är gemensamma för två eller flera kommuner. I många kommuner uppdateras utvecklingsplanerna varje fullmäktigeperiod.

Kommunens plan för utvecklande av vattentjänsterna är ett målinriktat dokument, inte ett planeringsmedel som har rättsverkan och som binder kommunen. Högsta förvaltningsdomstolen har i sin rättsskipning (HFD 9.5.2005T1072) styrkt att de beslut som gäller utvecklingsplanerna till sin natur är förberedande. Planerna har således inga direkta juridiska konsekvenser, och det behövs ingen bedömning av planernas och programmets miljökonsekvenser.

I viss mån har det getts instruktioner om utarbetandet av utvecklingsplanerna. Enligt en guide utgiven av Birkalands och Tavastlands miljöcentraler (Kunnan vesihuollon kehittämisuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä, Pirkanmaan ympäristökeskus, ympäristöopas 2008) ska man i utvecklingsplanen beakta exempelvis:

- utvidgning av tjänsterna till nya tätortsområden,
- utvidgning av vattentjänstverkens verksamhetsområden,
- utvidgning av ledningsnäten utanför verksamhetsområdena,
- tjänsternas funktionsduglighet i särskilda situationer,
- samarbete mellan vattentjänstverken och eventuell sammanslagning av dem,
- behoven av vattentjänster på lång och kort sikt,
- kommunens roll som finansiär av vattentjänsterna,
- principer som tillämpas vid underhåll av ledningsnäten och verken samt
- samarbete mellan kommunerna och inom regionen.

Behoven av att ändra utvecklingsplanernas juridiska ställning och innehåll, processen för utarbetande av planerna och uppdateringen har undersökts i en enkätundersökning om hur vattentjänstlagen fungerar (Warsta, Matias. Mielipiteitä vesihuollon kehittämiseksi. Edilex 2007/7, nedan kallad enkäten om vattentjänstlagen). En majoritet av dem som svarade på enkäten ansåg att det är bra att utvecklingsplanen inte är juridiskt bindande. De svarande ansåg dock att planerna inte särskilt väl stöder målen i vattentjänstlagen. Resultaten av enkäten visar på betydande skillnader i

hur man i utvecklingsplanerna beaktar de olika delområdena av vattentjänsterna, till exempel de områden som omfattas av den i LVT 6 § 2 mom. föreskrivna skyldigheten att ordna vattentjänster. Utvecklingsplanerna styr nödvändigtvis inte heller alltid besluten om vattentjänstverkens verksamhetsområden.

De som svarade på enkäten ansåg att processen för utarbetandet av utvecklingsplanerna borde förbättras så att den blir en process med äkta samverkan, i vilken alla behövliga aktörer deltar. En majoritet av de svarande ansåg att man borde begära utlåtande om planen av de tillsynsmyndigheter som avses i vattentjänstlagen, av räddningsväsendet och av grannkommunerna. Det föreslogs att man också hör planläggnings- och byggtillsynsmyndigheterna. I den guide som getts ut av Birkalands och Tavastlands miljöcentraler konstateras att man utöver kommunens sakkunniga inom olika sektorer också bör ge vattentjänstverken och det lokala räddningsväsendet möjlighet att delta i planeringsarbetet.

Största delen av dem som svarade på enkäten understödde att det i lagen föreskrivs skyldighet att regelbundet revidera utvecklingsplanerna. De flesta ansåg att revideringen ska göras med 4 - 5 års mellanrum. Å andra sidan ansåg man att revideringen på grund av skillnaderna mellan kommunerna bör vara flexibel, så att revideringsskyldigheten inte leder till onödiga revideringar särskilt i små kommuner och i kommuner som utvecklas långsamt.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att behoven av revidering av lagens bestämmelser om utveckling av vattentjänsterna gäller planerna för utvecklande av vattentjänsterna, inte den regionala översiktsplaneringen av vattentjänsterna. Planen för utvecklande av vattentjänsterna är viktig för kommunens utveckling av vattentjänsterna av flera skäl. Bland dessa kan nämnas förändringen av samhällsstrukturen, differentieringen av länkarna i verksamhetskedjan för vattentjänsterna, behoven av att effektivisera förberedelserna för särskilda situationer samt kraven på behandling av avloppsvatten i förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattenverkens avloppsnät (542/2003, nedan kallad förordningen om avloppsvatten i glesbebyggelse). I många kommuner bör planeringen av utvecklandet av vattentjänsterna bli bättre för att utvecklingsplanerna ska fungera väl som medel för den allmänna utvecklingen av vattentjänsterna.

För att man vid planeringen av utvecklingen av vattentjänsterna ska kunna beakta den förändrade samhällsstrukturen och kommande samhällsutveckling bör planeringen vara nära sammankopplad med planeringen av områdesanvändningen. Av denna anledning är det viktigt att man inom kommunen utarbetar planen för utvecklande av vattentjänsterna i samarbete med dem som ansvarar för planeringen av områdesanvändningen.

Eftersom länkarna i verksamhetskedjan för vattentjänsterna håller på att differentieras är det nödvändigtvis inte tillräckligt att kommunen samarbetar med bara vattentjänstverken vid utarbetandet av utvecklingsplanerna. Differentiering sker genom att det grundas partivattenbolag för vattenförsörjningen, men den sker i synnerhet inom avloppshantering genom att de avloppsreningsverk som renar avloppsvatten från tätbebyggelse blir självständiga enheter. Dessutom förekommer det att vattentjänstverkens avloppsvatten renas i industrianläggningars reningsverk. Kommunen ska ha möjlighet att med hjälp av utvecklingsplanerna utveckla vattentjänsterna i samarbete med både vattentjänstverken och de övriga aktörerna inom vattentjänsterna.

I utvecklingsplanerna ska man fästa uppmärksamhet även vid förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna och således exempelvis vid reservsystem för råvattenuttaget. Den föreslagna nya LVT 15 a § om förberedelser för särskilda situationer framhäver behovet av dessa förberedelser även i samband med utvecklingsplaneringen.

Med tanke på förordningen om avloppsvatten i glesbebyggelse har utvecklingen av avloppshantering en framträdande roll när man planerar utvecklandet av vattentjänsterna. Det är särskilt viktigt att utarbeta en tidsenlig utvecklingsplan och informera om den under de närmaste åren, innan den övergångstid som getts för förbättring av de fastighetsspecifika avloppssystemen i förordningen om avloppsvatten i glesbebyggelse har löpt ut. Om vattentjänstverket genomför av-

loppsvattentjänster inom övergångstiden är det inte ändamålsenligt att fastighetsägaren eller innehavaren investerar i ett fastighetsspecifikt avloppssystem.

Arbetsgruppen anser att utvecklingsplanen i sin nuvarande form är ett lagom flexibelt instrument, med vilket det är möjligt att ta itu med de ovan nämnda utmaningarna. Arbetsgruppen anser att det inte är nödvändigt att göra utvecklingsplanen juridiskt bindande eller betydligt öka kraven på dess innehåll. Kommunerna är mycket olika i fråga om behoven av utveckling av vattentjänsterna, och det är inte meningen att utvecklingsplanerna ska vara planer för byggande av vattentjänsterna. Målen med utvecklingsplanerna kan nås genom att revidera förfarandet vid utarbetande av utvecklingsplanerna, men också genom att förbättra rådgivningen.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det görs vissa tillägg i bestämmelserna om förfarandet vid utarbetande av de i LVT 5 § avsedda planerna för utvecklande av vattentjänsterna och att rådgivningen för utarbetandet av utvecklingsplanerna effektiviseras.

Det förslås att man i förfarandet för utarbetande av de i LVT 5 § 2 mom. avsedda utvecklingsplanerna inkluderar skyldigheter till samarbete, hörande och information. Kommunerna ska för det första utarbeta utvecklingsplanerna och hålla dem aktuella förutom i samarbete med vattentjänstverken även i samarbete med dem som levererar vatten till vattentjänstverken eller behandlar deras avloppsvatten. För det andra ska de myndigheter som enligt lagen är tillsynsmyndigheter ges tillfälle att bli hörda när kommunen utarbetar utvecklingsplanerna. För det tredje ska man informera tillräckligt om utvecklingsplanen, och den ska vara allmänt tillgänglig.

Rådgivningen för dem som utarbetar utvecklingsplanerna skulle kunna effektiviseras åtminstone så att den guide om utvecklingsplanerna som Birkalands och Tavastlands miljöcentral har publicerat skulle uppdateras och göras till en guide för hela landet.

2.2 Vattentjänstverkens verksamhetsområden

Nuläge

Avgränsningen och godkännandet av vattentjänstverkens verksamhetsområden regleras i LVT 7 och 8 §. Enligt LVT 7 § ska verksamhetsområdena för vattentjänstverken omfatta de områden där det är nödvändigt att ansluta fastigheterna till vattentjänstverkets vattenledning eller avlopp på grund av storleken eller beskaffenheten av bosättningen eller av närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänster kan jämföras med bosättning. Enligt LVT 8 § godkänner kommunen för vattentjänstverket ett verksamhetsområde på vilket vattentjänstverket anses kunna ombesörja vattentjänsterna på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt. I samband med detta bestämmer kommunen vilka områden av verksamhetsområdet som ska anslutas till vattentjänstverkets olika ledningsnät och sätter upp en målinriktad tidtabell för anläggandet av ledningsnäten. I praktiken innehåller LVT 7 och 8 § krav på exakt när och hur kommunen med hjälp av vattentjänstverkets tjänster ska fullgöra den skyldighet att ordna vattentjänsterna som avses i LVT 6 § 2 mom.

Enligt LVT 8 § ska verksamhetsområdet godkännas på framställning av vattentjänstverket eller efter att verket har hörts. Utlåtande ska också inhämtas hos tillsynsmyndigheten, och fastighetsägarna i verksamhetsområdet ska beredas tillfälle att bli hörda.

LVT 8 § 2 mom. föreskriver att verksamhetsområdet ska avgränsas så att vattentjänstverket kan ombesörja vattentjänsterna på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt. Kravet är tvingande såtillvida att beslutet om verksamhetsområde är lagstridigt om det inte beaktas. Kommunen får således inte bestämma att verksamhetsområdet är så stort att vattentjänstverket inte kan fullgöra sina skyldigheter. Av resultaten av enkäten om vattentjänstlagen framgår att vattentjänstverkens faktiska möjligheter att sköta vattentjänsterna på ett ändamålsenligt sätt i allmänhet har beaktats tillräckligt i besluten om godkännande av verksamhetsområde.

Det finns två skäl till att det i LVT 8 § 3 mom. föreskrivs att ledningsnäten ska fastställas. För det första vill man undvika att det bildas onödigt små verksamhetsområden. Även sådana områden som inte behöver omfattas av något ledningsnät, såsom parker och obebyggda fastigheter, bör ingå i verksamhetsområdena. För det andra möjliggör fastställandet att ledningsnäten att vattenledningsnätet och avloppsnätet vid behov kan vara olika stora i verksamhetsområdet.

Utöver vattentjänstlagen innehåller också statsrådets förordning om avloppsvatten från tätbebyggelse (888/2006, nedan FAT) bestämmelser om avloppsnätets utsträckning. Denna förordning baserar sig på direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (91/271/EEG) och har getts med stöd av vattentjänstlagen och miljöskyddslagen (86/2000). Enligt FAT 3 § ska tätorterna omfattas av vattentjänstverkets avloppsnät. Med tätort avses i förordningen bosättning eller företagsverksamhet där det finns behov av anslutning till ett avloppsnät (FAT 2 § 5 punkten). I artikel 3 i direktivet om avloppsvatten från tätbebyggelse förutsätts att det finns ett ledningsnät för att ta hand om avloppsvatten från tätorter med minst 2 000 personekvivalenter.

Den målinriktade tidtabell som LVT 8 § 3 mom. föreskriver för anläggande av ledningsnät är vägledande och riktgivande. Syftet med bestämmelsen är att ägarna och innehavarna av fastigheter inom verksamhetsområdet ska kunna bedöma inom vilken tid det är meningen att ledningsnätet (eller -näten) ska utvidgas så att det (eller de) finns i närheten av deras fastighet. Av beslutet om verksamhetsområde ska det således framgå hur ledningsnäten behöver utvidgas och vilken tidtabell som ställs upp för anläggandet av dem under beaktande av den förväntade utvecklingen av bosättningen på kommunens område. Tidtabellen för anläggande av ett ledningsnät på ett verksamhetsområde fastställs med stöd av LVT 9 § så att den överensstämmer med samhällsutvecklingens behov.

Skillnaden mellan kommunernas beslut om verksamhetsområden är ganska stor vad gäller sättet att avgränsa området. Det har ofta fastställts mindre verksamhetsområden än avsikten var när vattentjänstlagen stiftades, och många kommuner inkluderar i verksamhetsområdena endast områden för vilka det redan har anlagts ett vatten- och avloppsnät. Vissa har också fastställt verksamhetsområdena så att jämförelsevis små områden lämnas utanför verksamhetsområdet.

I enkäten om vattentjänstlagen kartlades behoven av att ändra bestämmelserna om godkännande av verksamhetsområde, förfarandena vid godkännandet samt grunderna för avgränsning av verksamhetsområden. En majoritet av dem som svarade på enkäten ansåg att innehållet i beslutet om godkännande av vattentjänstverkets verksamhetsområde bör preciseras noggrannare i lagen eller i en förordning och att kravet på innehållet bör omfatta åtminstone krav på beslut om förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna och beslut om omfattningen av fastigheternas skyldighet att ansluta sig till ledningsnätet. Det nuvarande utlåtande- och samrådsförfarandet i fråga om beslutet om verksamhetsområde ansågs vara lämpligt. De svarande understödde kraftigt möjligheten till verksamhetsområden som överskrider kommungränsen.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen har granskat godkännandet och avgränsandet av verkets verksamhetsområden i fråga om innehållet i beslutet om godkännande, tidpunkten för godkännandet och gränserna för verksamhetsområdena. Dessutom har arbetsgruppen granskat vilken relation skyldigheten att ordna vattentjänster och beslutet om godkännande av verksamhetsområde har till planläggningen samt vilken relation förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse har till vattentjänstlagen.

Arbetsgruppen konstaterar att det ursprungliga syftet med vattentjänstlagen var att verksamhetsområdena skulle godkännas innan vatten- och avloppsnäten anläggs och att kommunerna skulle planera vattentjänsterna på ett konsekvent och förutsebart sätt från de regionala översiktsplanerna och utvecklingsplanerna till besluten om verksamhetsområden. Ur vattentjänsternas synvinkel borde man också effektivare än nu kunna förebygga uppkomsten av en splittrad samhällsstruktur med de medel som står till buds i markanvändnings- och bygglagen. Kommunerna borde vara en aktiv planerare av samhällsstrukturen även i fråga om vattentjänsterna.

Arbetsgruppen anser att bestämmelserna i 7, 8, 9 och 10 § i vattentjänstlagen inte som helhet har genomförts som det var avsett. När verksamhetsområden fastställs förutser man nödvändigtvis inte samhällsutvecklingen i enlighet med lagens syfte. I praktiken har man fastställt onödigt små

verksamhetsområden, antagligen på grund av att det i kommunerna och vattentjänstverken har tolkats så att fastighetsägarna med stöd av LVT 10 § har rätt att kräva att deras fastighet ansluts till vatten- och avloppsnätet direkt på basis av att fastigheten ligger i verkets verksamhetsområde.

Fastighetsägarens rätt att få en fastighet som ligger i ett vattentjänstverks verksamhetsområde ansluten till vattentjänstverkets ledningsnät baserar sig inte enbart på den skyldighet som ingår i LVT 10 § utan också på den skyldighet att ombesörja vattentjänsterna som ingår i LVT 9 §. Enligt LVT 9 § ska ett vattentjänstverk ombesörja vattentjänsterna inom sitt verksamhetsområde i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov. Sålunda kan en ägare till en fastighet som ligger i verksamhetsområdet med stöd av lagen kräva att fastigheten ansluts till vattentjänstverkets ledningsnät i det skede när samhällsutvecklingen i området förutsätter att vattentjänsterna i området ordnas med hjälp av tjänster från ett vattentjänstverk. Anslutningsrätt följer alltså inte automatiskt av ett beslut om verksamhetsområde utan beror på behoven av vattentjänster i den del av verksamhetsområdet där fastigheten i fråga ligger.

Det blir allt vanligare att vattentjänstverk lösgörs från kommunen, vilket ökar behovet av mer preciserade skyldigheter än tidigare antingen i lagstiftningen eller i avtalen mellan kommunen och verket. Aktuella frågor i det sammanhanget är exempelvis avledningen av dagvatten, leveransen av släckvatten samt en miniminivå på servicen inom vattentjänsterna. Arbetsgruppen har dryftat i vilken utsträckning de frågor som har avtalats mellan kommunen och verket behöver fastställas i beslutet om godkännande av verksamhetsområde. Arbetsgruppens åsikt är att vattentjänstverkets skyldigheter i huvudsak ska ingå i skyldigheten att ha hand om vattentjänsterna och att de inte särskilt ska behöva fastställas i besluten om verksamhetsområdet.

Den i LVT 8 § 3 mom. föreskrivna målinriktade tidtabellen för när ledningsnäten ska anläggas i de olika delarna av verksamhetsområdet har ansetts vara problematisk, eftersom man vid uppgörandet av den kan ha beaktat främst andra synpunkter än behoven av vattentjänster i de olika delarna av verksamhetsområdet, till exempel ekonomiska synpunkter. Arbetsgruppen anser det vara viktigt att man vid uppgörandet av den målinriktade tidtabellen fäster mer uppmärksamhet än i dagsläget vid behoven av vattentjänster enligt samhällsutvecklingen, vilket är syftet i vattentjänstlagen.

I arbetsgruppen har det också framförts att i vissa fall har verksamhetsområdena inte angetts på någon karta. Då kan det ha varit oklart exakt vilket område som verkets skyldigheter omfattar. Eftersom både verkets och fastighetsägarnas skyldigheter och rättigheter är förknippade med verksamhetsområdet är en sådan situation inte godtagbar. Arbetsgruppen anser också att det är viktigt att besluten om godkännande av verksamhetsområde är adekvata med tanke på kommuninvånarnas rätt att få information.

Arbetsgruppen anser att det inte finns behov av verksamhetsområden som överskrider kommungränser. Verksamhetsområden som sträcker sig över flera kommuner har hittills fastställts och kan fortfarande fastställas separat för varje kommuns del.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår vissa ändringar i LVT 7, 8 och 36 §. Arbetsgruppen konstaterar också att man för kommunerna skulle kunna ordna rådgivning om innehållet i besluten om godkännande av verksamhetsområde.

Arbetsgruppen föreslår att LVT 7 § ändras så att behovet av att ansluta fastigheter till vattenlednings- eller avloppsnätet sammankopplas med samhällsutveckling som skett eller som planerats, medan det i paragrafens nuvarande lydelse är sammankopplat med storleken eller beskaffenheten av bosättningen eller av närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning. Syftet med denna ändring är att verksamhetsområdena ska fastställas på ett mer förutsägbart sätt än i dagsläget. Samtidigt undviks onödiga upprepningar i lagens bestämmelser, eftersom den av arbetsgruppen föreslagna LVT 2 § ska föreskriva att lagen tillämpas på vattentjänster i samband med bosättning och på vattentjänster i samband med sådan närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning.

Det föreslås att LVT 8 § ändras på två sätt. För det första föreslås att det i 1 mom. nämns tillsynsmyndigheter i stället för som nu tillsynsmyndigheten, för att det ska vara tillräckligt med samarbete också mellan kommunens olika myndigheter i samband med att beslut om godkännande av verksamhetsområde utarbetas. För det andra föreslås att man i 3 mom. fäster mer uppmärksamhet än nu vid förutsägbarhet i fråga om fastställandet av verksamhetsområde genom att sammankoppla den i lagen föreskrivna målinriktade tidtabellen för när ledningsnäten ska anläggas i de olika delarna av verksamhetsområdet med samhällsutvecklingens behov. Arbetsgruppen föreslår att LVT 36 § förtydligas så att den entydigt fungerar som bestämmelse om bemyndigande att utfärda förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse.

De förslag om dagvattenhanteringen som arbetsgruppen lägger fram i fråga om regleringen av vattentjänstverkens verksamhetsområden behandlas i punkt 10 i detta kapitel.

2.3 Minskning av verksamhetsområdet

Nuläge

En minskning av verksamhetsområdet kan bli aktuell om kommunen inte längre har skyldighet enligt LVT 6 § 2 mom. och 7 § att ordna vattentjänsterna med tjänster från ett vattentjänstverk. En sådan situation kan uppstå huvudsakligen om antalet bosatta minskar betydligt eller om storleken eller beskaffenheten av närings- och fritidsverksamhet som kan jämföras med bosättning förändras. Då kan verksamhetsområdet ha blivit sådant att vattentjänstverket inte längre är kapabelt att sköta sitt ansvar för vattentjänsterna på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt, vilket föreskrivs i LVT8 § 2 mom.

De juridiska förutsättningarna för att minska verksamhetsområdet beror på om det på det område som inte längre omfattas av verksamhetsområdet finns ett ledningsnät som vattentjänstverket sköter. Om det inte finns något ledningsnät kan man med stöd av LVT 8 § 1 mom. utan problem minska området. Då är minskningen enbart en offentlighetsrättslig fråga, och en minskning kan bli aktuell exempelvis om områdets samhällsutveckling inte har skett på förväntat sätt. Ett beslut om verksamhetsområde innebär som offentlighetsrättsligt beslut i sig inte att individer har subjektiv rätt till vattentjänster. Däremot innehåller en bedömning av de juridiska förutsättningarna för en avspjälkning av en sådan del av verksamhetsområdet där ett vattentjänstverk sköter vattentjänsterna såväl offentlighetsrättsliga som privaträttsliga element.

Om behovet av att minska verksamhetsområdet gäller ett område som omfattas av ett vattentjänstverks ledningsnät är det offentlighetsrättsligt frågan om hur en eventuell minskning inverkar på fastighetsägarens eller -innehavarens egendomsskydd. Privaträttsligt är det väsentligt under vilka förutsättningar ett avtal mellan vattentjänstverket och kunden kan sägas upp eller ändras. Med beaktande av att vattentjänsterna har karaktären av nödvändighetstjänster måste man vid minskning av området också lösa frågan om hur fastighetens vattentjänster ska tryggas efter minskningen.

Frågan om egendomsskyddet har att göra med att fastighetsägaren eller -innehavaren tidigare har varit tvungen att mot betalning ansluta sin fastighet till ett vattentjänstverks ledningsnät och att ansvara för vatten- och avloppsanordningarna till förbindelsepunkten. När det gäller egendomsskyddet bör fastighetsägaren eller -innehavaren ersättas för de ekonomiska skador som beror på ett beslut om minskning av verksamhetsområdet.

Grunderna för uppsägning av ett avtal om vattentjänster är enligt LVT 24 § mycket begränsade, och en minskning av verksamhetsområdet hör inte till dem. Grunderna för uppsägning kan dock granskas även i ljuset av de allmänna avtalsrättsliga principerna. Ingåendet av ett privaträttsligt vattentjänstavtal baserar sig på kommunens offentlighetsrättsliga skyldighet att tillhandahålla vattentjänster för fastigheter genom att ansluta dem till vattentjänstverkets ledningsnät. I en situation där kommunen inte längre är skyldig att ordna vattentjänster för en fastighet med hjälp av ett vattentjänstverk försvinner också den offentlighetsrättsliga grunden för vattentjänstavtalet. Detta torde kunna anses vara en sådan förändring av omständigheterna som ger verket rätt att antingen ändra avtalet eller säga upp det helt. En fastighetsägare eller -innehavare får fritt säga upp ett avtal om vattentjänster i samband med att verksamhetsområdet minskas, eftersom fastigheten då inte längre skulle ha någon skyldighet att ansluta sig till verkets ledningsnät.

Ändringar av avtalsvillkor regleras i LVT 23 §. Enligt dess 1 mom. får vattentjänstverket ändra avtalet bland annat av särskilda skäl efter det att omständigheterna förändrats väsentligt. En minskning av verksamhetsområdet torde kunna anses vara ett sådant särskilt skäl, så en ändring av ett avtal i samband med att verksamhetsområdet minskas skulle kunna göras med stöd av detta lagrum. Ändringen torde kunna genomföras exempelvis så att vattendistributionen och behandlingen av avloppsvattnet tryggas på något annat sätt än med hjälp av ett vattentjänstverks ledningsnät. Om man vill möjliggöra uppsägning av avtal även på grund av att verksamhetsområdet minskas, bör en bestämmelse om detta inkluderas i de uppsägningsgrunder som anges i LVT 24 §.

Summa summarum är de rättsliga förutsättningarna för att ta ur drift ett vatten- och avloppsnät som ligger i ett verksamhetsområde oklara i ljuset av den nuvarande lagstiftningen. Det är också

svårt att få en uppfattning om kommunens och vattentjänstverkets ansvar och eventuella överlappningar mellan dessa i en situation där man minskar verksamhetsområdet.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att det inte hittills har framkommit något nämnvärt behov av att minska verksamhetsområdena på områden som omfattas av vattentjänstverket ledningsnät. Det är dock sannolikt att det i framtiden uppkommer behov av att minska några bebyggda verksamhetsområden. Situationen kan bli sådan att ett vattentjänstverk inte längre är kapabelt att sköta vattentjänsterna exempelvis på grund av att antalet bosatta i området kraftigt har minskat eller på grund av att storleken eller beskaffenheten av närings- och fritidsverksamhet har förändrats. En kraftig minskning av antalet bosatta i området minskar inkomsterna från avgifterna för vattentjänstverkets tjänster och den minskade förbrukningen av vatten kan orsaka allvarliga problem med vattenkvaliteten då vattnet blir stående i ledningarna. Det finns således skäl att i vattentjänstlagen noggrannare reglera minskningen av verksamhetsområdena.

Arbetsgruppen anser att när man ger bestämmelser om minskning av verksamhetsområden som omfattas av vattentjänstverkets ledningsnät bör man fästa uppmärksamhet vid vattentjänsternas karaktär av nödvändighetstjänster och vattentjänstverkets monopolställning som producent av vattentjänster. Om verksamhetsområdet minskas ska man trygga fastighetsägarens eller -innehavarens rätt till fungerande vattentjänster till ett skäligt pris, även om vattentjänsterna inte tillhandahålls med hjälp av tjänster från ett vattentjänstverk.

I arbetsgruppen diskuterades hur man ska kompensera fastighetsägare eller -innehavare för ekonomisk skada på grund av en minskning av verksamhetsområdet. Å ena sidan diskuterades vilken ställning fastighetsägare eller -innehavare har när verksamhetsområdet minskas och å andra sidan vilket ansvar vattentjänstverket och kommunen har för kompensering av ekonomiska skador som drabbar fastighetsägaren. Det väsentliga då man minskar ett verksamhetsområde är inte att man ger ersättning i pengar utan att vattentjänsterna för en fastighet tryggas utan att kunden drabbas av extra kostnader.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det till vattentjänstlagen fogas två nya bestämmelser: 8 a § och 24 § 4 mom. Dessa bestämmelser gäller tryggande av tillgången på vattentjänster när ett verksamhetsområde minskas och ett avtal sägs upp. LVT 8 a § ska ålägga kommunen att vid minskning av ett verksamhetsområde bestämma hur vattentjänsterna ska tryggas för de fastigheter som varit anslutna till vattentjänstverkets ledningsnät och enligt LVT 24 § 5 mom. ska ett vattentjänstverk få säga upp avtal om vattentjänster endast om fastigheternas vattentjänster tryggas så att kunderna inte vållas extra kostnader på grund av uppsägningen.

8 a § och 24 § 5 mom. ska å ena sidan klargöra att det under vissa förutsättningar också är tillåtet att minska ett verksamhetsområde på vilket det finns fastigheter som är anslutna till verkets ledningsnät och att vattentjänstverket då får säga upp avtal om vattentjänster. Å andra sidan ska det i bestämmelserna förutsättas att vattentjänsterna tryggas för kunderna om verksamhetsområdet minskas.

Enligt förslagen till bestämmelser ska tröskeln för en minskning av verksamhetsområden på vilka det finns fastigheter som är anslutna till ett vattentjänstverks ledningsnät vara relativt hög. Det ska vara möjligt att minska ett verksamhetsområde endast om kommunen inte längre hade skyldighet att ordna vattentjänsterna för ett område med hjälp av tjänster från ett vattentjänstverk och om vattentjänsterna kan tryggas efter minskningen.

3 Att sörja för vattentjänsterna

Enligt uppdraget skulle arbetsgruppen i sin uppgift fästa särskild uppmärksamhet vid följande frågor som gäller att sörja för vattentjänster:

- förhållandet mellan beslutet om godkännande av ett vattentjänstverks verksamhetsområde och vattentjänstverkets skyldigheter, och
- funktionsdugligheten hos bestämmelserna om kontroll av råvattnet.

Dessutom skulle arbetsgruppen enligt uppdraget utreda behovet av att utveckla tillsynsförfarandena eller andra förfaranden för att säkerställa att användningen av inkomsterna från avgifterna är ändamålsenlig med tanke på långsiktigt upprätthållande av vattentjänsterna. Även den del av uppdraget som gällde beredskapen för särskilda situationer inom vattentjänsterna hör nära samman med sörjandet för vattentjänsterna. Denna fråga behandlas separat i följande punkt.

Förhållandet mellan beslutet om godkännande av ett vattentjänstverks verksamhetsområde och vattentjänstverkets skyldigheter verkar vara oklart särskilt i fråga om tidtabellerna för anläggandet av vatten- och avloppsnät. Kontrollen av råvattnet i sin tur regleras utöver i vattentjänstlagen även i flera andra lagar, och det dricksvattendirektiv som är under revidering kommer antagligen att kräva att vattentjänstverken ska kontrollera sin verksamhet noggrannare än nu. En del av vattentjänstverkens vattenledningar och avlopp är i dåligt skick. Särskilt besvärliga frågor när det gäller att ha hand om vattentjänsterna är bevarandet av vatten- och avloppsnäten i gott skick och ökningen av reparationskostnaderna på grund av otillräckliga reparationsinvesteringar.

3.1 Underhåll och sanering av vatten- och avloppsanordningar

Nuläge

Frågorna om underhåll och sanering av vatten- och avloppsanordningar hänför sig särskilt till LVT 9 och 18 §. Att sköta vattentjänsterna enligt LVT 9 § innebär underhåll och sanering av vatten- och avloppsanordningar. LVT 18 § åter föreskriver att avgifterna för vattentjänsterna på lång sikt ska täcka vattentjänstverkets investeringar och kostnader, i vilka också ingår investeringar i samband med reparationer av anordningar och kostnaderna för reparationer.

På underhållet av avloppen ställs det i Finland särskilda krav: enligt 3 § i förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse ska man fästa särskild uppmärksamhet vid förhindrande av läckage. Detta krav baserar sig på direktivet om avloppsvatten från tätbebyggelse. I anknytning till verkställandet av detta direktiv håller EU-kommissionen på att ta fram en förfrågan till alla vattentjänstverk om underhållsåtgärderna. I miljötillstånden för avloppsreningsverk behandlas i sin tur hela avloppsnätets skick som en del av verksamhetshelheten, men beslutet om tillstånd för ett avloppsreningsverk omfattar ofta bara en del av de avloppsnät som är anslutna till reningsverket.

I Finland är cirka 6 % av vattenledningarna och cirka 12 % av den totala längden på avloppsledningarna i dåligt skick. Årligen saneras cirka 0,4 % av vattenledningarnas längd och cirka 0,6 % av avloppsledningarnas längd, medan årligen cirka 1 % av vattenledningarnas längd och cirka 2 % av avloppsledningarnas längd skulle behöva saneras under de följande fem åren (Näkemyksiä vesihuoltoverkoston saneeraustoiminnan kehittämisestä. Jord- och skogsbruksministeriet, FCG Planeko Oy. 23.10.2009). För närvarande investeras cirka 120 miljoner euro per år i saneringar, medan det under åren 2010 - 2020 kommer att behövas 320 miljoner euro per år om man beaktar att det anhopade underskottet bortskaffas. Den nuvarande investeringsnivån borde alltså höjas med cirka 200 miljoner per år. Utöver saneringsbehovet kommer återbetalningen av reparationskostnaderna under de kommande åren att betydligt höja kostnaderna för vattentjänsterna.

En indikator på behovet av sanering av näten är mängden läckvatten. Enligt statistik från Finlands miljöcentral läckte avloppsnätet under åren 1995 - 2001 i medeltal 146 milj. m³/a, vilket motsvarar cirka 29 % av mängden avloppsvatten. Det finns inga exakta data om vattenledningsnätets läckvatten, trots att LVT 15 § föreskriver att vattentjänstverket ska kontrollera vattensvinnet i verkets

ledningsnät. Av det vatten som pumpas ut i nätet utgörs 10 - 20 % av vatten som inte faktureras, och en del av detta är läckvatten.

Vatten- och avloppsnätens dåliga skick ökar hälso- och miljöriskerna i samband med vattentjänsterna och ökar distributionsstörningarna på grund av rörbrott. Rörbrott kan leda till kontaminering av hushållsvattnet och vattenepidemier, om avloppsvatten kommer in i nätet för hushållsvatten. Likaså kan de leda till miljöförstöring på särskilt känsliga områden. Brott på vattenledningar kan också leda till långvariga avbrott i vattendistributionen. Även de ekonomiska skadorna kan bli betydande, om exempelvis rörbrott leder till olika vattenskadorna.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att det delvis bristfälliga underhållet och den otillräckliga saneringen av vatten- och avloppsnäten är ett allvarligt problem i Finland. Både kommunerna i egenskap av ägare till vattentjänstverk och vattentjänstverken bör sköta vatten- och avloppsanordningarna bättre än nu, och frågorna om underhållet bör avspeglade sig i avtalen mellan kommunerna och verken.

Underhållet av vatten- och avloppsnäten anknyter till många av de frågor som arbetsgruppen behandlade. På underhållet kan man inverka genom bestämmelserna om vattentjänstverkets skyldigheter att ha hand om vattentjänster men också exempelvis genom mer specifika bestämmelser om avgifterna för vattentjänsterna och genom bestämmelser i vattentjänstlagen om en standardgottgörelse för avbrott i vattentjänsterna. Även en ökning av transparensen i vattentjänstverkens ekonomi och tillsynen samt förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna skulle leda till att man bättre än nu beaktar behoven av reparationer av anordningarna. Arbetsgruppen har också dryftat möjligheten att i lagen införa bestämmelser om planering av saneringar.

Arbetsgruppen anser att underhållet av vatten- och avloppsnäten kan främjas genom flera ändringar av vattentjänstlagen. De otillräckliga investeringarna i saneringar inom vattentjänsterna beror emellertid inte så mycket på lagstiftningen utan snarare på den bristfälliga tillsynen över hur lagen följs och på det underskott i ekonomin som många kommuner har. Avgifterna för vattentjänsterna ska vara på en nivå som möjliggör ett tillräckligt underhåll, och de intäktsföringar som vattentjänstverken betalat sina ägare eller affärsverksamhetsarrangemangen för vattentjänsterna ska inte få äventyra underhållen och saneringarna av anordningarna. Det skulle också behövas verktyg för bedömning av saneringsbehovet samt mera rådgivning och instruktioner. Enligt arbetsgruppen är det således inte ändamålsenligt att ge detaljerade bestämmelser om underhåll och sanering av vatten- och avloppsanordningar.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår flera lagändringar med vilka man skulle främja ett ändamålsenligt underhåll och tillräckligt med reparationer av vatten- och avloppsnäten. För det första föreslås att det till LVT 15 § fogas en allmän skyldighet för vattentjänstverken och de inrättningar som levererar vatten till dem eller behandlar deras avloppsvatten att hålla sig underrättade om och kontrollera skicket på anordningarna och mängden läckvatten i verkens vatten- och avloppsnät. För det andra föreslås att det i LVT 18 § ska nämnas att avgifterna för vattentjänsterna ska täcka ny- och reparationsinvesteringar. För det tredje föreslås att det i LVT 20 b och 20 c § utfärdas föreskrifter om ett informationssystem för vattentjänsterna och om offentliggörande av de nyckeltal om räknas ut på basis av de uppgifter som matas in i informationssystemet. Nyckeltalen skulle ge information om bland annat vattentjänsternas kvalitet och lönsamhet, och därigenom skulle man kunna få information om anordningarnas skick och om reparationsinvesteringarna.

3.2 Förhållandet mellan beslutet om verksamhetsområde och vattentjänstverkets skyldigheter

Nuläge

I beslutet om godkännande av ett vattentjänstverks verksamhetsområde kan man precisera de uppgifter som lagen ålägger verket i fråga om vattentjänsterna samt specificera även andra uppgifter för verket. Att ge vattentjänstverket andra än på lagen baserade skyldigheter förutsätter att verket ger sitt samtycke till det. Om sådana specificeringar görs i beslutet om verksamhetsområde till exempel vad gäller släckvatten kommer de med stöd av LVT 9 § att omfattas av vattentjänstverkets skyldighet att ha hand om tjänsterna.

Med stöd av LVT 9 § sörjer vattentjänstverket för vattentjänsterna i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov i enlighet med kommunens beslut om godkännande av verksamhetsområde. Med samhällsutvecklingens behov avses exempelvis tidtabellen för byggande på områden som ska anslutas till näten. Den juridiskt bindande tidtabellen för byggande av ledningsnät bestäms således utifrån de konkreta behoven i de olika delarna av verksamhetsområdet, inte utifrån den målinriktade tidtabellen i det beslut om godkännande av verksamhetsområde som avses i LVT 8 § 3 mom.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen har behandlat förhållandet mellan beslutet om godkännande av ett vattentjänstverks verksamhetsområde och vattentjänstverkets skyldigheter i synnerhet med avseende på tidtabellen för när vatten- och avloppsnät ska byggas. Arbetsgruppen konstaterar att jämfört med det flexibla innehållet i LVT 9 § är den i LVT 8 § 3 mom. föreskrivna skyldigheten att fastställa de områden som ska omfattas av vattentjänstverkets vattenledningsnät eller avloppsnät relativt ovillkorligt formulerad. Det bör dock beaktas att i LVT 8 § 3 mom. är det frågan om en skyldighet som kommunen har, inte direkt en konkret skyldighet för vattentjänstverket att ha hand om vattentjänsterna. Förhållandet mellan 8 § 3 mom. och 9 § har likheter med förhållandet mellan gatuplanen i 85 § och gatuhållningsskyldigheten i 86 § i markanvändnings- och bygglagen. Gatuhållningsskyldighet inträder oberoende av planen först när trafikbehovet på grund av genomförd markanvändning kräver det.

Arbetsgruppen anser att det inte är befogat att i vattentjänstlagen ändra eller precisera förhållandet mellan beslutet om godkännande av verksamhetsområde och vattentjänstverkets skyldigheter.

3.3 Vattentjänstverkets kontrollskyldigheter

Nuläge

I LVT 15 § åläggs vattentjänstverket och den som levererar vatten till verket att kontrollera mängden av och kvaliteten på det råvatten som de använder samt svinnet i ledningsnätet. I motiveringarna till paragrafen hänvisas till ytvattendirektivet (75/440/EEG) samt till det dåvarande förslaget till ramdirektiv för vatten och konstateras att den kontroll som avses i paragrafen omfattar kontrollskyldigheten i båda två. Inom EU är det för närvarande i ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) som bestämmelserna om kontrollskyldigheterna finns.

Om vattentjänstverkens kontrollskyldigheter finns det bestämmelser även i andra nationella författningar än i vattentjänstlagen, och även i vissa tillstånd som baserar sig på dessa författningar kan verken ges kontrollskyldigheter. I 10 § i förordningen om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten (461/2000) föreskrivs att vattentjänstverkets driftsövervakning ska omfatta tillräcklig uppföljning av råvattnets kvalitet för att det ska kunna säkerställas att vattenbehandlingen är ändamålsenlig. Enligt 6 § 3 mom. i statsrådets beslut 366/1994, som gäller kontroll av ytvatten som är avsett för framställning av dricksvatten, ska vattenverket kontrollera kvaliteten

på det vatten som utvinns i enlighet med ett kontrollprogram som [vatten- och miljödistriktet] har godkänt och med beaktande av kraven i dessa direktiv.

I tillstånden enligt vattenlagen (264/1961) åläggs de som tar ut råvatten avsett att användas som hushållsvatten att övervaka vattenkvaliteten och/eller vattenmängden. I tillstånden ges inga detaljerade krav på kontrollen, utan kontrollen godkänns senare av myndigheterna. Kontrollskyldigheterna har inte utfärdats systematiskt, och det främsta syftet med kontrollen enligt vattenlagen är att övervaka konsekvenserna av vattenhushållningsprojekt - inte egentligen kvaliteten på det vatten som tas ut.

Myndigheternas kontrollskyldigheter baserar sig på ramdirektivet för vatten. I artikel 7 i direktivet åläggs medlemsstaterna att identifiera alla vattenförekomster som används för uttag av vatten som är avsett att användas som dricksvatten och som ger mer än 10 m³ per dag i genomsnitt eller betjänar mer än femtio personer samt de vattenförekomster som är avsedda för sådan framtida användning. Sådana vattenförekomster ur vilka man tar ut över 100 m³ vatten per dag i genomsnitt ska medlemsstaterna övervaka enligt bilaga V i direktivet.

I Finlands lagstiftning finns vattenramdirektivets bestämmelser om insamling av uppgifter om vattenuttag och övervakning av yt- och grundvatten implementerat i 5 § i lagen om vattenvårdsförvaltningen (1299/2004, nedan LVVF). Enligt LVVF 5 § 1 mom. 5 punkten ska närings-, trafik- och miljöcentralen samla in nödvändiga uppgifter om områden avsedda för tagande av hushållsvatten medan det i LVVF 9 § ges föreskrifter om allmänna skyldigheter att övervaka ytvattnet och grundvattnet. Enligt de förberedande arbetena ska de uppgifter som avses i LVVF 5 § samlas in i synnerhet i grundvattenområden av klass I samt i ytvattenområden som används för uttag av dricksvatten. Insamlingen av uppgifterna ska ske i samarbete med vattentjänstverken och så att de kontrolluppgifter som avses i LVT 15 § utnyttjas.

LVVF 11 § 3 mom. föreskriver att myndigheterna ska få vattentjänstverkets kontrolluppgifter, och i allmänhet krävs det i miljötillstånden med stöd av 46 § i miljöskyddslagen (86/2000) att tillsynsmyndigheten ska ges uppgifter om behandling av avloppsvatten. Med stöd av LVVF 11 § 3 mom. ska de inrättningar som tillhandahåller offentliga tjänster avgiftsfritt ge närings-, trafik- och miljöcentralen de uppgifter som de förfogar över och som behövs för upprättande av vattenförvaltningsplanen. Närings-, trafik- och miljöcentralerna kan således få de kontrolluppgifter som avses i LVT 15 § av vattentjänstverket och av de inrättningar som levererar vatten eller behandlar verkets avloppsvatten förutom med stöd av den tillsynsbehörighet som vattentjänstlagen ger centralerna även med stöd av de ovan nämnda bestämmelserna.

Summa summarum finns bestämmelser om kontroll i många olika lagar och förordningar och vattentjänstverkets kontrollskyldigheter i de olika lagarna överlappar i viss mån varandra. Syftet med kontrollskyldigheterna i vattentjänstlagen är en råvattenkontroll som har direkt samband med verkets egen verksamhet.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen har dryftat revideringen av vattentjänstverkets kontrollskyldigheter ur flera synvinklar. För det första har kontrollskyldigheterna anknytning till de ovan behandlade frågorna om underhåll och sanering av vatten- och avloppsanordningar. För det andra anser arbetsgruppen att det i viss mån finns brister i kontrollen av råvattnet. För det tredje har arbetsgruppen följt med vilka kontrollskyldigheter som eventuellt kommer att inkluderas i dricksvattendirektivet (98/83/EG), som är under revidering. För det fjärde har arbetsgruppen granskat förhållandet mellan vattentjänstverkens, de övriga aktörernas och miljöförvaltningens övervaknings- och kontrollskyldigheter.

Arbetsgruppen anser att det finns skäl att säkerställa att kontrollen av råvattnet sker på det sätt som avses i LVT 15 §. Råvattnet kontrolleras uppenbarligen inte systematiskt i alla vattentjänstverk, och tillsynsmyndigheterna i vattentjänstlagen får inte automatiskt kontrollresultaten för kännedom. De alternativ som står till buds för att säkerställa en behörig kontroll är följande: effektivisering av tillsynen, utfärdande av anvisningar till vattentjänstverken och de inrättningar som leve-

rerar vatten till dem och/eller precisering av kontrollskyldighetens innehåll i lagen och/eller en förordning.

I det kommande reviderade dricksvattendirektivet kommer det antagligen att finnas bestämmelser om en säkerhetsplan för vattentjänsterna (Water Safety Plan, WSP), som också ska omfatta kontroll av råvattnet och som åtminstone större anläggningar ska åläggas utarbeta. De kommande skyldigheterna i dricksvattendirektivet kan i viss mån beaktas i förslagen till ändring av vattentjänstlagen, och dessutom kan man vid behov precisera regleringen med stöd av det bemyndigande att utfärda förordningar som avses i LVT 3 § 2 mom.

I den övervakning av vatten som krävs i lagen om vattenvårdsförvaltningen är det frågan om kontroll av vattnens status samt konsekvenserna av olika typer av verksamhet, såsom industri och jordbruk. Ur vattentjänstverkens synvinkel kan man inte föreskriva att verken har ansvar för kontrollen av grundvattenområden eller överlag för sådan kontroll av statusen hos vatten som endast indirekt anknyter till deras verksamhet, eftersom principen om förorenarens ansvar ska beaktas. Å andra sidan leder uttryckligen uttag av vatten för användning som hushållsvatten till att övervakningsskyldighet uppstår, varför man kan ha ansett att det finns skäl att utöka kontrollskyldigheterna.

Arbetsgruppen konstaterar att vattentjänstverkets skyldighet att kontrollera kvaliteten på råvattnet bör basera sig på en särskild skyldighet att hålla sig underrättad. Vattentjänstverkets kontrollskyldighet kan under dessa omständigheter omfatta endast sådant som innebär risker för vattentjänstverkets kunder. Arbetsgruppen anser att LVT 15 § 1 mom. bör preciseras så att man utgår från verkets skyldighet att hålla sig underrättad och riskerna vad gäller kvaliteten på råvattnet.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att LVT 15 § ändras så att vattentjänstverkets kontrollskyldigheter omfattar utöver kontroll av det råvatten som används av verket och av vattensvinnet också anordningarnas skick och mängden läckvatten i avloppsnätet. Dessutom föreslås att paragrafen ålägger vattentjänstverket att hålla sig underrättat. Skyldigheterna att hålla sig underrättat skulle utgöra grund för verkets kontroll.

De skyldigheter att hålla sig underrättat och att kontrollera vattnet som gäller vatten- och avloppsanordningarnas skick och läckvattnet i ledningsnäten behandlas i punkt 3.1. Dessutom föreslås att det till LVT 15 § fogas en bestämmelse om skyldighet för verket eller den som levererar vatten till det att hålla sig underrättat om riskerna i fråga om mängden av och kvaliteten på det råvatten som verket använder.

4 Beredskap inför särskilda situationer inom vattentjänsterna

Arbetsgruppen fick i uppdrag att fästa särskild vikt vid beredskapen inför särskilda situationer inom vattentjänsterna och planeringen av verkens beredskap. Med särskilda situationer inom vattentjänsterna avses alla situationer som försvårar eller äventyrar tjänsteproduktionen inom vattentjänsterna utom normala driftstörningar. De kan bero på bland annat översvämningar, elavbrott, naturolyckor, tekniska fel och skadegörelse eller terrorism. Med förberedelser avses sådan verksamhet som innehåller planering och förhandsåtgärder och som syftar till att skapa och upprätthålla tillräcklig beredskap för särskilda situationer, störningar och exceptionella förhållanden.

I beslutet om att tillsätta arbetsgruppen hänvisades till slutrapporten av arbetsgruppen för tryggnad av vattentjänster i särskilda situationer (JSM 2006:7a). I denna rapport gavs några åtgärdsförslag som kräver revidering av vattentjänstlagen. Dessutom hänvisades till vattenepidemin i Nokia, som visade att behovet av att förbättra vattentjänstverkens riskbedömning och beredskapsplanering har blivit större. Överlag visar de återkommande vattenepidemierna att det finns behov av att effektivisera förberedelserna för särskilda situationer. Att vattentjänstverkens verksamhets- och organisationsformer har blivit mångsidigare och att den privata sektorn håller på att få en allt större roll inom vattentjänsterna talar också för att det behövs mer precisa bestämmelser.

Vid författningsberedningen bör man dessutom beakta statsrådets principbeslut om en strategi om tryggnad av samhällets vitala funktioner (23.11.2006) samt den pågående revideringen av EU:s dricksvattendirektiv. Det kommande dricksvattendirektivet innehåller antagligen bestämmelser om en vattensäkerhetsplan (Water Safety Plan, WSP) som ålägger vattentjänstverken att grundligare än nu kontrollera riskerna i fråga om hushållsvattnets kvalitet.

4.1 Den offentliga sektorns beredskapsskyldigheter

Nuläge

I vattentjänstlagen finns det inga särskilda bestämmelser om den offentliga sektorns skyldighet till förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna. Den skyldighet att ordna vattentjänsterna som LVT 6 § 2 mom. ålägger kommunen gäller emellertid både i normala och särskilda situationer, och den i LVT 5 § avsedda utvecklingen av vattentjänsterna omfattar också förberedelserna för särskilda situationer.

I hälsoskyddslagstiftningen ingår uttryckliga beredskapsskyldigheter för både staten och kommunerna. Enligt 8 § 1 mom. i hälsoskyddslagen (763/1994, nedan HSL) ska social- och hälsovårdens produkttillsynscentral utarbeta en nationell plan för att trygga hushållsvattnets kvalitet i exceptionella situationer, som enligt motiveringarna till paragrafen omfattar bland annat översvämningar och elavbrott. Syftet är att planen ska styra kommunernas eget arbete för beredskap för exceptionella situationer, ett arbete som den kommunala hälsoskyddsmyndigheten enligt HSL 8 § 2 mom. har ansvar för.

Även i det program för kontrollundersökningar som anläggningar som levererar hushållsvatten enligt 8 § i hushållsvattensförordningen (461/2000) är skyldiga att göra upp i samarbete med den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska anläggningens särdrag beaktas. Dessutom ska programmet beakta de behov av särskild övervakning som lokala omständigheter föranleder, exempelvis vattentäktens sårbara läge eller riskfylld verksamhet i närheten av vattentäkten.

I de särskilda situationerna inom vattentjänsterna är det i allmänhet inte frågan om sådana undantagsförhållanden som avses i 2 § i beredskapslagen (1080/1991), det vill säga undantagsförhållanden som myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över. De beredskapsplaner och föreberedelser för undantagsförhållanden som krävs i 40 § i beredskapslagen betjänar dock vattentjänsternas funktion även vid funktionsstörningar och skadesituationer under normala förhållanden. Å andra sidan försvårar den allt vanligare utläggningen av vattentjänstverkens funktioner på entreprenad genomförandet av den beredskapsplanering som krävs i beredskapslagen,

eftersom det är statsrådet, statliga förvaltningsmyndigheter, statens affärsverk och övriga statliga myndigheter samt kommunerna som har ansvar för beredskapsplaneringen.

Den offentliga sektorns beredskapsskyldigheter kan fullgöras med hjälp av vissa lagstadgade instrument. I de regionala översiktsplaner eller de kommunala utvecklingsplaner som krävs i LVT 5 § kan man behandla verkens funktionssäkerhet och behovet av vattenleveransavtal mellan verken. I 9 kap. 14 § i vattenlagen ges möjlighet till begränsning av uttaget av grundvatten på grund av långvarig torka eller annan därmed jämförbar orsak, om begränsningen är behövlig för att säkerställa nödvändig tillgång till hushållsvatten i omgivningen, och med stöd av 9 kap. 22 § i vattenlagen är det tillåtet att i kris- och störningssituationer tillfälligt förse sådana områden med vatten som inte nämns i tillståndet, om detta är nödvändigt för att exempelvis säkerställa att en kommun eller en större grupp förbrukare får vatten.

I 3 § i lagen om stödande av vatten- och avloppsåtgärder (686/2004) ges möjlighet till beviljande av stöd för vatten- eller avloppsåtgärder som syftar till att trygga vattentjänsterna i speciella situationer eller till att åstadkomma regionalt samarbete inom vattentjänsterna. Syftet med stödet har varit att förbättra förberedelserna för särskilda situationer inom vattentjänsterna. Även regionalt samarbete, till exempel sammankoppling av ledningsnät, främjar detta.

Arbetsgruppen för tryggnad av vattentjänster i särskilda situationer har föreslagit att kommunernas beredskapsskyldigheter ska preciseras i vattentjänstlagstiftningen på följande sätt:

- i en förordning om vattentjänsterna, som ska ges med stöd av vattentjänstlagen, ska det föreskrivas att planerna för utvecklande av vattentjänsterna ska behandla särskilda situationer, och att
- det ska föreskrivas att man ska begära utlåtande av tillsynsmyndigheterna om utvecklingsplanen, att den godkända utvecklingsplanen ska skickas till dessa för kännedom och att utvecklingsplanen ska ses över med jämna mellanrum.

Arbetsgruppen ansåg att man i utvecklingsplanerna borde utsträcka beredskapsplaneringen till att omfatta både vattentjänstverkens verksamhetsområden och de bosättningsområden som ligger utanför verksamhetsområdena. Utvecklingsplanerna bör klargöra vilka möjligheter det finns vad gäller ledning av vatten och reservvattentäkter. Dessutom bör de behandla avtalsvillkoren i samband med särskilda situationer liksom också utvecklingsbehoven och utvecklingsåtgärderna när det gäller förbättringen av beredskapen. Det finns skäl att separat granska utvecklingen av driftsäkerheten i särskilda situationer i de vattentjänstverk och hos de vattenleverantörer som är små och beroende av egna vattentäkter.

Enkäten om vattentjänstlagen gav vid handen att kommunerna behandlar de särskilda situationerna inom vattentjänsterna på olika sätt i sina planer för utvecklande av vattentjänsterna. Lite över hälften av dem som svarade på enkäten ansåg att man har beaktat de särskilda situationerna tillräckligt i utvecklingsplanerna, men av de svarande som representerade miljöcentralerna var bara en tredjedel av denna åsikt. År 2005 innehöll cirka hälften av utvecklingsplanerna förslag om kommunöverskridande lösningar för de särskilda situationerna. Reservsystem för vattentjänsterna, såsom reservvattentäkter, behandlades i största delen av planerna. I de program för kontrollundersökningar som krävs i 8 § i hushållsvattensförordningen ingår i allmänhet ingen heltäckande plan för särskilda situationer inom vattentjänsterna, men i cirka hälften av programmen finns en beskrivning av larmsystemen och beredskapen för funktionsstörningar.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen anser att de skyldigheter som den offentliga sektorn åläggs i lagstiftningen i fråga om förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna i allmänhet är tillräckliga med tanke på bekämpningen av olika hot. Den nuvarande lagstiftningen har emellertid lett till olika lösningar i kommunerna vad gäller planeringen för särskilda situationer. En del av kommunerna har tillsammans med vattentjänstverket gjort upp den plan för exceptionella situationer som avses i 8 § i hälsoskyddslagen; en del igen har inkluderat planen i det program för kontrollundersökningar som krävs i 8 § i hushållsvattensförordningen eller i den beredskapsplan som krävs i beredskapslagen. I vissa kommuner har planeringen för särskilda situationer skett utan tillräckligt samarbete med vattentjänstverket.

I praktiken har inte alla kommuner i tillräcklig omfattning säkerställt vattentjänsterna för samhällena. De finns skillnader mellan kommunerna i nivån på beredskapsplaneringen samt i beredskapen och förmågan att agera i särskilda situationer. I planeringen fokuseras ofta på hantering av helheter och inte enskilda frågor. Klara brister finns exempelvis i fråga om alternativa vattentäkter. I allmänhet har man i kommunerna inte heller i tillräcklig utsträckning gjort upp planer för tillfällig vattendistribution eller beräknat kostnaderna för denna, i synnerhet inte i områden utanför verksamhetsområdena.

Arbetsgruppen anser att det är motiverat att ge närmare bestämmelser om beredskapsplaneringen, men föreslår att bestämmelserna placeras på ett annat sätt än vad arbetsgruppen för tryggande av vattentjänster i särskilda situationer föreslår. Planen för utvecklande av vattentjänsterna är en offentlig handling, vilket kan vara problematiskt med tanke på beredskapsplaneringen. Det är inte heller ändamålsenligt att göra utvecklingsplanen mer juridiskt bindande med beaktande av de fördelar som ett flexibelt utnyttjande av den för med sig. Målet att beredskapsplaneringen utvecklas i samband med att utvecklingsplanen utarbetas kan nås också med hjälp av rådgivning. Arbetsgruppen anser också att det inte är ändamålsenligt att försöka inkludera förberedelsekyldigheterna inom vattentjänsterna i räddnings- eller beredskapslagen, eftersom deras tillämpningsområden och speciella syften avviker från förberedelserna för särskilda situationer inom vattentjänsterna.

Arbetsgruppen har dryftat förhållandet mellan kommunens och vattentjänstverkets förberedelsekyldigheter. Den anser att vattentjänstverket ska sörja för förberedelserna i de områden där det har ledningsnät, medan däremot kommunen ska sörja för förberedelserna i de områden som ligger utanför de områden där vattentjänstverken har ledningsnät.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det till vattentjänstlagen fogas en ny bestämmelse, 15 a §. I denna paragraf ska man ge föreskrifter om både kommunens och vattentjänstverkets förberedelsekyldigheter. Kommunen ska i LVT 15 a § 3 mom. åläggas att trygga vattentjänsterna i särskilda situationer i områden som inte omfattas av vattentjänstverkets ledningsnät. I detta syfte ska kommunen planera åtgärder som tryggar vattentjänsterna i särskilda situationer och inkludera planen i den beredskapsplan som avses i beredskapslagen (1090/1991). Det är ändamålsenligt att inkludera planen i beredskapsplanen, eftersom också trygandet av vattentjänsterna utgör en central del av kommunens beredskapsplanering.

4.2 Vattentjänstverkets beredskapskyldigheter

Nuläge

Den skyldighet som vattentjänstverket enligt LVT 9 § har för att sörja för vattentjänsterna i verksamhetsområdet gäller såväl i normala som särskilda situationer. I modellen för vattentjänstverkets allmänna leveransvillkor uttrycks detta så att verket är skyldigt att hålla i skick och utrusta anordningarna i verket så att det så sällan som möjligt sker avbrott i vattenleveransen och i mottagandet av avloppsvatten.

På andra ställen i lagstiftningen har vattentjänstverken getts vissa skyldigheter till förberedelser för särskilda situationer. Enligt 8 § i hälsoskyddsförordningen (1280/1994, nedan kallad HSF) ska vattentjänstverket lägga fram en utredning om beredskapen inför specialsituationer när det enligt 18 § i hälsoskyddslagen ansöker om att få inleda eller ändra leverans av hushållsvatten. Avloppsreningsverkets miljö tillstånd åter ska enligt 43 § i miljöskyddslagen förenas med behövliga villkor om åtgärder vid störningar och i andra exceptionella situationer samt om åtgärder för att förebygga risken för förorening, och i de stora avloppsreningsverkens miljö tillstånd kan man kräva en särskild riskhanteringsplan. Även i de tillstånd som vattenlagen föreskriver kan man vid behov till exempel ålägga skyldighet att kontrollera kvaliteten på det vatten som tas ut och vid behov avbryta vattenuttaget (se exempelvis HFD:2008:58).

Sammanfattningsvis kan konstateras är lagstiftningen om vattentjänstverkens förberedelser för särskilda situationer är på en ganska allmän nivå, och det krävs inte direkt att verken bygger upp något beredskapssystem. Det är de facto oklart i hur hög grad den nuvarande lagstiftningen betyder att vattentjänstverken har allmän skyldighet att ha beredskap för särskilda situationer inom vattentjänsterna, det vill säga skyldigheter som gäller annat än inledande eller ändring av verksamhet. Med avseende på vattentjänstlagen är det framförallt frågan om vilken beredskapsnivå som är tillräcklig för att kravet på att sörja för tjänsterna i LVT 9 § ska uppfyllas.

Att ha hand om vattentjänsterna och beredskapen för särskilda situationer i anknytning därtill kan granskas med avseende på det fel i vattentjänsterna som avses i LVT 27 §. Om en särskild situation leder exempelvis till avbrott i vattentjänsterna ska man från fall till fall bedöma om vattentjänsterna är behäftade med ett fel med beaktande av förhållandena och förberedelserna för särskilda situationer - eller bristen på förberedelser. I modellen för vattentjänstverkens allmänna leveransvillkor tolkas saken så att verket har rätt att tillfälligt avbryta vattentjänsterna på grund av force majeure eller av någon orsak som inte beror på verket (en anordning eller ett rör går sönder, elavbrott, störning i vattenförsörjningen, leverans av släckvatten) utan att det i allmänhet är frågan om ett fel i vattentjänsterna. I modellen förutsätts emellertid att verket ordnar möjlighet till vattenuttag från tillfälliga tappställen under leveransavbrott på mer än 24 timmar.

Arbetsgruppen för tryggnad av vattentjänster i särskilda situationer har föreslagit att vattentjänstlagen ålägger alla vattentjänstverk att utarbeta en förberedelseplan på samma sätt som det exempelvis i kommunikationsmarknadslagen (393/2003) och i statsrådets förordning om beredskapsskyldighet i anslutning till kommunikationsmarknaderna och skyldigheten att förmedla myndighetsmeddelanden (838/2003), som utfärdats med stöd av kommunikationsmarknadslagen, har stadgats om teleföretagens beredskapsplanering och beredskap. Denna arbetsgrupp ansåg att det är ändamålsenligt att planeringsskyldigheterna i räddnings-, beredskaps och hälsoskyddslagarna för vattentjänstverkens del skulle fullgöras med en förberedelseplan som mer omfattande än förut beaktade förutom undantagsförhållanden även särskilda situationer under normala förhållanden.

Enligt arbetsgruppen för särskilda situationer bör förberedelseplanen utöver de nuvarande lagstadgade kraven på planering innehålla även identifiering av risker, förebyggande av skador och minimering av deras verkningar samt verksamhet i exceptionella situationer. Förberedelseplanen kan också inkluderas i avloppsreningsverkets riskhanteringsplan samt i dess släckvattenplan, om verket har ett avtalsbaserat ansvar för leverans av släckvatten till kommunen. I denna bör vattentjänsternas funktionella helhet granskas oberoende av de administrativa gränserna. Till exempel planeringsskyldigheten för små vattenandelslag, som till sina kunder levererar vatten som köpts från ett större verk, ska fullgöras genom den förberedelseplan som vattenleverantören utarbetar.

Arbetsgruppen för särskilda situationer konstaterade att den lagstadgade skyldigheten att utarbeta en plan inte skulle kräva en ny förberedelseplan av verket, om det redan har en plan som uppfyller de nya kraven. Det skulle föreskrivas att förberedelseplanen ska uppdateras om det i verkets verksamhetsmiljö, verksamhet eller organisation sker förändringar och särskilt efter varje betydande störningssituation. Även den riskanalys som ingår i planen ska kompletteras enligt behoven.

Utöver beredskapsplanen har arbetsgruppen för särskilda situationer föreslagit även andra åtgärder som anknyter till vattentjänstverkens beredskap. Arbetsgruppen föreslog att det till hälsoskyddslagstiftningen skulle fogas en bestämmelse om skyldighet för alla vattentjänstverk att ha beredskap för desinficering. Dessutom föreslog arbetsgruppen att vattentjänstverkens säkerhet skulle mätas med en ny säkerhetsklassificering och att man vid behov skulle kräva att verken förbättrar den på klassificeringen baserade driftsäkerheten. Arbetsgruppen föreslog att det till beredskapslagen skulle fogas en bestämmelse enligt vilken myndigheten kan ålägga vattentjänstverket att överlåta eller leverera hushållsvatten för att trygga de nödvändiga vattentjänsterna i samhällen utanför verksamhetsområdet. Bestämmelser om beredskap för desinficering kommer att utfärdas i samband med den pågående revideringen av hushållsvattensförordningen (461/2000). Förslaget om säkerhetsklassificering eller förslaget till ändring av beredskapslagen har inte ännu lett till några konkreta åtgärder.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar i likhet med arbetsgruppen för särskilda situationer att det med tanke på vattentjänsternas funktionsduglighet är viktigt att vattentjänstverken med ett tillräckligt högt tryck levererar tillräckligt med vatten som det är tryggt att använda och att avloppshanteringen har skötts på behörigt sätt. Man ska alltså inom vattentjänsterna säkerställa att det i särskilda situationer inom vattentjänsterna finns tillgång till vatten av god kvalitet (reservvattenkälla), energi (reservkraft), vattenbehandlingskemikalier, utrustning för tillfällig vattendistribution och personal samt fungerande automationssystem. Förberedelserna för särskilda situationer ska utgöra en helhetsmässig del av vattentjänstverksamheten från projektering och byggande av verken till underhåll och kundrelationer. I situationer där vattnet inte räcker till eller är kontaminerat är det också viktigt att informationen fungerar och att tillfällig vattendistribution ordnas. Det är nödvändigt att sörja för reservåtgärderna inte enbart skilt för varje verk utan också genom samarbete inom sektorn.

Arbetsgruppen understöder förslaget av arbetsgruppen för särskilda situationer om att det till vattentjänstlagen fogas bestämmelser om skyldighet till beredskapsplanering. Det är viktigt att denna skyldighet omfattar alla vattentjänstverk oberoende av deras verksamhetsform. Denna bestämmelse skulle inte i nämnvärd utsträckning överlappa de nuvarande bestämmelserna, eftersom vattentjänstverken i dagens läge ska lägga fram en utredning om beredskapen för särskilda situationer endast när de enligt hälsoskyddslagen ansöker om godkännande av inledande eller ändring av verksamhet. Arbetsgruppen anser att det på grund av systematiken i vattentjänstlagen och på grund av vattentjänstverkens allt mer mångsidiga organisationsformer är nödvändigt att fästa uppmärksamhet vid skillnaden mellan kommunens och vattentjänstverkets förberedelseskyldigheter. De skyldigheter att utarbeta beredskapsplaner som finns i andra lagar än hälsoskyddslagen och som arbetsgruppen för särskilda situationer tar upp är med tanke på vattentjänstverken till sin natur högst indirekta när det gäller kommunens eventuella ägarställning.

Arbetsgruppen konstaterar att förberedelserna för särskilda situationer inom vattentjänsterna bör omfatta både hushållsvattensförsörjningen och avloppsvattenhanteringen, och även partibolagen bör omfattas av den. Även vattentjänstverkets beredskap ska inkluderas i verkets förberedelseplan med tanke på särskilda situationer under normala förhållanden, som beredskapslagen inte gäller. Lagstiftningen bör också möjliggöra en flexibel implementering av den säkerhetsplan (WSP) som sannolikt kommer att föreskrivas i dricksvattendirektivet. Dessutom har man i arbetsgruppen poängterat vikten av att myndigheterna och verken samarbetar när beredskapsplanerna utarbetas och att innehållet i och kostnaderna för beredskapsskyldigheterna inte får bli orimliga för verken.

Arbetsgruppen konstaterar att behoven av förberedelser bör dimensioneras efter vattentjänstverkets storlek och riskerna i dess verksamhet. I mindre verk skulle man exempelvis kunna utföra riskbedömningen, på vilken förberedelserna ska basera sig, med hjälp av en checklista. Detta skulle inte kräva så stora resurser av verken. Redan med hjälp av en sådan riskbedömning skulle man kunna få värdefull information om vad man i det lilla verket bör koncentrera sig på vid beredskapsplaneringen. Av större verk, där riskerna i verksamheten också är större, ska man kräva noggrannare riskbedömningar.

I arbetsgruppen diskuterades också sekretessen i anknytning till uppgifterna i förberedelseplanen. I fråga om detta innehåller LVT 35 § en hänvisningsbestämmelse om tillämpning av sekretessbestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan kallad offentlighetslagen) vid utförande av de uppgifter som avses i lagen. Enligt offentlighetslagen är bland annat myndigheternas beredskapsplaner och andra motsvarande handlingar och anvisningar som gäller beredskapsverksamhet och förberedelser sekretessbelagda. Sådana uppgifter är sekretessbelagda även när de ingår i en förberedelseplan. Personer som representerar ett vattentjänstverk har också tystnadsplikt enligt 23 § i offentlighetslagen i fråga om de uppgifter som de eventuellt får kännedom om i samband med utarbetandet av förberedelseplanen.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen för revidering av vattentjänstlagen föreslår att vattentjänstverkens förberedelseskyldigheter preciseras i den nya LVT 15 a §. I dess första moment ska vattentjänstverket åläggas

att bedöma riskerna i verksamheten och göra upp en förberedelseplan för särskilda situationer. Paragrafens 2 mom. ska ålägga verket att vidta de åtgärder som enligt planen behövs och i 4 mom. ska skyldigheterna i tillämpliga delar utsträckas till de inrättningar som levererar vatten till vattentjänstverket eller behandlar dess avloppsvatten.

Vattentjänstverket ska åläggas att utarbeta förberedelseplanen i samarbete med åtminstone kommunens tillsynsmyndigheter, räddningsmyndigheterna och andra vattentjänstverk som är anslutna till samma ledningsnät. Vid behov skulle man också kunna samarbeta med regionförvaltningsverket, som styr kommunens hälsoskyddsmyndigheter, och med Valvira. Räddningsmyndigheterna inom ett räddningsområde och statens räddningsmyndigheter är de räddningsmyndigheter som avses i 4 § i räddningslagen. Man ska samarbeta huvudsakligen med räddningsmyndigheterna inom ett räddningsområde och vid behov med räddningsmyndigheterna i regionförvaltningsverket.

Avsikten är att vattentjänstverket ska kunna fullgöra alla skyldigheter som det har i lagstiftningen vad gäller beredskapsplanering med den beredskapsplan som avses i den nya LVT 15 a §. Verket kan inkludera eventuella tidigare genomförda riskbedömningar och planer för särskilda situationer i denna förberedelseplan. I förberedelseplanen kan man också inkludera till exempel den riskhanteringsplan som krävs i avloppsreningsverkets miljötillstånd och i den räddningsplan som föreskrivs i 9 § i räddningslagen (468/2003). De nya bestämmelserna ska inte kräva en ny förberedelseplan av verket, om verket redan har en plan som uppfyller de krav på förberedelseplanen som ställs i LVT 15 a §.

För att underlätta planeringen av förberedelserna för särskilda situationer vid vattentjänstverken föreslår arbetsgruppen att man tar fram ett webbverktyg. Med hjälp av verktyget skulle vattentjänstverken kunna bedöma riskerna i sin verksamhet och deras konsekvenser, planera behövliga förebyggande åtgärder för att minska hoten och ta fram åtgärder som är lämpliga för olika exceptionella situationer. Planeringen med hjälp av verktyget ska omfatta förberedelser för både interna och externa risker inom vattentjänsterna. Vid framtagning av verktyget kan man utnyttja exempelvis Världshälsoorganisationen WHO:s utredning och planeringsanvisning om vattentjänstverkens riskbedömningar och hantering av riskerna (Water Safety Plan) samt Finlands miljöcentralns publikation *Särskilda situationer inom vattentjänster och beredskap för dem*. Detta arbete kan genomföras som ett samarbete mellan Försörjningsberedskapscentralen, Vattentjänstpoolen, Vatten- och avloppsverksföreningen, Finlands miljöcentral, Institutet för hälsa och välfärd, Valvira och Finlands Kommunförbund.

5 Anslutning till vattentjänstverkets ledningsnät och befrielse från anslutning

Enligt uppdraget skulle arbetsgruppen i sin uppgift fästa särskild uppmärksamhet vid skyldigheten att ansluta sig till vattentjänstverkets ledningsnät och vid befrielsen från anslutning.

Många fastighetsägare och -innehavare har ansökt om befrielse från skyldigheten att ansluta sin fastighet till vattentjänstverkets ledningsnät. Kommunernas tolkningar om förutsättningarna för befrielse varierar, men vid behandling i förvaltningsdomstolar av fall där en kommun inte beviljat befrielse har beslutet nästan utan undantag förblivit i kraft. Det har också föreslagits att förbindelsepunkten mellan fastighetens anordningar och vattentjänstverkets ledningsnät ska fastställas noggrannare än i dagsläget.

5.1 Befrielse från anslutningsskyldigheten

Nuläge

I LVT 10 § anges huvudregeln, enligt vilken fastigheter som är belägna inom ett vattentjänstverks verksamhetsområde ska anslutas till verkets vattenledning och avlopp. Skyldighet till anslutning till vattentjänstverkets avlopp är nödvändig för att alla tätorter som avses i EU:s avloppsvattendirektiv ska omfattas av vattentjänstverkens avloppsnät. Med stöd av LVT 11 § kan befrielse från anslutningsskyldigheten i undantagsfall beviljas. Besluten om befrielse fattas av den kommunala miljövårdsmyndigheten.

I LVT 11 § 2 mom. anges som allmän grund för befrielse att en anslutning till ledningsnätet skulle vara oskälig för ägaren eller innehavaren av fastigheten. Men dessutom anges som grund att befrielsen inte äventyrar skötseln av vattentjänsterna på verksamhetsområdet. När man överväger den senare grunden bör man beakta både den aktuella ansökan om befrielse och de undantag som redan beviljats eller som gäller. Fastigheter som befrias från anslutningsskyldigheten ska behandlas på lika grunder (HFD 1.10.2008T2423).

I högsta förvaltningsdomstolens rättspraxis har man ofta bedömt om det finns förutsättningar för befrielse från anslutningsskyldigheten (HFD 24.8.2006T2153, HFD 15.5.2001T311, HFD 1.10.2008T2423, HFD 31.10.2008T2760). Högsta förvaltningsdomstolens tolkningar har varit stränga med avseende på ägarna och innehavarna av fastigheterna, då den inte i ett enda fall som arbetsgruppen känner till har ansetts att villkoren för befrielse uppfylls.

Enligt de förfrågningar som kommunförbundet har riktat till de kommunala miljöskyddsförvaltningarna fattas det i kommunerna årligen cirka 500 beslut om befrielse. I enkäten om vattentjänstlagen fick förslaget om att sänka kraven när det gäller anslutningsskyldigheten ganska lite understöd. Bara under hälften av dem som svarade på enkäten ansåg att man i beslutet om verksamhetsområde ska kunna besluta om befrielse från anslutningsskyldighet för ett helt område eller att man över huvud taget ska kunna besluta om befrielse på en mer allmän nivå och inte bara för enskilda fastigheter. En stor majoritet av de svarande ansåg att de i LVT 11 § angivna grunderna för befrielse från anslutningsskyldighet är lämpliga för såväl vattenledningsnätet som avloppet för dagvatten och vanligt avloppsvatten. I ljuset av resultaten av enkäten om vattentjänstlagen fungerar också det nuvarande förfarandet vid befrielse från skyldigheten väl.

Vattentjänstlagen innehåller inga bestämmelser om giltighetstiden för beslutet om befrielse från anslutningsskyldigheten, så besluten har i allmänhet gällt tills vidare. I kommunerna fattas också tidsbegränsade beslut. Av dem som svarade på enkäten om vattentjänstlagen ansåg över tre fjärdedelar att besluten ska vara tidsbegränsade. Detta fick särskilt mycket understöd bland dem som representerade tillsynsmyndigheterna och vattentjänstverken.

Kommunerna har ingen möjlighet att ta ut någon avgift för handläggningen av ansökningarna om befrielse. Enligt enkäten om vattentjänstlagen understöder en stor majoritet av kommunernas representanter möjligheten att ta ut en avgift. Av de övriga som svarade på enkäten motsatte sig emellertid över hälften detta.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen har granskat behovet av att sänka kraven när det gäller beslutet om befrielse från anslutningsskyldigheten. Under behandlingen av frågan framfördes att när vattentjänstlagen bereddes kom man efter noggrant övervägande fram till att anslutningsskyldighet behövs av ekonomiska skäl samt av hälso- och miljöskäl. Det bör alltså föreligga ett klart behov om man ska sänka kraven i lagstiftningen.

Arbetsgruppen konstaterar att en del av kommunerna beviljar befrielse från anslutningsskyldigheten på ganska svaga grunder, medan däremot de regionala miljöcentralerna och i synnerhet högsta förvaltningsdomstolen är klart striktare i denna fråga. De regionala miljöcentralerna har dock i praktiken inte resurser att via ändringssökande utreda om enskilda beslut om befrielse har fattats i överensstämmelse med LVT 32 §. Tolkningen av LVT 11 § varierar alltså.

I arbetsgruppen har olika synpunkter framförts om en sänkning av kraven i fråga om anslutningsskyldigheten både ur fastighetsägarens eller -innehavarens och ur vattentjänstverkets synvinkel. En för fastighetsägaren mer flexibel lagstiftning om besluten om befrielse skulle möjliggöra större valfrihet i ordnandet av fastighetens vattentjänster. Ur vattentjänstverkets synvinkel har anslutningsskyldigheten i och för sig fungerat väl, men det skulle vara viktigt att minska anslutningsrätten för fritidsbostädernas del, eftersom den låga vattenförbrukningen i dessa kan leda till problem med vattenkvaliteten.

Det skulle i och för sig finnas flera alternativ för att sänka kraven i fråga om anslutningsskyldigheten. För det första skulle man i vattentjänstlagen kunna ge möjlighet att befria vissa områden från anslutningsskyldighet i samband med beslut om godkännande av ett verksamhetsområde. För det andra skulle man kunna sänka kraven i fråga om den allmänna anslutningsskyldigheten i LVT 10 §. För det tredje skulle det vara möjligt att sänka kraven i fråga om villkoren om befrielse i LVT 11 §. Dessutom skulle man kunna ändra lagstiftningen så att befrielse beviljas inte enbart fastighetsvis utan också för en del av fastigheten eller byggnader på fastigheten.

I arbetsgruppen dryftades också förhållandet mellan anslutningsskyldigheten och beslutet om godkännande av vattentjänstverkets verksamhetsområde. I dagsläget varierar praxis i fråga om hur verksamhetsområdena avgränsas. En omsorgsfull avgränsning av verksamhetsområdena skulle minska behovet av att sänka kraven i fråga om anslutningsskyldigheten.

Arbetsgruppen anser att det i dagsläget inte är nödvändigt att ändra anslutningsskyldigheten genom lagstiftning. Det skulle i och för sig vara möjligt att förenhetliga besluten om befrielse genom att allokera resurser för övervakning av dem. Arbetsgruppen konstaterar dock att befrielse från anslutningsskyldigheten har diskuterats livligt på sista tiden särskilt när det gäller verkställigheten av förordningen om avloppsvatten i glesbebyggelse. Jord- och skogsbruksministeriet har ett flertal gånger kontaktats om skyldigheten att i glesbygden ansluta en fastighet till vattentjänstverkets ledningsnät. Det kan vara nödvändigt att de aktörer som är representerade i arbetsgruppen tillsammans dessutom separat utreder anslutningsskyldigheten och befrielsen från den vid beredningen av regeringens proposition om revidering av vattentjänstlagen.

Arbetsgruppen har dryftat frågan om huruvida beslutet om befrielse ska vara tidsbegränsat och då beaktat regleringen av befrielsen och villkoren i beslutet om befrielse. Om det inte längre finns förutsättningar för befrielse enligt LVT 11 § eller villkoren i beslutet om befrielse inte längre uppfylls på grund av att förhållandena har förändrats kan tillsynsmyndigheten ingripa fastän det inte finns någon bestämmelse om tidsbegränsning. En del av kommunerna har också beviljat befrielse för en bestämd tid, och i besluten har man ofta ställt som villkor att förhållandena förblir oförändrade. Arbetsgruppen anser det vara viktigt att beslutet om befrielse inte sammankopplas med en begränsad giltighetstid utan med uppfyllande av villkor för befrielse. Arbetsgruppen anser alltså att det inte är nödvändigt att föreskriva att beslutet om befrielse från anslutningsskyldigheten ska vara tidsbegränsat.

I arbetsgruppen diskuterades möjligheten att ta ut en avgift för handläggningen av ansökningarna om befrielse. En avgift för handläggningen av ansökningar om befrielse skulle kräva separata bestämmelser i vattentjänstlagen. Kommunallagen (365/1995) innehåller inga allmänna bestämmelser om grunder för kommunala avgifter, men i andra författningar finns bestämmelser om kommunala avgifter för handläggningar och beslut, till exempel i 105 § i miljöskyddslagen, i 145 §

i markanvändnings- och bygglagen och i 50 § i hälsoskyddslagen. Med beaktande av dessa bestämmelser och lagen om grunderna för avgifter till staten skulle avgiften kunna motsvara högst de totala kostnaderna för kommunens handläggning, och avgiftsgrunderna borde bestämmas noggrannare i kommunens taxa.

Det har framförts att en avgift behövs eftersom handläggningen av de talrika ansökningarna om befrielse medför betydande kostnader för kommunerna. Å andra sidan har man motsatt sig en avgift eftersom rätten att ansöka om befrielse innebär en lindring av den annars ovillkorliga anslutningsskyldigheten, och man vill inte höja tröskeln för befrielse genom att höja avgiften.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att den i 11 § föreskrivna skyldigheten att ge närings-, trafik- och miljöcentralen tillfälle att bli hörd upphävs. Syftet med denna ändring är att minska centralernas arbetsmängd i en fråga som de anser sig inte i verkligheten kunna påverka.

Vid behov kan man i LVT 11 § 3 mom. utfärda en bestämmelse om en avgift för handläggningen av ansökningarna om befrielse. Med stöd av denna bestämmelse skulle kommunen kunna ta ut en avgift för besluten om befrielse som motsvarar den genomsnittliga kostnaden för handläggningen, och om avgiftsgrunderna skulle det kunna ges noggrannare bestämmelser i en taxa godkänd av kommunen. Eftersom det i arbetsgruppen fanns olika uppfattningar om behovet av avgift och avgiftens konsekvenser har förslaget getts inom hakparentes.

5.2 Förbindelsepunkter

Nuläge

Enligt LVT 12 § ska ett vattentjänstverk för varje fastighet som ansluts till verkets ledningsnät bestämma förbindelsepunkter som ska vara belägna i fastighetens omedelbara närhet. Detta gäller i vattentjänstverkets verksamhetsområde. Det finns dock rum för tolkning om på vilket avstånd förbindelsepunkten får ligga för att vara i fastighetens omedelbara närhet.

I motiveringarna för LVT 12 § konstateras att avsikten är att de maximala avstånden till förbindelsepunkterna i praktiken ska förbli desamma som i tidigare författningar. I 9 § i lagen om allmänna vatten- och avloppsverk (982/1977, nedan kallad LVA) fick förbindelsepunkten utanför detaljplaneområden inte förläggas på ett avstånd som är längre än etthundra meter från närmaste byggnad som ansluts till ledningsnätet. Enligt 10 § i hälsoskyddsförordningen (1280/1994) var ägaren eller innehavaren av en fastighet på ett detalj- eller byggnadsplaneområde skyldig att ansluta sig till en allmän vattenledning eller ett avlopp som ligger högst 20 meter från gränsen till tomten eller byggnadsplatsen. Vatten- och avloppsverksföreningen rekommenderar att man fortfarande ska iaktta dessa avståndsgränser, men att man vid behov skulle kunna avvika från dem.

Största delen av dem som svarade på enkäten om vattentjänstlagen ansåg att det inte finns behov av att ge närmare bestämmelser om förbindelsepunktens läge. Det finns dock skäl att notera att en klar majoritet av dem som representerade de regionala miljöcentralerna ansåg att det behövs närmare bestämmelser.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen anser att man vid bedömning av behoven av revidering av bestämmelserna om förbindelsepunkten bör skilja mellan de normala, relativt okomplicerade anslutningssituationer som kan gälla till exempel avståndet till förbindelsepunkten - som ändå utgör en majoritet - och de enskilda fall där det skulle kunna behövas ändringar i lagstiftningen eller närmare instruktioner, såsom i fråga om underfarter under vägar eller stora höjdskillnader. Förbindelsepunktens läge har orsakat praktiska problem endast i exceptionella enskilda fall, vars specifika drag inte ger anledning till ändringar i lagstiftningen.

Arbetsgruppen konstaterar att i fråga om de normala situationerna gäller ett eventuellt behov av revidering av vattentjänstlagen närmast det om avståndet ska beräknas från byggnader, byggnadsplatser eller tomter i stället för från fastigheter. Man ska inte föreskriva några exakta avstånd, eftersom det inte skulle möjliggöra flexibilitet i enskilda fall. Att sammankoppla förbindelsepunkten med byggnadsplatsen eller tomten skulle innebära en tydligare koppling mellan anslutningsavståndet och de byggnader som ska anslutas och skulle också främja en ändamålsenlig avgränsning av verksamhetsområdena. Det kan emellertid finnas flera byggnadsplatser på samma fastighet, och arbetsgruppen anser att det då inte är ändamålsenligt att vattentjänstverket installerar sina anordningar inne på fastigheten. Att sammankoppla förbindelsepunkterna med byggnadsplatser eller tomter skulle också ändra vattentjänstlagens systematik, i vilken fastigheten har en central ställning. Av denna anledning har arbetsgruppen kommit fram till att man inte ska föreslå en ändring av bestämmelserna om anslutningsavståndet.

Däremot anser arbetsgruppen att det kan vara nödvändigt att noggrannare reglera de skäliga kostnaderna för anslutningen med tanke på exceptionella anslutningssituationer, till exempel om det behövs mer omfattande sprängningsarbeten än vanligt eller öppnande av belagda ytor. Ett alternativ skulle vara att göra modellvillkoren för avtalen om vattentjänsterna klarare i fråga om förbindelsepunkterna i stamvattenledningen. Arbetsgruppen anser dock att en tydligare lösning är att i vattentjänstlagen ge noggrannare bestämmelser om de situationer då förbindelsepunktens läge medför oskäliga kostnader för ägaren eller innehavaren av fastigheten.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att LVT 12 § ändras så att det fogas till ett krav enligt vilket förbindelsepunkternas läge inte får medföra oskäliga kostnader för ägaren eller innehavaren av fastigheten. Syftet med den föreslagna ändringen är att säkerställa att det inte blir oskäligt dyrt att bygga anordningar för vattentjänster för fastigheter som ligger utanför verksamhetsområdet jämfört med de kostnader för byggande av anordningar som andra fastigheter i samma område har.

6 Tillsyn och rätt att anhängiggöra ärenden

Arbetsgruppen fick i uppgift att utveckla tillsynsförfarandena och andra förfaranden för att säkerställa att avgifterna för vattentjänsterna är lagenliga. Arbetsgruppen har därför och även för att bedöma behovet av att förtydliga det nuvarande rättsläget behandlat även tillsynen över de av vattentjänstlagens bestämmelser som är offentligrättsliga till sin natur.

I denna punkt granskas eventuella behov av ändringar av de behörigheter som tillsynsmyndigheterna har i fråga om vattentjänsterna samt behov av ändringar av bestämmelserna om förvaltningsväg och ändringssökande. Tillsynen över avgifterna för vattentjänsterna och vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi behandlas i vidare bemärkelse i punkt 8.

Vattentjänstlagens tillsynsbestämmelser är i någon mån oklara. Enligt LVT 4 § är närings-, trafik- och miljöcentralen samt den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljöskyddsmyndigheten tillsynsmyndigheter, fastän exempelvis tillsynen över bestämmelserna om avgifterna inte hör till deras kompetensområden.

6.1 Tillsynsmyndigheter

Nuläge

Enligt LVT 4 § är närings-, trafik- och miljöcentralen samt den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljöskyddsmyndigheten de tillsynsmyndigheter som avses i vattentjänstlagen. I vattentjänstlagen specificeras inte de uppgifter som närings-, trafik- och miljöcentralen, den kommunala hälsoskyddsmyndigheten eller den kommunala miljöskyddsmyndigheten har. Utgångspunkten är att de alla övervakar kommunernas, vattentjänstverkens samt fastighetsägarnas och -innehavarnas verksamhet inom det egna kompetensområdet. Tillsynsmyndigheternas befogenheter överlappar således varandra. Det är dock endast närings-, trafik- och miljöcentralen som kan använda de tvångsmedel mot en kommun som avses i LVT 29 - 30 §.

Enligt 3 § 10 punkten i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralen (897/2009) sköter centralerna de uppgifter som särskilt föreskrivits för dem, bland annat nyttjandet och vården av vattentillgångarna inom verksamhetsområdet. Dessutom ska centralerna bland annat bevaka allmänt intresse i miljö- och vattenärenden. Enligt 6 och 7 § i hälsoskyddslagen är den kommunala hälsoskyddsmyndighetens uppgift att främja och övervaka hälsoskyddet så att en hälsosam livsmiljö tryggas för invånarna. Enligt 5 och 6 § i lagen om kommunernas miljöförvaltning (64/1986) har den kommunala miljöskyddsmyndigheten uppgifter som gäller övervakning och främjande av miljövården i kommunen.

Även konsumentombudsmannen och konkurrensmyndigheterna är tillsynsmyndigheter i fråga om vattentjänsterna inom sina kompetensområden. Enligt motiveringarna till vattentjänstlagen övervakas iakttagandet av bestämmelserna i LVT 6 kap. av konsumentombudsmannen, som också deltar i utarbetandet av de allmänna leveransvillkoren för vattentjänsterna. Konsumentombudsmannens och konkurrensmyndigheternas tillsynsbehörighet baserar sig på konsumentskydds- och konkurrenslagstiftningen, och därmed omfattar den inte de i vattentjänstlagen reglerade frågorna om konsumenternas ställning och om marknadsställning, exempelvis den i 18 § reglerade frågan om skäliga och rättvisa avgifter för vattentjänsterna.

Iakttagandet av de offentligrättsliga skyldigheterna i vattentjänstlagen övervakas således av de tillsynsmyndigheter som avses i LVT 4 §, medan däremot myndighetsövervakningen av de privaträttsliga skyldigheterna i fråga om vattentjänsterna hör till konsumentombudsmannen och konkurrensverket i enlighet med deras lagstadgade kompetensområden.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att behörighetsgränserna för de tillsynsmyndigheter som avses i vattentjänstlagen har orsakat missförstånd bland medborgarna, vattentjänstverken och myndigheterna. På basis av LVT 4 § kan man få den uppfattningen att tillsynsmyndigheternas behörighet omfattar tillsyn över alla bestämmelser i vattentjänstlagen, trots att de privaträttsliga frågorna och därmed exempelvis avgifterna för vattentjänsterna inte faller inom deras kompetensområde. Det har också förekommit okunskap om vilket ministerium som har ansvar för styrningen av verksamheten enligt vattentjänstlagen.

Arbetsgruppen anser att det inte är nödvändigt att i detalj uppdelat tillsynsbehörigheten mellan de tillsynsmyndigheter som avses i LVT 4 §. Det skulle inte heller vara naturligt att utöka dessa tillsynsmyndigheters behörighet till att omfatta tillsyn över vattentjänstverkens ekonomi.

Arbetsgruppens förslag

För att nuläget ska bli tydligare föreslår arbetsgruppen att ett 1 mom. och ett 3 mom. fogas till LVT 4 §. I det nya 1 mom. ska det konstateras att den allmänna styrningen, övervakningen och utvecklingen av verksamheten enligt vattentjänstlagen hör till jord- och skogsbruksministeriet. I det nya 3 mom. ska tillsynsmyndigheternas kompetensområden avgränsas enligt speciallagarna så att det föreskrivs att närings-, trafik- och miljöcentralen övervakar iakttagandet av bestämmelserna i 2 och 3 kap. i vattentjänstlagen och att de kommunala myndigheterna övervakar dessa bestämmelser inom sina kompetensområden.

Dessa tillägg har endast en klargörande funktion. Genom dessa tillägg blir det möjligt att på basis av enbart vattentjänstlagen sluta sig till att den allmänna styrningen hör till på jord- och skogsbruksministeriet och att de i LVT 4 § avsedda tillsynsmyndigheternas kompetensområde omfattar endast tillsyn över lagens offentligrättsliga bestämmelser enligt myndigheternas kompetensområden.

6.2 Förvaltningstvång och ändringssökande

Nuläge

I LVT 29 - 30 § regleras de tvångsmedel som de i LVT 4 § avsedda tillsynsmyndigheterna har till sitt förfogande. Tillsynsbestämmelserna i LVT 29 - 30 § är normala bestämmelser om förvaltningstvång. Tillsynsmyndigheten kan använda de tvångsmedel som anges i lagrummen mot kommunen, vattentjänstverket samt ägare eller innehavare av en fastighet. Ett förbud eller åläggande som riktar sig till en kommun kan utfärdas endast av närings-, trafik- och miljöcentralen.

Enligt enkäten om vattentjänstlagen är regleringen om tvångsmedel i LVT 29 - 30 § ändamålsenlig. Tre fjärdedelar av de svarande ansåg att tillsynsmedlen i LVT 29 - 30 § är tillräckliga. Av enkäten framgick också att man sällan har använt tvångsmedel. Tvångsmedel har tydligen använts främst vid försummelse av anslutningsskyldigheten i LVT 11 § eller kommunens skyldighet att ordna vattentjänster i LVT 6 §.

I vattentjänstlagen består sakägarnas offentligrättsliga rättsskydd av den i LVT 31 § föreskrivna rätten till anhängiggörande, som gäller om kommunen har försummat den i 6 § 2 mom. avsedda skyldigheten att ordna vattentjänsterna, samt av det i LVT 32 och 33 § avsedda ändringssökandet. Sakägarna får enligt LVT 32 och 33 § på förvaltningsrättslig väg söka ändring i beslut som tillsynsmyndigheten har meddelat med stöd av vattentjänstlagen samt i beslut som gäller befrielse från anslutningsskyldigheten. Ändring i ett beslut om godkännande av ett verksamhetsområde söks genom besvär enligt kommunallagen.

I rättspraxisen har man ansett att det inte genom kommunalbesvär är möjligt att söka ändring i kommunernas beslut om utvecklingsplan eller skyldigheten att ordna vattentjänster:

Tavastehus förvaltningsdomstol 30.11.2007 nr 07/0668/3: Kommunstyrelsen i Birkaland har beslutat att man inte bifaller invånarnas ansökan om att ordna vattentjänster för ett visst område i kommunen. Förvaltningsdomstolen prövade inte invånarnas besvär till den del som det gällde

skyldigheten att ordna vattentjänster. Motiveringen till detta var att förvaltningsdomstolen ansåg att den inte är behörig att som första instans avgöra ett tillsynsärende som avses i LVT 29 §.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att regleringen av tvångsmedlen i vattentjänstlagen verkar fungera väl. Det som eventuellt behöver utvecklas är att det i vattentjänstlagen bör specificeras vilka paragrafer som överträdelsebestämmelserna i LVT 29 § gäller, eftersom tvångsmedlens användningsområde inte klart framgår av lagens lydelse. Om behörigheten för de tillsynsmyndigheter som avses LVT 4 § preciseras i vattentjänstlagen finns det å andra sidan inga behov av att specificera tvångsmedlens användningsområde.

Vattentjänstkundernas möjlighet att få rättsskydd i ett ärende som gäller ordnande av vattentjänster är tillräckligt tryggad genom rätten till anhängiggörande i LVT 31 §. Arbetsgruppen har övervägt om det i vattentjänstlagen bör ingå en separat bestämmelse om att ärenden anhängiggörs hos närings-, trafik- och miljöcentralen, eftersom LVT 29 § 2 mom. föreskriver att endast den kan utfärda ett förbud eller åläggande som riktar sig mot en kommun. Eftersom en myndighet vid behov ska hänskjuta ett ärende till rätt myndighet, anser arbetsgruppen att det ändå inte finns behov av detta.

Arbetsgruppen har också dryftat om användningsområdet för rätten att anhängiggöra ärenden är tillräckligt omfattande i lagen. Rätten till anhängiggörande har begränsats till skyldigheten att ordna vattentjänster, eftersom det är den första fasen när ett nytt område ska få vattentjänster. Tillsynsmyndigheternas rätt att använda tvångsmedel gäller dock alla lagrum i vattentjänstlagens 2 - 3 kap. Även vattentjänstverket kan i vissa fall ha intresse av att hos en tillsynsmyndighet anhängiggöra exempelvis ett ärende som gäller anslutningsskyldigheten.

Å andra sidan kan ärenden som gäller iakttagandet av vattentjänstlagen anhängiggöras hos tillsynsmyndigheter enligt 19 § i förvaltningslagen eller på ett mindre formellt sätt delges tillsynsmyndigheterna. Syftet med anhängiggörandet enligt LVT 31 § är framförallt att få myndigheten att fatta beslut i ärenden som gäller skyldigheten att ordna vattentjänster. I fråga om anhängiggöranden enligt förvaltningslagen verkar det inte heller vara möjligt att den myndighet som avses i LVT 4 § skulle fatta ett beslut om att inte pröva ett sådant ärende som omfattas av myndighetens tillsynsbehörighet.

Med beaktande av rättspraxisen är det oklart i hur stor utsträckning en förvaltningsrättslig domstol kan pröva vattentjänstärenden som kommunala besvär. Till exempel ett ärende om skyldigheten att ordna vattentjänster kan dock anhängiggöras med stöd av LVT 31 §, och det är möjligt att anföra besvär över beslut om detta anhängiggörande. Av denna anledning anser arbetsgruppen att det inte heller till denna del finns behov av att revidera vattentjänstlagen.

Arbetsgruppen föreslår inga ändringar i bestämmelserna om tvångsmedel, anhängiggörande och ändringssökande, eftersom det inte har framkommit några direkta behov av revidering av dessa.

7 Prissänkning och standardgottgörelse

Flera av de frågor som nämns i arbetsgruppens uppdrag har samband med tryggheten av kontinuiteten i vattentjänsterna. Till dessa hör i synnerhet beredskapen för särskilda situationer inom vattentjänsterna och upprätthållandet av vattentjänsterna. Arbetsgruppen har granskat frågan om standardgottgörelse till kunder efter avbrott i vattentjänsterna i synnerhet med avseende på att gottgörelsen kan främja leveranssäkerheten i fråga om vattentjänsterna.

Ett avbrott i vattentjänsterna kan ge kunden rätt till prisavdrag eller skadestånd. Bland annat när det gäller elmarknaden finns det lagstiftning om standardgottgörelse, som kunden har rätt till om det blir ett längre avbrott i elleveransen än normalt. Det främsta syftet med lagstiftningen om standardgottgörelse är att få till stånd en förbättring av leveranssäkerheten. Även i annan lagstiftning har man börjat utfärda bestämmelser om standardersättning eller -gottgörelse vid avbrott i olika nödvändighetstjänster.

Nuläge

I 6 kap. i vattentjänstlagen finns bestämmelser om fel i vattentjänsterna och om prisavdrag (27 §) samt om skadestånd (28 §). Enligt LVT 25 § är dessa bestämmelser tvingande endast i konsumentrelationer, om inte något annat har bestämts särskilt. Enligt LVT 3 § 6 punkten avses med konsument en person som avses i 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen (38/1978) och som ingår i avtal med ett vattentjänstverk om vattentjänster, alltså inte till exempel personer som bor i bostadsaktiebolag. När vattentjänstlagen stiftades var ett av de viktigaste målen att trygga en miniminivå för konsumentskyddet i fråga om vattenförsörjning och avlopp.

Enligt LVT 27 § är vattentjänsten behäftad med ett fel, när vattenkvaliteten eller vattenleveranssättet eller vattentjänstverkets tjänster inte motsvarar det som kan förutsättas utgående från avtalet eller gällande lagstiftning. Vattentjänsten är behäftad med ett fel också när den kontinuerligt eller upprepade gånger är avbruten, om inte avbrottet kan anses vara ringa med beaktande av skälen till och förhållandena under avbrottet. Enligt motiveringarna till paragrafen beaktas i avtalen om vattentjänster speciella situationer som gäller vattentjänsterna, till exempel de situationer som följer av exceptionella vattenförhållanden.

I konsumenttvistenämndens avgöranden har åtminstone sänkt vattentryck och upprepade avbrott i vattentjänsterna ansetts vara fel i vattentjänsterna:

I konsumenttvistenämndens beslut dnr 02/39/702 ansåg nämnden att hushållsvatten som levererats med ett tryck på under en bar inte kan anses vara en normal leverans, och nämnden rekommenderade att man sänker det pris som tas ut för hushållsvattnet tills felet har åtgärdats.

I sitt beslut dnr 2350/39/2006 ansåg nämnden att avbrotten i leveransen av vatten till en fastighet hade varit upprepade då de hade återkommit cirka två gånger i månaden och varat i cirka en halv timme per gång. Avbrotten ansågs inte heller ha varit ringa med beaktande av att det också hade förekommit upprepade vattentrycksfall som hade försvårat vattenanvändningen och som man inte kunde bevisa att berodde på enbart reparationer av nätet eller av förändringar i vattenuttaget. Nämnden rekommenderade ett prisavdrag på basis av avbrott i vattentjänsterna.

Enligt de allmänna leveransvillkoren för vattentjänsterna anses vattentjänsterna vara behäftade med ett fel också till exempel om ett anslutningsarbete eller leverans av vatten och/eller mottagande av avloppsvatten inleds senare än vid den överenskomna tidpunkten.

I de allmänna leveransvillkoren för vattentjänsterna har det i anknytning till fel i vattentjänsterna och skadestånd behandlats force majeure, oförutsedda tillfälliga avbrott och tillfälliga underhållsarbeten. Enligt leveransvillkoren har ett vattentjänstverk rätt att avbryta vattenleveranser och/eller mottagande av avloppsvatten eller begränsa dem på grund av force majeure eller om det är nödvändigt på grund av fara för människoliv, hälsa eller egendom. Verket kan också tillfälligt avbryta eller begränsa vattenleveranser och mottagande av avloppsvatten om det är nödvändigt av skäl som inte beror på verket eller av skäl som beror på kunden eller en tredje part. Enligt de allmänna leveransvillkoren är sådana oförutsedda situationer exempelvis skador på vattentjänstanordningar eller -rör, strömavbrott, störning i vattenförsörjningen eller leverans av släckvatten. Dessutom har

verket enligt leveransvillkoren rätt att avbryta eller begränsa vattenleverans och/eller mottagande av avloppsvatten tillfälligt, om det är nödvändigt på grund av arbete som hänför sig till en anordning, en maskin eller ledningsnätet eller av något annat tvingande skäl.

Arbetsgruppen för särskilda situationer inom vattentjänsterna fäste i sin slutrapport uppmärksamhet vid att den definition på fel i vattentjänsterna som ingår i vattentjänstlagen och som är vanlig i de allmänna leveransvillkoren för vattentjänstverk lämnar rum för tolkning i fråga om en betydande del av vattentjänstverkets ansvar. Enligt arbetsgruppen beror detta huvudsakligen på begreppet force majeure och att det används i leveransvillkoren utan närmare definition. Arbetsgruppen anser också att en del av de i leveransvillkoren nämnda förutsättningarna för att ett fel inte ska betraktas som fel, såsom samtidig leverans av släckvatten, skador på anordningar och underhållsarbeten, kräver preciserande tilläggsvillkor. Arbetsgruppen för särskilda situationer föreslog att begreppet force majeure definieras enligt de allmänna principerna inom avtalsrätten och införs i de allmänna leveransvillkoren för vattentjänstverken, för att det numera tillämpade begreppet force majeure ska bli preciserat.

När det gäller övriga nödvändighetstjänster regleras i elmarknadslagen (386/1995) kundens rätt till standardsättning på basis av ett sammanhängande avbrott i nättjänsten och force majeure som leder till att kunden inte har rätt till ersättning.

27 f § Standardsättning på grund av avbrott i nättjänsten

En elanvändare har rätt till en standardsättning på basis av ett sammanhängande avbrott i nättjänsten, om distributionsnätinnehavaren eller minutförsäljaren, som säljer el till elanvändarna via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp, inte visar att avbrottet i nättjänsten beror på ett hinder som står utanför hans påverkningsmöjligheter och som han skäligen inte kan förutsättas beakta i sin verksamhet och vars följder han inte har kunnat undvika eller övervinna trots att han har iakttagit all omsorgsfullhet.

Det centrala syftet med bestämmelsen om standardsättning i elmarknadslagen är att förbättra nättjänsternas leveranssäkerhet genom att minska avbrotten i eldistributionen framförallt på grund av väderförhållanden. Avsikten är att det i bestämmelsen avsedda ersättningsansvaret uppkommer om orsakerna till avbrottet i nättjänsten har samband med det sätt på vilket företaget drivs. Med 27 f § i elmarknadslagen vill man få till stånd att nättjänst innehavare har tillräcklig beredskap för specialförhållanden, och definitionen av force majeure har avgränsats till mycket exceptionella förhållanden.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen anser att den nuvarande gottgörelse- och ersättningsregleringen, som baserar sig på fel i vattentjänsterna, prisavdrag och skadestånd, lämnar rum för tolkning och att förhållandet mellan force majeure och denna reglering är oklar. Att göra regleringen klarare genom att specificera felen i vattentjänsterna eller skadeståndsrätten skulle vara svårt att genomföra och skulle lätt leda till onödigt detaljerad reglering.

Arbetsgruppen har övervägt om force majeure bör inkluderas i vattentjänstlagen och vilket dess förhållande till felen i vattentjänsterna är. Arbetsgruppen konstaterar att även orsaker till avbrott i vattentjänsterna som kan jämföras med force majeure beaktas vid bedömning av om det är frågan om ett fel i vattentjänsterna. Force majeure innebär i sig inte att ett avbrott inte ska betraktas som ett fel i vattentjänsterna, och därmed innebär det inte heller att kunden förlorar sin rätt till prisavdrag.

En standardgottgörelse i fråga om vattentjänsterna skulle enligt arbetsgruppen kunna förtydliga följderna av ett avbrott i vattentjänsterna och förbättra leveranssäkerheten för dessa. Standardgottgörelsens storlek bör dimensioneras så att den å ena sidan sporrar vattentjänstverken till att undvika avbrott i vattentjänsterna som varar i minst 12 timmar, men å andra sidan inte allvarligt hota vattentjänstverkens ekonomi vid avbrott.

Arbetsgruppen konstaterar också att det nuvarande minimiprisavdraget, som är bundet till grundavgiften, i praktiken kan vara otillräckligt i relation till de ekonomiska skador som kunderna åsamkas på grund av avbrotten i vattentjänsterna. Den årliga grundavgiften för vattentjänsterna till ett egnahemshus kan uppgå till exempelvis 35 euro. Detta betyder att avgiften för två veckor uppgår

till mindre än en och en halv euro. Med tanke på att kunderna bör behandlas jämlikt är det också problematiskt att minimibeloppet på prisavdraget är bundet till grundavgiften, vars storlek varierar betydligt mellan vattentjänstverken. Om minimibeloppet på prisavdraget är mycket litet har kunden nödvändigtvis inte intresse av att kräva prisavdrag av vattentjänstverket.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det till vattentjänstlagen fogas en 27 a och en 27 b § om standardgottgörelse och dess belopp. Det föreslås att LVT 27 § ändras så att det vid ett normalt avbrott i vattentjänsten på grund av reparation eller underhåll av en vatten- eller avloppsanordning inte är frågan om ett fel i vattentjänsterna och så att minimibeloppet på prisavdraget är två procent av den årliga bruks- och grundavgiften, då den i dagsläget uppgår till ett belopp som motsvarar två veckor av den årliga grundavgiften. Den föreslagna bestämmelsen om standardgottgörelse inverkar inte på den definition av fel i vattentjänsterna som avses i LVT 27 § 1 mom. och inte på skadeståndet i 28 §.

Enligt förslaget ska man kunna få standardgottgörelse för ett avbrott i leveransen av hushållsvatten eller ledningen av avloppsvatten om avbrottet är kontinuerligt och varar i minst 12 timmar. Med ett avbrott enligt paragrafens 2 mom. ska man jämställa de tidsperioder under vilka det hushållsvatten som verket levererar inte alls kan användas för normala användningsändamål. Rätt till standardgottgörelse ska inte gälla vid s.k. force majeure, som bör definieras i paragrafens 1 mom. för att klargöra vattentjänstverkens ansvar gentemot vattenanvändarna. Att binda standardgottgörelsen till force majeure bidrar till att öka verkets behov av att bereda sig för särskilda situationer inom vattentjänsterna.

Definitionen av force majeure ska basera sig på den s.k. principen om kontrollansvar. Kontrollansvaret är ett ansvar som inte är kopplat till oaktsamhet och som innebär att befrielsen från ansvar baserar sig på prestationshinder som står utanför tjänsteleverantörens påverkningsmöjligheter. Dessutom krävs att tjänsteleverantören inte skäligen kan förutsättas ha beaktat hindret då avtalet ingicks och inte heller ha kunnat förhindra eller undgå följderna av hindret. Vattentjänstverket skulle ha bevisbörda för att den försämrade tjänsten beror på något som utgör grund för frigörelse från ansvar.

Prisavdraget och standardgottgörelsen ska utesluta varandra. Utöver rätt till prisavdrag eller standardgottgörelse ska vattentjänstkunden dessutom fortfarande ha rätt till skadestånd enligt LVT 28 §.

Arbetsgruppen föreslår att det i 27 b § föreskrivs att beloppet på standardgottgörelsen ska vara bundet till vissa procentandelar av de årliga bruks- och grundavgifterna och att dessa procentandelar ska basera sig på hur länge avbrottet i vattentjänsterna varar. Dessutom ska det för standardgottgörelsen föreskrivas ett maximibelopp, exempelvis tusen euro. De belopp som föreslås för standardgottgörelsen är preliminära.

De föreslagna beloppen på standardgottgörelse innebär i ett egnahemshus eller flervåningshus med genomsnittlig vattenförbrukning följande standardgottgörelser:

Exempel 1: egnahemshus, 3 personer, vattenförbrukning 120 m³/år.

Genomsnittliga årliga bruks- och grundavgifter (vatten och avlopp) = 456,42 €

2 % = 9,13 €

4 % = 18,27 €

8 % = 36,51 €

10 % = 45,64 €

Maximibeloppet på standardgottgörelsen har ingen betydelse.

Exempel 2: flervåningshus, 30 lägenheter, 75 personer, vattenförbrukning 5 000 m³/år.

Genomsnittliga årliga bruks- och grundavgifter (vatten och avlopp) = 16 430,69 €

2 % = 328,61 €

4 % = 657,23 €

8 % = (1314,46 €) → 1000 € (maximibelopp)

10 % = (1643,07 €) → 1000 €

Utifrån beräkningarna skulle maximibeloppet på standardgottgörelsen i bostadsaktiebolag förhållandevis snabbt begränsa beloppet på standardgottgörelsen.

8 Vattentjänstverkens ekonomi och tillsynen över den

Enligt det reviderade uppdraget skulle arbetsgruppen utifrån utredningar bedöma om det för att trygga vattentjänsterna är nödvändigt att utveckla bestämmelserna om vattentjänstverkens avgifter, ekonomi och rapportering. Särskild uppmärksamhet skulle fästas vid transparensen i verkens ekonomi och vid tryggandet av ett ändamålsenligt underhåll av vatten- och avloppsanordningarna. De alternativ som skulle granskas för att utveckla tillsynen över vattentjänstverkens ekonomi och vattentjänstavgifterna var utveckling av offentlighetstillsynen, en särskild tillsynsnämnd samt inrättande av en ny tillsynsmyndighet.

För att stödja arbetsgruppens arbete har jord- och skogsbruksministeriet låtit utföra två utredningar om avgifterna för vattentjänsterna och om tillsynen över vattentjänstverkens ekonomi. Teknologie doktor Eija Vinnari utarbetade i april 2009 för arbetsgruppen en utredning om organiseringen av vattentjänsterna, vattentjänstavgifterna och regleringen (*Vesihuollon organisointi, maksut ja sääntely eräissä vertailumaissa*). Kiuru & Rautiainen Oy:s utredning om ägoarrangemangen i samband med vattentjänstverken och tryggandet av transparensen i deras ekonomi (*Vesihuoltolaitosten omistusjärjestelyt ja talouden läpinäkyvyden varmistaminen*) blev i sin tur klar i december 2009.

Till sitt förfogande har arbetsgruppen dessutom haft bland annat Eija Vinnaris doktorsavhandling *Public Service or Public Investment? An Assessment of the Consequences of New Public Management in the Water Sector*, Susanna Mäkinens diplomarbete *Vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvonta* samt Outi Pennanens utredning *Kilpailu- ja kuluttajaoikeudellinen näkökulma vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvontaan*.

Arbetsgruppen har hört flera sakkunniga om frågor som gäller tillsynen över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. Eija Vinnari och Jyri Rautiainen (Kiuru & Rautiainen Oy) har hörts om sina utredningar. Arbetsgruppen hörde Energimarknadsverkets överdirektör Asta Sihvonon-Punkka om tillsynen över el- och naturgasmarknaden.

Utifrån utredningarna kan man anse att de centrala problemen i fråga om transparensen i vattentjänsternas ekonomi är värderingen av vattentjänstegendomen när verksamhetsformen ändras, värderingen av den egendom som investerats i verket, grunderna för beräkning av ägarens avkastning och den nivå som ska tillåtas samt specificeringen av kostnaderna för vattentjänsterna i ett flerbranschbolag.

8.1. Avgifter för vattentjänsterna

Nuläge

Vattentjänsterna utgör ett så kallat naturligt monopol. Vattentjänstverkens kunder har inte möjligheter att konkurrensutsätta olika tjänsteleverantörer. Bestämmelserna i LVT 18 och 19 § tryggar kundens ställning i förhållande till vattentjänstverket. Behovet av att trygga kundens ställning markerar att vattentjänsterna ska betraktas som nödvändighetstjänster, det vill säga som allmännyttiga tjänster. EU-kommissionen har upprättat en så kallad grönbok och en vitbok om de allmännyttiga tjänsterna (KOM (2000) 580 och KOM (2004) 374), enligt vilka konsumenterna ska garanteras allmän tillgång till dessa tjänster, hög kvalitet på dem samt skäliga priser för dem.

I LVT 18 § regleras de allmänna avgiftsgrunderna och i 19 § de olika avgifterna för vattentjänsterna. Enligt LVT 18 § ska avgifterna för vattentjänsterna vara sådana att det på lång sikt är möjligt att täcka vattentjänstverkets investeringar och kostnader. Avgifterna ska vara skäliga och rättvisa, och i avgifterna får ingå högst en skälig avkastning på kapitalet. Enligt LVT 19 § ska vattentjänstverket ta ut en bruksavgift på grundval av mängden och beskaffenheten av det vatten som fastigheten använder och det avloppsvatten som avleds från fastigheten. Dessutom kan verket ta ut anslutningsavgift och grundavgift samt andra avgifter för de tjänster som verket tillhandahåller. Dessa avgifter kan vara av olika storlek i olika områden, om det behövs för att kostnaderna ska inriktas rätt eller för att principen om förorenarens ansvar ska kunna genomföras eller av något motsvarande skäl. I anslutningsavgiftens belopp är det möjligt att också beakta fastighetens användningsändamål.

Enligt motiveringarna till bestämmelserna om avgifterna är syftet med dem att å ena sidan säkerställa att principen om kostnadstäckning genomförs och å andra sidan att skydda kunderna mot oskäliga avgifter genom att motverka att verkets dominerande marknadsställning missbrukas och att avgifterna för vattentjänsterna används för dold beskattning. Avgifterna för vattentjänsterna bör bestämmas så att alla kostnader för vattentjänsterna beaktas, och dessutom kan man i kostnaderna inkludera avkastningar på eget kapital som är högst skäliga.

Principen om kostnadstäckning kan granskas å ena sidan ur vattentjänstverkets och å andra sidan ur kundens synvinkel. Vattentjänstverkets verksamhet ska vara kostnadstäckande sålunda att verket täcker sina direkta utgifter men dessutom kompenserar de skador som verksamheten vållar miljön och tredje parter. Vattentjänstverket åläggs exempelvis att behandla avloppsvattnet i enlighet med miljöskyddslagen. Principen förutsätter också att kostnaderna för verksamheten via avgifterna överförs på kunderna i en rättvis proportion.

Fastän vattentjänstlagens tillämpningsområde omfattar bara vattentjänster för bosättning och närings- och fritidsverksamhet som kan jämföras med bosättning ska även andra vattenanvändningsverksamheter, exempelvis industrin och jordbruket, enligt artikel 9 i ramdirektivet för vatten adekvat bidra till kostnadstäckningen för vattentjänsterna. Kostnadstäckningen förutsätter således enligt både vattentjänstlagen och ramdirektivet för vatten att det av vattentjänstverkets kunder i en rättvis proportion uppbärs kostnader för endast de tjänster som de använder, och det förutsätts exempelvis inte att verkets konsument- eller bostadsaktiebolagskunder täcker kostnaderna för vattentjänster som verkets industrikunder använder.

Principen om kostnadstäckning stöder också det att kostnaderna för långvariga investeringar ska delas tidsmässigt rättvist mellan verkets kunder. Nyttan av långvariga investeringar fördelar sig över flera årtionden, så när avgifterna bestäms ska man också beakta investeringsutgifterna på lång sikt och dessutom beakta att det behövs en adekvat beredskap för kommande saneringsinvesteringar (se punkt 3.1).

Vad som avses med skälig avkastning på kapitalet har inte närmare definierats. Enligt utredningar ligger de större vattentjänstverkens avkastning på en nivå av 10 - 15 %, och den beräknas ofta på hela kapitalet, inte endast på det kapital som ägaren placerat. När man i kommunen eller kommunerna internt ändrar vattentjänstverkets verksamhetsform bestäms för den egendom som överförs ett värde som i allmänhet är 1,5 - 2 gånger så högt som bokföringsvärdet. Från kommunens balansenheter kan man emellertid inte så lätt få tillförlitliga uppgifter om storleken på det kapital som ägaren investerat. Dessutom överstiger räntorna på vissa ägarlån betydligt marknadsräntorna och de amorteringar som ska betalas till ägaren kan vara ganska stora. Som en följd av de avkastningar som ska betalas till ägaren och olika ägoarrangemang kan det kassaflöde som ska betalas till en eller flera kommunala ägare uppgå till nästan hälften av vattentjänstverkets omsättning. Å andra sidan är problemet för flera små vattentjänstverk att man inte förmår täcka driftkostnaderna med de avgifter som tas ut.

LVT 19 § 2 mom. möjliggör att andra avgifter än bruksavgiften är olika stora på olika områden bland annat för att principen om förorenarens ansvar ska genomföras. Kostnaderna för vattentjänsterna per fastighet och kund är i allmänhet högre ju glesare bosättning det är frågan om. Av vattentjänstverkets kunder tas det ändå ganska sällan ut avgifter som är av olika storlek, även om det är stora skillnader i befolkningstäthet mellan de olika områdena i verkets verksamhetsområde.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Enligt de utredningar som arbetsgruppen hade till sitt förfogande finns det skillnader i hur man iakttar vattentjänstlagens bestämmelser om kostnadstäckning och om skälighet i fråga om den avkastning som får ingå i avgifterna. Å ena sidan är utmaningen den att man inte förmår täcka kostnaderna för verksamheten - inklusive kostnaderna för underhållet av vatten- och avloppsanordningarna - med vattentjänstavgifterna antingen på grund av att avgifterna är låga, att verksamheten är ineffektiv eller att intäktsföringarna till ägarna är stora. Å andra sidan kan det ifrågasättas om man i alla verk iakttar kravet på att avkastningen ska vara skälig, antingen på grund av stora intäktsföringar, sättet att bestämma värdet på egendom eller den höga räntan på ägarlånen.

För att säkerställa tillräcklig beredskap för vattentjänstverkets kommande investeringar skulle man med stöd av vattentjänstlagen kunna ge närmare bestämmelser om de kostnader som ska inkluderas i avgifterna och de investeringar i anordningar som ska täckas med dem, såsom investeringar i underhåll. Eftersom det dock i främsta rummet är frågan om gott ledarskap, god skötsel av ekonomin och god förvaltning, anser arbetsgruppen att det inte är motiverat med alltför detaljerad reglering. Man kan hellre inverka på detta genom att säkerställa transparensen i vattentjänstverkets ekonomi och eventuellt genom att övervaka ekonomin.

Arbetsgruppen anser att det med avseende på principen om kostnadstäckning är oklart om kostnaderna för vattentjänsterna fördelar sig jämnt mellan vattenförbrukarna. Om man genom lagstiftning vill säkerställa att principen genomförs skulle man kunna ge mer exakta bestämmelser om fördelningen av kostnaderna mellan olika områden och olika sektorer. Problemet är emellertid då att man i vattentjänstlagen kan reglera fördelningen av kostnader mellan olika sektorer endast till den del som det är frågan om de i vattentjänstlagen avsedda vattentjänster som kan jämföras med bosättning. Under dessa omständigheter är det enligt arbetsgruppen bättre att försöka säkerställa transparensen i vattentjänstverkets ekonomi än att utfärda noggrannare bestämmelser om saken.

För att säkerställa att principen om förorenarens ansvar genomförs har arbetsgruppen övervägt om den möjlighet som LVT 19 § 2 mom. ger till uttagande av avgifter av olika storlek bör ges en mer förpliktande form på det sättet att avgifterna vid behov ska vara olika stora på olika områden. Att man har haft en återhållsam inställning till att bestämma avgifter av olika storlek har kunnat förhindra sammanslagningar av verk eller leda till att man för vattentjänsterna har grundat ett separat andelslag i stället för att utvidga verksamhetsområdet för ett vattentjänstverk som redan finns i kommunen. Arbetsgruppen anser dock att man inte genom att göra 19 § 2 mom. mer förpliktande kan säkerställa att principen om förorenarens ansvar genomförs, eftersom det i praktiken är mycket svårt att övervaka att kostnaderna inriktas rätt. På avgifternas struktur kan man inverka effektivt genom att förbättra bland annat de anvisningar och taxemodeller som Vatten- och avloppsverksföreningen har tagit fram.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det i LVT 18 § klargörs att de investeringar som avses i paragrafen gäller både ny- och reparationsinvesteringar. Syftet med ändringen är att man vid beslut om avgifter för vattentjänsterna och om intäktsföringarna till vattentjänstverkets ägare ska fästa uppmärksamhet vid ett adekvat underhåll av vatten- och avloppsanordningarna.

Dessutom föreslår arbetsgruppen ett utredningsprojekt om kostnadstäckningen och avkastningens skälighet. Projektet behandlas i punkt 8.3.

8.2 Transparens i vattentjänsternas ekonomi

Nuläge

Ett vattentjänstverks bokföring ska vara tillräckligt transparent för att man ska kunna ta ställning till grunderna för fastställandet av verkets avgifter. Enligt LVT 20 § ska ett kommunalt vattentjänstverks bokföring vara åtskild i kommunens bokföring. Dessutom åläggs vattentjänstverket i 16 § att ge tillräcklig information om hur avgifterna för vattentjänsterna bildas. Den åtskilda bokföringen enligt 20 § kan på basis av lagstiftning och anvisningar om bokföring genomföras på olika sätt antingen bokföringsmässigt eller kalkylmässigt.

Vattentjänstverkets bokföring regleras beroende på verkets organisationsform av bestämmelser i bland annat bokföringslagen (1336/1997), kommunallagen (365/1995, i synnerhet 8 kap.), skattelagarna, aktiebolagslagen (624/2006) och lagen om andelslag (1488/2001). Bokföringsnämnden och dess kommunsektion har genom sina anvisningar och rekommendationer ett stort inflytande på hur de dessa lagar tillämpas. Offentliggörandet av bokslutet har i 3 kap. 9 - 10 § i bokföringsla-

gen sammankopplats med registreringen av bokslutet hos patent- och registerstyrelsen och det därpå följande offentliggörandet i handelsregistret.

Vattentjänstverkens verksamhetsformer varierar från kalkylmässigt åtskilda enheter, som är en del av kommunens tekniska organisation, och balansenheter till affärsverk och aktiebolag, och dessutom finns det i Finland otaliga vattentjänstverk som är andelslag. På grund av de varierande verksamhetsformerna innehåller lagstiftningen i viss mån olika krav på vattentjänstverkens ekonomi och bokföring. Dessutom är en del av de bolag och kommunala affärsverk som driver vattentjänstverk så kallade flerbranschföretag, det vill säga de idkar också annan affärsverksamhet än vattentjänstverksamhet - exempelvis elproduktion - vilket för sin del försvårar övervakningen av verkens ekonomi vad gäller vattentjänsterna.

De största vattentjänstverken är vanligen affärsverk eller aktiebolag, och då är det möjligt att få basuppgifterna om deras ekonomi från boksluten och verksamhetsberättelserna. I fråga om flerbranschbolag finns det nödvändigtvis inte några separata uppgifter om vattentjänstverksamheten tillgängliga. Det kan också vara besvärligt att i kommunens bokföring hålla vattentjänstverksamheten åtskild när det gäller vattentjänstverk som är kommunala balansenheter.

I fråga om el- och naturgasaffärsverksamhet finns det i de behöriga lagarna bestämmelser om bokföringsmässig separering av affärsverksamheter och om granskning, offentliggörande och upprättande av separata bokslut. Enligt 7 kap. i elmarknadslagen och 5 kap. i naturgasmarknadslagen ska de företag som bedriver dessa affärsverksamheter särredovisa verksamheterna, och de kommunala verken ska per räkenskapsperiod redovisas skilt från kommunen och från kommunens övriga inrättningar. Särredovisningen genomförs med hjälp av egen resultat- och balansräkning för el- eller naturgasaffärsverksamheten.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att kravet i LVT 20 § om en åtskild bokföring för kommunala vattentjänstverk och övrig gällande lagstiftning inte är tillräckligt för att garantera att vattentjänstverkens ekonomi är transparent eller att man tillförlitligt ska kunna jämföra och undersöka de krav på avkastning som kommunerna ställer på verken. Det krävs mer reglering eller anvisningar om i synnerhet bestämmande av bokföringsvärdet på verkets egendom och arrangemangen i anknytning till företagsköp, i samband med vilka man, som ovan påpekats, ofta ger den egendom som överförs ett värde som är högre än bokföringsvärdet. De uppgifter som vattentjänstverken ger om ekonomin ger inte en tillräcklig grund för jämförelse av olika verk exempelvis om man vill bedöma verksamhetens produktivitet eller investeringsgrad. Beroende på verksamhetsformen tar vattentjänstverken fram olika data om sin ekonomi och grunderna för fastställandet av avgifterna.

Transparensen i vattentjänsternas ekonomi bör öka så att kunderna och övriga aktörer ska få tillräckligt med information om de enskilda vattentjänstverkens ekonomi. Transparens i ekonomin skulle för sin del bidra till säkerställandet av att vattentjänstverken i sin ekonomi iakttar bestämmelserna i vattentjänstlagen. Genom att främja transparensen i ekonomin samt jämförbarheten kan man förbättra möjligheterna att offentligt bedöma om vattentjänstverksamheten är behörig. Då kan man också vid behov bättre än nu väcka talan om avgifterna för vattentjänsterna. Ur vattentjänstverkens synvinkel skulle det också vara viktigt att kunna jämföra uppgifter om de olika verkens verksamhet och ekonomi (benchmarking).

Utöver vattentjänstverkens ekonomi bör även andra delar av produktionskedjan inom vattentjänsterna vara så transparent som möjligt. Differentiering håller på att ske inom hanteringen av avloppsvattnet inte bara genom att det grundas partivattenbolag för vattenförsörjningen utan också genom att avloppsreningsverk görs till självständiga enheter. Dessutom förekommer det att vattentjänstverkens avloppsvatten renas i exempelvis industrianläggningars reningsverk. Enligt arbetsgruppens uppfattning bör man på grund av denna utveckling i regleringen beakta inte bara vattentjänstverken utan också de inrättningar som levererar vatten till vattentjänstverken eller behandlar deras avloppsvatten.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår både en ändring av vattentjänstlagen och ett utredningsprojekt för att förbättra transparensen i vattentjänstverkens ekonomi. När det gäller vattentjänstlagen föreslår arbetsgruppen för det första att lagen ska ålägga alla vattentjänstverk samt de inrättningar som levererar vatten till dem eller behandlar deras avloppsvatten att upprätta ett bokslut över och en verksamhetsberättelse om vattentjänsterna (LVT 20 §). För det andra ska lagen innehålla bestämmelser om granskning av bokslutet (LVT 20 a §) och för det tredje om offentliggörande av bokslutet, verksamhetsberättelsen, leveransvillkoren och nyckeltalen (LVT 20 a §). Utredningsprojektet behandlas i punkt 8.3.

Det föreslagna bokslutet över vattentjänsterna ska innehålla balansräkning, resultaträkning och finansieringsanalys samt de uppgifter om ingår i bilagor till dessa. Verksamhetsberättelsen om vattentjänsterna ska behandla bokslutet samt de nyckeltal som producerats i det informationssystem för vattentjänsterna som den nya 20 c § ska föreskriva. Syftet med den föreslagna bestämmelsen om verksamhetsberättelse är att säkerställa att nyckeltalen i bokslutet och nyckeltalen för vattentjänsterna ges i en sådan form att vattentjänstkunderna förstår dem. Om innehållet i verksamhetsberättelsen ska det ges närmare bestämmelser i en förordning.

Jämfört med det nuvarande rättsläget kommer den föreslagna LVT 20 § att innebära fler krav på upprättande av bokslut och verksamhetsberättelse i synnerhet för de vattentjänstverk som också har annan verksamhet än vattentjänster. För andra vattentjänstverk, exempelvis andelslag, aktiebolag och kommunala verk som idkar endast vattentjänstverksamhet, innebär paragrafen närmast en precisering av de krav som den nuvarande lagstiftningen ställer på bokslutet och verksamhetsberättelsen.

Separata bokslut för de kommunala vattentjänstverken klargör det ekonomiska förhållandet mellan kommunen och verket. Resultat- och balansräkningar som är jämförbara med ett aktiebolags bokslut ger möjlighet att jämföra verksamheten i ett kommunalt vattentjänstverk med vattentjänstverk i bolagsform. De visar också avkastningen från kommunens vattentjänstverksamhet på ett sätt som är jämförbart med ett aktiebolags dividendutdelning eller visar hur stort ekonomiskt stöd som kommunen beviljat verket.

Enligt den föreslagna nya LVT 20 a § ska vattentjänstverkets revisorer i samband med den lagstadgade revisionen av verket också granska bokslutet över vattentjänsterna. Denna bestämmelse innebär att säkerställandet av att bokslutet är upprättat på ett behörigt sätt, vilket utförs med hjälp av revisionen, görs separat för vattentjänstverksamheten, om vattentjänstverket exempelvis är ett flerbranschföretag.

Orsaken till det nya kravet om offentliggörande i LVT 20 b § är att vattentjänstkunderna och den övriga offentlighetstillsynen behöver information. Den information som avses i paragrafen bör vara tillgänglig i ett datanät, men vattentjänstverket ska inte nödvändigtvis behöva publicera dem på sin webbplats.

Arbetsgruppen föreslår att transparensen i vattentjänstverkets ekonomi säkerställs med hjälp av ett informationssystem för vattentjänsterna. Informationssystemet behandlas i punkt 9.

8.3 Tillsyn över vattentjänstverkens ekonomi

Nuläge

Tillsynen över vattentjänstverkens ekonomi ankommer egentligen inte på någon myndighet. Det finns inte heller något offentligt forum där ekonomiska uppgifter om vattentjänsterna finns tillgängliga och där man skulle kunna jämföra olika verks ekonomi.

En vattentjänstkund kan med stöd av LVT 34 § bestrida avgifternas skälighet genom att väcka talan i en tingsrätt. Dessutom kan kunden föra ett betalningsärende till konkurrensverket och en kund som kan anses vara konsument till konsumenttvistenämnden. Om ett kommunalt organ fattar ett taxebeslut, som då utgör ägarens ståndpunkt, om grunderna för de avgifter som ett vattentjänst-

verk som fungerar som ett kommunalt affärsverk eller balansenhet tar ut, kan en kommuninvånare söka ändring i beslutet genom kommunalbesvär.

Det finns vissa problem i fråga om de medel som en kund har till sitt förfogande för att övervaka vattentjänstverkets ekonomi. Kostnadsrisken med en behandling i tingsrätten är i allmänhet mycket stor jämfört med kundens intressen. Arbetsgruppen har inte fått kännedom om ett enda fall där någon väckt talan hos tingsrätten om avgifter för vattentjänster. Konkurrensverket eller konsumenttvistenämnden i sin tur behandlar inte avgiftsärenden på basis av vattentjänstlagen utan på basis av lagen om konkurrensbegränsningar eller konsumentskyddslagen, och möjligheten till kommunalbesvär är slumpmässig och beror på verkets verksamhetsform och på om kommunen anser det vara nödvändigt att fatta ett taxebeslut. En kund hos vattentjänstverket har således inga effektiva och ändamålsenliga medel till sitt förfogande för att bestrida avgifter för vattentjänsterna.

I en utredning om konsumentskyddslagens lämplighet för offentliga tjänster och nödvändighetstjänster (KTM 24/2005) konstateras att målet med vattentjänstlagen att förhindra att avgifterna för vattentjänsterna används för dold beskattning inte till alla delar verkar ha nåtts. I utredningen anges som delorsak till den dolda beskattningen att det inte för vattentjänsterna har inrättats någon särskild myndighet som övervakar prissättningens skälighet, det vill säga det finns ingen övervakning som motsvarar Energimarknadsverkets övervakning av prissättningen i fråga om elöverföringen. Energimarknadsverket kan med stöd av 38 § i elmarknadslagen utfärda bestämmelser om exempelvis hur det i lagen föreskrivna skäliga priset eller den skäliga avkastningen ska bestämmas och vilka uppgifter elproducenterna ska offentliggöra när det gäller bestämmande av priser och avkastning.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Med hänvisning till sitt uppdrag konstaterar arbetsgruppen att det finns tre basmodeller för hur tillsynen över vattentjänstverkets ekonomi skulle kunna utvecklas:

1. Inga nya tillsynsmekanismer skapas, men transparensen i vattentjänsternas ekonomi effektiviseras genom jämförelse av ekonomiska nyckeltal och genom att noggrannare än nu bestämma vilka informationsskyldigheter verken har,
2. För tillsynen inrättas ett nytt organ av nämndtyp, som fungerar som en frivillig besvärinstans vid sidan av tingsrätten och som ger mer omfattande rekommendationer om avgifterna för vattentjänsterna än konsumenttvistenämnden, och
3. Det inrättas en ny tillsynsmyndighet av den typ som Energimarknadsverket representerar och eventuellt i anslutning till det.

Fördelen med det första alternativet är utöver bättre transparens i ekonomin att tröskeln för en kund att väcka talan i tingsrätten kan bli lägre. Alternativet skulle därmed också betjäna utvecklingen av den så kallade kundtillsynen. Åtgärder för att öka transparensen skulle också kunna ingå i alternativ 2 och 3, och då skulle också verksamhetsförutsättningarna för den nämnd eller tillsynsmyndighet som avses i dessa förbättras.

Tillsynsnämnden skulle kunna fungera som ett forum för icke-bindande avgöranden i enskilda tvistemål. Det jämförelseobjekt för en eventuell nämndmodell som i första hand skulle komma i fråga är Konsumenttvistenämnden, som avgör konsumenttvister. Nämndens beslut skulle vara rekommendationer i enskilda fall, och de skulle inte kunna verkställas med tvångsmedel. Fördelarna med nämndmodellen skulle vara flexibilitet och möjlighet att ordna så att medlemmarna i nämnden representerar olika intressegrupper. För beredning av ärendena till nämnden skulle det dock behövas åtminstone lika mycket personalresurser och andra resurser som det skulle behövas om en tillsynsmyndighet inrättades.

Det tredje alternativet för hur man skulle kunna ordna tillsynen över vattentjänstverkets verksamhet och ekonomi är en ny myndighet för tillsyn över vattentjänsterna, det vill säga en regulator. Inom energiförsörjningen är det Energimarknadsverket som sköter regulatorns uppgifter. Det är ett sakkunnigverk som är underställt arbets- och näringsministeriet och som har cirka 35 anställda. Till exempel tillsynen över elmarknaden möjliggör fastställande av en rimlig avkastning som är bunden till det nuvarande bruksvärdet, för bokföringsvärdet närmare det nuvarande bruksvärdet och för-

hindrar att kapital värderas för högt när man ändrar verksamhetsformen eller ägoförhållandet. Om en separat tillsynsmyndighet inrättas eller Energimarknadsverkets behörighet utvidgas till att omfatta vattentjänsterna behövs det också mer resurser. Fördelen med detta alternativ är dock att tillsynen skulle vara effektiv jämfört med andra tillsynsformer.

En jämförelse av alternativen för tillsynen över vattentjänstverkens ekonomi ger vid handen att de är olika i fråga om tillsynens effektivitet och behovet av resurser. Utifrån en förhandsbedömning kan man sluta sig till att det lättaste tillsynsalternativet är att ha endast så kallad kundtillsyn, medan däremot regulatormodellen är den mest heltäckande, men relativt tung. För att öka transparensen i ekonomin behövs det i alla alternativ ett informationssystem och en myndighet som upprätthåller detta, och denna myndighet ska ha nödvändiga metoder för att få uppgifter av verken. För modellen med en nämnd ska det inrättas en nämnd med medlemmar som representerar de centrala aktörerna inom vattentjänsterna, och personal ska anställas i ett lämpligt ämbetsverk för beredning av de ärenden som ska behandlas i nämnden. Även för genomförande av regulatormodellen ska det för tillsynsuppgifterna anställas minst ett par personer i ett verk som är lämpligt för detta.

När man jämför nämnd- och regulatormodellen med varandra bör man fästa uppmärksamhet vid exempelvis tillsynens effektivitet, nödvändiga resurser och behovet av intresserepresentation. Sist och slutligen beror valet mellan dessa alternativ på vilka behov man bedömer att det finns vad gäller tillsynen över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi samt vad gäller sammanjämkning av praxisen inom branschen.

Tillsynen över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi är eventuellt effektivare om den baserar sig på regulatormodellen. En nämnd kan ta ställning endast i enskilda tvistemål på ett icke-bindande sätt. I regulatormodellen är i princip alla vattentjänstverk föremål för ständig tillsyn, regulatorn kan på en allmänare nivå styra praxis inom branschen och regulatorns beslut är bindande, vilket betyder att exempelvis en vattentjänstkund inte nödvändigtvis skulle ha behov av att i samma ärende väcka klagan i tingsrätten.

Det är svårt att exakt bedöma resursbehoven i nämnd- och regulatormodellerna utan en närmare definition av modellerna. Att lösa tvister som gäller avgifter för vattentjänsterna i en nämnd förutsätter en grundlig beredning, för vilken det behövs tillräcklig sakkunskap i ekonomi, teknik och juridik. Om regulatormodellen genomförs i anknytning till Energimarknadsverket kräver en effektiv tillsyn uppskattningsvis högst fem årsverken i Energimarknadsverket. I båda alternativen är behovet av resurser knutet till det område och de förfaranden som bestäms för tillsynsverksamheten.

Arbetsgruppen anser att transparensen i vattentjänsternas ekonomi i vilket fall som helst bör förbättras. I detta syfte har arbetsgruppen tidigare lagt fram förslag exempelvis om ett separat bokslut och en separat verksamhetsberättelse för vattentjänsterna samt om offentliggörande av information om affärsverksamheten. Att öka transparensen är dock nödvändigtvis inte tillräckligt för att säkerställa att vattentjänstverkens ekonomi sköts på tillbörligt sätt i överensstämmelse med lagens syfte. Om tillsynen genomförs med hjälp av endast transparens är offentlig press och väckande av talan i tingsrätten de enda sätten att försöka inverka på vattentjänstverkets verksamhet.

Arbetsgruppen anser att Energimarknadsverket skulle kunna bli den myndighet som övervakar vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. Fördelen med detta arrangemang är för det första att Energimarknadsverket har den ekonomiska sakkunskap som behövs vid bedömning av om avkastningen från affärsverksamhet som bedrivs i monopolställning är skälig. För det andra kräver arrangemanget inte inrättande av en ny myndighet utan i första hand komplettering av Energimarknadsverkets personalresurser framför allt med tillräcklig kompetens vad gäller tekniska frågor inom vattentjänsterna. För det tredje kan man i tillsynen också inrikta sig på vatten- och avloppsanordningarnas tekniska funktionsduglighet och via detta på underhållet. Arbetsgruppen anser dock att man före beslut i frågan närmare bör undersöka vilka behoven av tillsyn är, vilka resurser som behövs samt om Energimarknadsverkets tillsynsmodell är lämplig för tillsyn över vattentjänsterna.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det med ett särskilt projekt utreds om Energimarknadsverkets tillsynsmodell är lämplig för tillsyn över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. I projektet ska man för det första beräkna nivån på avkastningen av vattentjänstverkens affärsverksamhet. För det andra ska man bestämma de nyckeltal som avses i de föreslagna LVT 20, 20 b och 20 c § - nyckeltal som skulle ge uppgifter om prisnivån, effektiviteten, kvaliteten och lönsamheten vad gäller vattentjänsterna. För det tredje ska man med hjälp av exempelberäkningar bedöma behovet av tillsyn över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi samt möjligheterna att utvidga Energimarknadsverkets tillsynskompetensområde så att det gäller också vattentjänsterna.

I projektet ska man beräkna avkastningen för 3 - 5 olika vattentjänstverk. För beräkningen ska man i tillämpliga delar använda Energimarknadsverkets modeller för beräkning av avkastning från elfärsverksamhet. I beräkningarna ska man även fästa uppmärksamhet vid vattentjänstverksamhetens effektivitet. På grundval av beräkningarna är det möjligt att bedöma iakttagandet av vattentjänstlagens bestämmelser om avgifterna och affärsverksamhetens effektivitet och därigenom behovet av myndighetstillsyn över vattentjänsterna.

Nyckeltalen för vattentjänsterna ska i projektet bestämmas förutom med hjälp av vattentjänstverkens avkastningsberäkningar också med hjälp av Vatten- och avloppsverksföreningens nuvarande benchmarkingsystem. Utifrån nyckeltalen kan man också få fram de uppgifter som behövs för att beräkna de nyckeltal som avses i LVT 20 c §.

Med hjälp av projektet skulle man kunna avgöra om Energimarknadsverket är lämpligt som myndighet för tillsyn över vattentjänstverkens ekonomi och verksamhet. Projektet skulle ge information om vilka tillsynsbehoven är och om huruvida Energimarknadsverkets beräkningsmodeller är lämpliga för tillsyn över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. Det skulle också ge möjlighet till bedömning av hur mycket resurser tillsynen över vattentjänsterna skulle kräva. Dessutom skulle man kunna precisera tillsynsbehoven i förhållande till det av arbetsgruppen föreslagna informationssystemet för vattentjänsterna. Projektet skulle därmed också betjäna behoven i fråga om skapandet av ett informationssystem för vattentjänsterna. Detta system behandlas i följande punkt.

Arbetsgruppen föreslår att projektet planeras noggrannare och att genomförandet av det följs upp i en separat styrgrupp. I styrgruppen ska följande aktörer vara representerade: jord- och skogsbruksministeriet, Konsumentverket, Kommunförbundet och Vatten- och avloppsverksföreningen. Av den som i praktiken genomför projektet krävs kunskap om vattentjänsterna och Energimarknadsverkets beräkningsmodeller.

9 Informationsförsörjning

Med vattentjänsternas informationsförsörjning avses insamling, offentliggörande och utnyttjande av uppgifter som gäller vattentjänstverkens kontrollskyldigheter och verksamhet. Informationsförsörjningen har alltså en koppling till flera av de frågor som nämns i arbetsgruppens uppdrag, exempelvis funktionsdugligheten hos bestämmelserna om vattentjänstverkens ekonomi.

Problemen i fråga om informationsförsörjningen i samband med vattentjänsterna är att vattentjänstverken får flera förfrågningar, som skickas vid olika tidpunkter och delvis överlappar varandra, att informationssystemen är splittrade och att verken anser att de inte har någon nytta av att skicka uppgifterna. För att lösa problemen har det föreslagits att vattentjänstverken skulle skicka de behövliga uppgifterna om sin verksamhet till en aktör och ett system, i vilket olika aktörer skulle kunna hämta information. Systemet skulle vara i gemensamt bruk och gagna myndigheterna, kunderna och vattentjänstverken.

Arbetsgruppen har hört biträdande direktör Mika Rontu från Vatten- och avloppsverksföreningen om föreningens nyckeltalssystem samt biträdande avdelningschef Ilari Myllyvirta från HRM Vatten.

Nuläge

I vattentjänstlagen och övrig nationell lagstiftning har det föreskrivits informations- och kontrollskyldigheter för vattentjänstverken. En del av dessa baserar sig på rapporteringsskyldigheter i EU-direktiv och internationella avtal. Rapporteringsskyldigheterna har granskats i en rapport som publicerades 27.8.2008 av en underarbetsgrupp till arbetsgruppen Vesihuollon tietohuollon kehittämissuuryhmä (Arbetsgrupp för utveckling av vattentjänsternas informationsförsörjning), som kallas VESTIKE.

Vattentjänstlagen ålägger vattentjänstverken följande informations- och kontrollskyldigheter:

- LVT 14 §: Vattentjänstverket skall se till att det hushållsvatten som verket levererar uppfyller kvalitetskraven i hälsoskyddslagen.
- LVT 15 §: Vattentjänstverket samt den som levererar vatten till ett vattentjänstverk skall kontrollera mängden av och kvaliteten på det råvatten som det använder samt vattensvinnet i verkets ledningsnät.
- LVT 16 §: Vattentjänstverket skall ge tillräcklig information om kvaliteten på det hushållsvatten som det levererar och om nivån på avloppsvattenreningen samt om hur avgifterna för vattentjänsterna bildas. Verket skall också på begäran lämna kunden de uppgifter som behövs för anslutningen till vattentjänstverkets ledningsnät samt skötseln av vattentjänsterna.
- LVT 20 §: Ett kommunalt vattentjänstverk skall upprätta ett separat bokslut för varje räkenskapsperiod.

Även hälso-, miljöskydds- och vattenlagstiftningen innehåller bestämmelser om informations- och kontrollskyldigheter. Enligt 20 och 43 § i hälsoskyddslagen (763/1994, HSL) kan den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ålägga ett vattentjänstverk att kontrollera vattenkvaliteten, och den har rätt att av verket få de uppgifter som behövs för tillsynen. Enligt 43 och 83 § i miljöskyddslagen kan man i miljötillståndet för ett avloppsreningsverk utfärda bestämmelser om uppföljning, och tillsynsmyndigheten har rätt att för verkställigheten av miljöskyddslagen få upplysningar av verksamhetsutövarna. Enligt 6 § i förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse (888/2006) ska man övervaka belastningen från reningsverken för avloppsvatten från tätbebyggelse och dess inverkan på den mottagande vattenmiljön. Enligt LVVF 11 § 3 mom. ska i sin tur de inrättningar som tillhandahåller offentliga tjänster avgiftsfritt ge närings-, trafik- och miljöcentralen de uppgifter som de förfogar över och som behövs för upprättande av en vattenförvaltningsplan.

Om myndigheters tillsynsskyldigheter vad gäller vattentjänster finns det bestämmelser exempelvis i förordningen om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten (461/2000), i vilken kraven i direktivet om kvaliteten på dricksvatten (98/83/EG) har beaktats. Förordningen tillämpas på kontroll av vattenkvaliteten i vattentjänstverk som levererar hushållsvatten till en volym omfattande minst 10 m³ per dag eller för minst 50 personers behov. Mindre enheter övervakas på basis

av förordningen om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten i små enheter (401/2001). Stora enheter, som levererar hushållsvatten till en volym som överstiger 1 000 m³ per dag eller till över 5 000 användare, ska med tre års mellanrum rapportera resultaten av kontrollundersökningarna till Europeiska kommissionen.

Även ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) samt direktivet om avloppsvatten från tätbebyggelse (91/271/EEG) föreskriver för Finland rapporteringsskyldigheter i anknötning till vattentjänsterna. Enligt ramdirektivet för vatten ska Finland lämna in bland annat en ekonomisk analys av vattenanvändningen, och i denna utgör vattentjänstverkens kostnadstäckning en viktig del. Dessutom ska Finland lämna in en rapport om övervakningen av grundvattnens kemiska och kvantitativa status. Enligt artikel 15 i direktivet om avloppsvatten från tätbebyggelse ska uppgifter om avloppsreningsverkens belastning och utsläpp rapporteras och enligt artikel 16 ska det utarbetas en nationell lägesrapport. Finlands miljöcentral publicerar enligt 7 § i förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse årligen en riksomfattande lägesrapport.

Dessutom ska man till FN:s ekonomiska kommission för Europa rapportera hur Finland har nått de mål för vattentjänsterna som avses i protokollet om vatten och hälsa (protokollet om vatten och hälsa till 1992 års konvention om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar). Även flera internationella organisationer, såsom OECD, Eurostat, WHO, IWA och Helcom, begär uppgifter om vattentjänsterna av Finland.

För vattentjänsterna finns följande informationssystem: VELVET, informationssystemet för grundvattnet POVET och övervaknings- och belastningsdatasystemet VAHTI. Dessutom samlas det in uppgifter om vattentjänsterna i miljö- och hälsoskyddets gemensamma objektsregiser inom miljö- och hälsoskyddet YHTI. Systemen är separata.

I praktiken har närings-, trafik- och miljöcentralen svårigheter att från verken få de tillsynsuppgifter som behövs. Från verkens sida har framförts att i synnerhet det är ett problem att de inte själva har nytta av de uppgifter som de skickar till tillsynsmyndigheterna. Bristfälligheterna i tillsynsuppgifterna betyder exempelvis att miljöministeriet har svårigheter att lämna in rapporter om vattentjänsterna till Europeiska kommissionen.

Vatten- och avloppsverksföreningen har för vattentjänstverken ett eget nyckeltalssystem, som är avgiftsbelagt och avsett för de verk som är medlemmar i föreningen. Syftet med systemet är att vattentjänstverken ska kunna jämföra sin verksamhet med andra vattentjänstverk och följa upp hur den egna verksamheten utvecklas. I dagens läge har 43 vattentjänstverk anslutit sig till nyckeltalssystemet. Dessa representerar en stor del av den totala volymen av vattentjänsterna i Finland.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att följande aktörer har behov av information om vattentjänsterna: vattentjänstverken, statliga myndigheter, landskapsförbunden, forskningsanstalter och vattentjänstverkens kunder. Behovet av information gäller verkens verksamhet, tjänster och teknik men dessutom deras ekonomi och avgifter för tjänsterna. Det kommer också att finnas ett allt större behov av att få uppgifterna om vattentjänsterna kopplade till geografisk information. Vattentjänstverksamheten är mycket kunskapsintensiv, och för att utveckla verksamheten bör man kunna utnyttja kunskap så effektivt som möjligt.

När det gäller informationsförsörjningen inom vattentjänsterna beror problemen på överlappningarna och på att verken inte är motiverade att skicka information, eftersom de upplever att de själva inte har nytta av det. Enligt arbetsgruppen kan problemet å ena sidan lösas genom ett informationssystem som används gemensamt. Verket skulle införa de behövliga uppgifterna om sin verksamhet i ett system, och där skulle de vara tillgängliga för alla som behöver dem. Å andra sidan förutsätter ett funktionsdugligt informationssystem att vattentjänstverken själva har nytta av att lämna in uppgifter.

Arbetsgruppen anser att målet för utvecklingen av informationsförsörjningen ska vara ett informationssystem som ger myndigheterna uppgifter om vattentjänstverksamheten och som också kan utnyttjas av vattentjänstverken och medborgarna. Funktionsprinciperna för systemet bör vara enkla

och systemet bör basera sig på lagen och vara motiverande för verken. En del av uppgifterna i systemet skulle kunna offentliggöras i ett datanät. Myndigheten bör ha möjlighet att vid behov använda tvångsmedel, om verket inte inför uppgifter i systemet på tillbörligt sätt.

Arbetsgruppen konstaterar att förvaltningen har följande behov av insamling av uppgifter om vattentjänstverksamheten:

- A. Uppgifter som behövs för att säkerställa transparensen i vattentjänstverksamhetens ekonomi
- B. Övriga på vattentjänstlagstiftningen baserade behov av att samla in information om vattentjänstverksamheten
- C. Övriga på lagstiftningen baserade behov av att samla in information om vattentjänstverksamheten
- D. Övriga behov av att samla in information om vattentjänstverksamheten - behov som exempelvis baserar sig på skyldigheten att ge EU rapporter.

Arbetsgruppen anser att det för en bättre informationsförsörjning bör utfärdas bestämmelser inte bara om ett informationssystem utan också om att vattentjänstverken ska upprätta verksamhetsberättelse. Det bör vara lätt att överföra uppgifterna i informationssystemet till verksamhetsberättelserna. De uppgifter som verken matar in i informationssystemet för vattentjänsterna bör vara entydiga, och informationssystemet skulle kunna vara uppbyggt så att det producerar de behövliga nyckeltalen för verksamhetsberättelserna. De nyckeltal som kan fås från informationssystemet bör vara till nytta för myndigheterna men också för vattentjänstverken och vattentjänstkunderna. Förhållandet mellan nyckeltalen och verksamhetsberättelsen bör vara klart i det avseendet att man inte i verksamhetsberättelsen ska kunna tolka nyckeltalen på ett sätt som ger en förvrängd bild av läget.

Av de olika informationssystemen för vattentjänsterna bör man bilda ett system som är enhetligt, det vill säga att alla uppgifter som behövs ska finnas tillgängliga, exempelvis för verksamhetsberättelsen. Till dessa uppgifter hör uppgifter om vattentjänstverkets affärsverksamhet men också till exempel kvalitets- och kontrolluppgifter om vattnet. Även i Vatten- och avloppsverksförbundens nuvarande nyckeltalssystem samlas det in uppgifter som har ett direkt samband med verkets affärsverksamhet men även många andra uppgifter. Informationssystemet bör dock inte innehålla uppgifter om avtalen mellan verket och dess enskilda kunder.

Arbetsgruppen diskuterade vilken aktör som ska upprätthålla informationssystemet. I egenskap av det ministerium som är ansvarigt för vattentjänsterna skulle jord- och skogsbruksministeriet på ett allmänt plan kunna styra informationshanteringen i samarbete med miljöministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. För utveckling, upprätthållande och samarbete kring systemet bör det finnas en separat ansvarig aktör som styrs av ministeriet. Den grupp som har haft som uppgift att utveckla informationsförsörjningen vad gäller vattentjänsterna föreslog att 1 - 2 ELY-centraler ska upprätthålla informationssystemet. I samband med reformen av regionförvaltningen är det emellertid vanligare med en lösningsmodell enligt vilken ett centralt ämbetsverk svarar för informationssystemen. I arbetsgruppen har man å ena sidan understött alternativet att Finlands miljöcentral (SYKE) får ansvaret för informationssystemet under beaktande av att SYKE också har ett visst ansvar för rapportering om vattentjänsterna. Å andra sidan har denna lösning rönt motstånd, eftersom SYKE i vattentjänstlagen inte har ålagts andra uppgifter och eftersom SYKE antagligen inte heller kommer att få uppgifter som anknyter till vattentjänsterna.

När det gäller upprätthållandet av informationssystemet skulle det vara ändamålsenligt med samarbete. Om exempelvis SYKE svarar för systemet, är närings-, trafik- och miljöcentralerna naturliga samarbetspartner. Om Energimarknadsverket blir den myndighet som övervakar vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi, ska det delta i samarbetet kring informationssystemet. Även Vatten- och avloppsverksförbundet skulle kunna delta i upprätthållandet av informationssystemet, dock inte som egentligt ansvarigt organ.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det till vattentjänstlagen fogas en ny bestämmelse (20 c §) om ett informationssystem för vattentjänsterna och om de uppgifter som ska införas i det. Dessutom föreslår arbetsgruppen att det grundas en samarbetsgrupp med uppgift att bygga upp informationssystemet för vattentjänsterna.

Enligt det föreslagna LVT 20 c § 1 mom. ska informationssystemet upprätthållas av Finlands miljöcentral i samarbete med närings-, trafik- och miljöcentralen och eventuellt Energimarknadsverket. I paragrafens 2 mom. ska vattentjänstverket åläggas att i informationssystemet införa uppgifter om priserna på sina tjänster och grunderna för fastställandet av avgifterna samt de uppgifter som behövs för beräkning av nyckeltalen. Paragrafens 3 mom. ska ge bemyndigande att utfärda förordningar, och med stöd av detta ska man i en förordning ge närmare bestämmelser om informationssystemet och de uppgifter som ska införas i det.

SYKE ska i paragrafen åläggas att upprätthålla informationssystemet, fastän den inte har några faktiska uppgifter baserade på vattentjänstlagen. SYKE sköter emellertid flera rapporteringsuppgifter som anknyter till vattentjänsterna, och den har också i annan lagstiftning ålagts att upprätthålla informationssystem. I synnerhet ramdirektivet för vatten och direktivet om avloppsvatten från tätbebyggelse innehåller rapporteringsskyldigheter för SYKE, och SYKE kan anses vara en neutral aktör och därmed lämplig som upprätthållare av informationssystemet. För uppbyggandet och upprätthållandet av informationssystemet bör det reserveras tillräcklig finansiering.

De nyckeltal som avses i paragrafens 2 mom. bör vara till nytta för myndigheterna men också för vattentjänstkunderna och vattentjänstverken. De bör ge information om prisnivån, effektiviteten, kvaliteten och lönsamheten i fråga om vattentjänsterna. Det skulle vara ändamålsenligt att i informationssystemet inte införa bara de uppgifter som behövs för beräkning av nyckeltalen utan också alla andra uppgifter som omfattas av informationsskyldigheterna i vattentjänstlagen.

Det ska grundas en samarbetsgrupp för att skapa informationssystemet. Samarbetsgruppen ska i utvecklingsarbetet beakta de nuvarande systemen, sammanjämkning och sam användning av dessa samt utveckling av informationssystemet särskilt med tanke på att verken ska ha nytta av det. Samarbetsgruppen ska vid behov också kunna föreslå ett projekt för utveckling av informationsförsörjningen vad gäller vattentjänsterna. Arbetsgruppen föreslår att samarbetsgruppen har en liknande representation som arbetsgruppen.

Vid den fortsatta beredningen av arbetsgruppens förslag bör man överväga om det i fråga om skapandet av informationssystemet behövs särskilda övergångsbestämmelser i vattentjänstlagen. Det skulle inte vara ändamålsenligt att sådan lagstiftning träder i kraft som det inte är möjligt att iakttä på grund av att det saknas en datateknisk plattform för det.

10 Hantering av dagvatten

Enligt sitt uppdrag skulle arbetsgruppen utreda kommunernas och vattentjänstverkens ansvar för att på ett ändamålsenligt sätt ordna avledandet av dagvatten. Samtidigt skulle arbetsgruppen utreda om det för att uppföra de konstruktioner som behövs för hanteringen av dagvatten krävs rättigheter och skyldigheter som förutsätter att markanvändnings- och bygglagstiftningen revideras.

Orsaken till detta uppdrag är att de nuvarande avloppssystemen för dagvattnet inte är tillräckliga för hantering av det. Dagvattenavloppen är ofta dimensionerade för ett flöde som orsakas av regn som återkommer med några års mellanrum, andelen ytor som inte släpper igenom vatten har ökat och det bedöms att klimatförändringen kommer att öka antalet störtregn och mängden dagvatten. Det är inte möjligt eller ekonomiskt förnuftigt att höja rörsystemens förmåga att leda vatten så mycket att det motsvarar den ökade mängden dagvatten.

Nuläge

De centrala lagarna i fråga om hanteringen av dagvatten är markanvändnings- och bygglagen samt vattentjänstlagen. Markanvändnings- och bygglagen innehåller bestämmelser om planering av markanvändningen och byggande, i samband med vilka man ska beakta hanteringen av dagvatten. Med stöd av markanvändnings- och bygglagen kan man också utfärda byggbestämmelser som kan gälla exempelvis fastighetsägarens eller fastighetsinnehavarens ansvar för dagvattnet. Vattentjänstlagen i sin tur innehåller bestämmelser om planering och ordnande av samt sörjande för avlopp för avledande av dagvatten från bosättning och verksamhet som kan jämföras med bosättning.

Vattentjänstlagens tillämpningsområde i fråga om hantering av dagvatten bestäms på basis av lagens allmänna tillämpningsområde och definitionen av vattentjänster. Med stöd av LVT 2 § tillämpas vattentjänstlagen på vattentjänster i samband med bosättning och på sådana vattentjänster i samband med närings- och fritidsverksamhet som kan jämföras med vattentjänster i samband med bosättning. Enligt LVT 3 § avses med vattentjänster för dagvattnets del avloppshantering, det vill säga avledande och behandling av det. I motiveringarna till paragrafen har tillämpningsområdet preciserats så att vattentjänstlagen tillämpas på avledande av dagvatten från fastigheten antingen i en separat ledning i ett duplikatsystem eller tillsammans med avloppsvatten i ett kombinerat system. De lösningar som innebär att dagvattnet hanteras ovan jord omfattas således inte av vattentjänstlagens tillämpningsområde.

I markanvändnings- och bygglagens bestämmelser om planläggning och bestämmelser om planering av gatuområden och allmänna områden samt i vattentjänstlagens bestämmelser om utvecklingsplaner föreskrivs att man vid planering av markanvändning och vattentjänster ska beakta avledandet av dagvatten. Enligt markanvändnings- och bygglagen ska man när en generalplan utarbetas beakta möjligheterna att ordna vatten och avlopp på ett ändamålsenligt sätt (MBL 39 § 2 mom.) och principerna för ledande av dränerings- och regnvatten ska framgå av gatuplanen (MBL 85 § och MBF 41 § 2 mom.) samt vid behov även av planer för parker och allmänna områden (MBL 90 § 4 mom. och MBF 46 §). Den utvecklingsplanering som avses i LVT 5 § ska vid behov omfatta dagvattenavloppet.

Hanteringen av dagvatten regleras i LVT 6 § 2 mom., enligt vilket kommunen under vissa förutsättningar har ansvar för att trygga tillgången till tjänster i samband med hantering av dagvatten. Kommunen ska enligt LVT 7 - 8 § sköta sitt ansvar för ordnandet av hanteringen av dagvattnet med hjälp av vattentjänstverk, om detta är nödvändigt på grund av storleken eller beskaffenheten av bosättningen eller av närings- och fritidsverksamhet som kan jämföras med bosättning och om vattentjänstverket på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt är kapabelt att sköta den dagvattenhantering som det ansvarar för.

Om reglering av dagvatten bestäms i LVT 9 §, enligt vilken vattentjänstverkets skyldighet att sörja för vattentjänsterna baserar sig på beslutet om verksamhetsområde och ska genomföras i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov. Kommunen har å sin sida ansvar för att bygga gator eller anlägga andra allmänna områden i enlighet med den gatuplan och den plan för all-

männor områden som avses i markanvändnings- och bygglagen och som nämndes ovan (MBL 85 och 90 §).

I MBL 165 § finns bestämmelser om det ansvar för fastighetens dagvatten som fastighetsägare, fastighetsinnehavare eller ägare av allmänna områden har och som baserar sig direkt på lagstiftningen. Detta lagrum föreskriver följande: om det på en fastighet som utgör byggplats eller på ett allmänt område vidtas åtgärder som ändrar det naturliga vattenflödet på fastigheten, är fastighetsägaren eller -innehavaren skyldig att se till att åtgärderna inte medför betydande olägenhet för grannarna. De skyldigheter som lagstiftningen direkt föreskriver för fastighetsägaren eller -innehavaren vad gäller hanteringen av dagvattnet är således sammankopplat med att det är frågan om en byggplats eller ett allmänt område och att en ändring av det naturliga vattenflödet medför betydande olägenhet för grannarna.

Kommunen kan styra den fastighetsvisa hanteringen av dagvatten genom bestämmelserna om planläggning i markanvändnings- och bygglagen, genom byggnadsordningen och genom bygglovsbestämmelserna. Bestämmelserna om general- och detaljplaner (MBL 41 och 57 §) kan användas för detta ändamål i så hög grad som det är ändamålsenligt med tanke på ordnandet av vattentjänsterna. Bestämmelserna i byggnadsordningen kan gälla bland annat ordnandet av vattentjänster. För att bygglov ska beviljas på ett detaljplaneområde förutsätts att avloppsvattnet kan skötas på ett tillfredsställande sätt och utanför detaljplaneområden att ordnandet av avloppet inte orsakar kommunen särskilda kostnader (MBL 135 och 136 §). Ett bygglov kan förenas med nödvändiga bestämmelser om begränsning av eventuella olägenheter till följd av byggnadsarbete (MBL 141 §).

Rekommendationen för dimensionering av de i vattentjänstlagen avsedda avloppen för dagvatten är regn som återkommer med 5 - 10 års mellanrum. Av kostnadsskäl har avloppen för dagvatten ofta dimensionerats för flöden orsakade av regn som faller ännu oftare, regn som återkommer med bara några års mellanrum. Då tätbebyggelse och övrigt stadsmässigt byggande ökar innebär det att de bebyggda, belagda och vattenogomträngliga ytornas andel av avrinningsområdenas yta ökar, och en allt större del av dagvattnet leds till ledningar i ett avloppsnät. Med tiden kan den planerade kapaciteten för dagvattensystemet överskridas på grund av kompletterande byggande, och klimatförändringen kommer sannolikt att leda till häftigare regn som återkommer allt oftare och därmed också till mera dagvatten som kräver hantering.

Det finns en koppling mellan hanteringen av dagvatten och risken för översvämning. För verkställigheten av EU:s översvämningsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG) kommer en lag att stiftas i Finland om hantering av översvämningsriskerna (RP 30/2010). Syftet med denna lag är att främja bedömningen av riskerna förenade med översvämningar på grund av störtregn i tätorter och en mer systematisk planering av hanteringen av översvämningsriskerna. Den värsta översvämningen i en tätort i Finland under de senaste åren inträffade i Björneborg i augusti 2007, då det uppstod skador för uppskattningsvis 20 miljoner euro.

Behandling av frågan i arbetsgruppen

Arbetsgruppen konstaterar att de allt vanligare störtregnen samt ökningen av de belagda ytorna i samhällena ökar behovet av att förbättra hanteringen av dagvattnet. En bättre hantering av dagvattnet skulle minska risken för översvämningar orsakade av dagvatten genom att regnvattnet i mindre utsträckning skulle samlas på ytor och genom att det då blir möjligt att förhindra uppkomsten av dagvattenöversvämningar. I lagstiftningen ska områdesanvändningen och byggandet styras så att man redan i de förfaranden för planering och byggande av samhällena som markanvändnings- och bygglagen föreskriver beaktar beredskapen för störtregn.

Det är inte tekniskt möjligt eller ekonomiskt förnuftigt att höja dagvattenavloppens förmåga att leda vatten så mycket att det motsvarar den ökade mängden dagvatten. För hantering av dagvatten är det nödvändigt att i stället för rörledningsnät i allt större utsträckning ta i bruk ovanjordskonstruktioner, såsom öppna fåror, områden där dagvattnet magasineras eller infiltreras samt terränganpassade avledningsvägar för avrinningsvatten. Samtidigt ska man vid behov fästa uppmärksamhet vid risken för miljöförstöring på grund av dagvatten.

Arbetsgruppen anser att man bör ersätta dagvattenavloppen med en heltäckande dagvattenhantering. Målet ska vara att inte bara minska de skador som dagvattnet orsakar utan också främja bland annat balansen i markens vattenhushållning. Det är inte motiverat att utvidga vattentjänstverkens lagstadgade skyldigheter så att de inkluderar dagvattenhantering, vilken är mer omfattande än dagvattenavlopp, eftersom verken inte har tillgång till de planeringsinstrument som behövs för genomförande av hanteringen och eftersom de ovanjordskonstruktioner som hanteringen förutsätter och ibruktagningen av metoderna skulle kräva att en ny typ av kunnande skaffas för planering, byggande och underhåll. Den i vattentjänstlagen avsedda avloppshanteringen av dagvatten (nedan dagvattenavlopp, övers. anm.) skulle dock på tätortsområden fortfarande kunna utgöra en viktig del av dagvattenhanteringen.

Arbetsgruppen anser att dagvattenhanteringen bör planeras tillräckligt redan i samband med planläggning. Enligt de riksomfattande mål för områdesanvändningen som sattes upp år 2009 ska man i general- och detaljplanerna beakta beredskapen för bland annat fler störtregn och översvämningar i tätorter. De ovanjordskonstruktioner som behövs för dagvattenhanteringen är i sin tur nära sammankopplade med planeringen av markanvändningen och särskilt planeringen av gator och allmänna områden och de hör därför naturligt till ansvarsområdena för de kommunala planläggnings- och byggnadsmyndigheterna samt den kommunala tekniska sektorn. Det skulle således vara ändamålsenligt att kommunerna har helhetsansvaret för dagvattenhanteringen.

I de utlåtanden som gavs om arbetsgruppens mellanrapport kommenterades särskilt frågan om huruvida det är kommunen eller vattentjänstverket som ska åläggas att sköta dagvattenhanteringen. Feedbacken i utlåtandena visade att meningarna är delade i denna fråga. Vattentjänstverket och förvaltningen understödde alternativet att kommunen i lagstiftningen ges ansvar för hanteringen, medan däremot många kommuner motsatte sig detta särskilt på basis av att det då skulle behövas en ny kommunal enhet för att se till dagvattenhanteringen och insamling av dagvattenavgifterna.

Arbetsgruppen anser att kommunen ska ha helhetsansvaret för dagvattenhanteringen, men dagvattenavloppet kan fortfarande omfattas av regleringen i vattentjänstlagen. Då skulle det nödvändigtvis inte behövas någon överföring av egendom eller nya arrangemang i fråga om de nuvarande avgiftssystemen för att genomföra dagvattenhanteringen när det gäller dagvattenavloppet, om inte kommunen och vattentjänstverket vill ingå avtal om sådana arrangemang.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen föreslår att det till markanvändnings- och bygglagen (MBL 90 a - 90 g §) fogas bestämmelser om att kommunen ansvarar för dagvattenhanteringen. Det föreslås att man i LVT 6 a § och 8 § 4 mom. utfärdar bestämmelser om dagvattenavlopp, vilket vattentjänstverket vid behov ska sköta, samt om verksamhetsområden för dagvattenavlopp. Dagvattenavloppet ska inte längre omfattas av begreppet vattentjänster i LVT 3 § 1 punkten, och på motsvarande sätt ska man även i de övriga paragraferna i vattentjänstlagen vid behov ange om bestämmelserna gäller dagvattenavlopp.

Huvudprincipen i förslagen till lagstiftning är att kommunen ska ha totalansvaret för dagvattenhanteringen. Det är motiverat att kommunen får totalansvaret med beaktande av att det behövs ändamålsenlig planering av markanvändningen samt styrning och övervakning av byggandet för att man effektivt och heltäckande ska kunna hantera mängden och beskaffenheten av dagvattnet.

Om kommunens ansvar för dagvattenhanteringen ska det föreskrivas i MBL 90 c §, som då ersätter ansvaret för ordnande av dagvattenavlopp i LVT 6 § 2 mom. och föreskriver att kommunen ansvarar för ordnandet av dagvattenhantering på detaljplaneområden. Enligt MBL 90 a § ska det med dagvatten avses regn- och smältvatten. För att möjliggöra ordnandet av hanteringen ska det i markanvändnings- och bygglagen föreskrivas om dagvattenhantering på fastigheter (MBL 90 a §), om dagvattenplaner (MBL 90 d §), om utfärdande av bestämmelser om dagvattenhanteringen (MBL 90 e §), om skyldigheten av anlägga ett dagvattensystem (MBL 90 f §) samt om offentligt rättsliga avgifter för dagvattenhanteringen (90 g §).

Som en del av ordnandet av dagvattenhanteringen ska kommunen enligt LVT 6 a och 8 § 4 mom. för vattentjänstverket kunna godkänna ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Förutsättning-

är för godkännande ska såsom nu vara att verket på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt är kapabelt att sköta tjänsterna (LVT 8 § 2 mom.) men dessutom att det i en detaljplan, en dagvattenplan, en gatuplan eller en plan för ett allmänt område ska anges att dagvattnet i området omhändertas med avlopp. Ett eventuellt dagvattenavlopp ska således utgöra endast en del av den på markanvändnings- och bygglagen baserade totalhanteringen av dagvattnet, i vilken exempelvis nödvändiga ovanjordskonstruktioner för hanteringen av vattnet och utnyttjande av terrängformationerna ska ingå. På de nuvarande verksamhetsområdena ska vattentjänstverkets ansvar för dagvattenavloppet kvarstå, tills något annat överenskoms.

Arbetsgruppens förslag förtydligar till stora delar det nuvarande rättsläget. Det nuvarande ansvar som markanvändnings- och bygglagen föreskriver för kommunerna gällande planeringen av markanvändningen omfattar också dagvattenhantering, och kommunen ska vid behov ordna dagvattenavlopp enligt LVT 6 § 2 mom. och med stöd av markanvändnings- och bygglagen utfärda bestämmelser om dagvattenhanteringen. De viktigaste ändringar som arbetsgruppen förslår gäller å ena sidan kommunens skyldighet att utarbeta en separat dagvattenplan och å andra sidan kommunens rättigheter att utfärda bestämmelser om dagvattenhanteringen och ta ut avgifter för dagvattenhanteringen.

Målet med de föreslagna bestämmelserna om dagvattenhanteringen är att man för hantering av dagvatten i allt större utsträckning ska ta i bruk ovanjordskonstruktioner, såsom öppna fåror, områden där dagvattnet magasineras eller infiltreras samt terränganpassade avledningsvägar för avrinningsvatten. Vattentjänstverket ska ansvara för dagvattenavloppet enligt beslutet om verksamhetsområde och vattentjänstlagen, medan däremot kommunerna ska ha totalansvaret för dagvattenhanteringen samt för planeringen och byggandet av ovanjordskonstruktionerna. Om dagvattenavloppet inte är tillräckligt för hantering av dagvattnet i ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp bör kommunen på detaljplaneområden genomföra de behövliga lösningarna vad gäller hanteringen av dagvattnet.

För att kunna genomföra modellen för reglering av dagvattenhanteringen behövs ingen överföring av anordningar för avledande av dagvatten från vattentjänstverket till kommunen. Å andra sidan finns det inga hinder för att kommunen sköter dagvattenhanteringen oberoende av hur vattentjänstverket i dagsläget ordnar sina avloppstjänster, eftersom kommunen kan fullgöra sitt ansvar för ordnande av dagvattenhanteringen efter eget gottfinnande.

Införande av bestämmelser om dagvattenhantering i markanvändnings- och bygglagen förutsätter revideringar och ändringar i vissa av markanvändnings- och bygglagens bestämmelser - de som gäller åtgärder på fastigheter, tvångsmedel och ändringssökande. I den fortsatta beredningen bör man i fråga om detta fästa uppmärksamhet åtminstone vid följande paragrafer: MBL 183 § (inspektionsrätt), MBL 204 a § (utförande av arbeten som orsakas av planläggning eller tomtindelning), MBL 182 § (vite och hot om tvångsutförande), MBL 180 § (avbrytande av byggnadsarbete), MBL 179 § (förordnande för fullgörande av gatuhållningsskyldigheten) och MBL 190 § (sökande av ändring i andra beslut av en myndighet).

Till vattenlagen bör utifrån arbetsgruppens förslag fogas en bestämmelse om kommunen som nyttohavare vid dikning.

11 Förslag om forskning och utveckling i fråga om vattentjänsterna

Under arbetets gång har arbetsgruppen behandlat behoven av forskning och utveckling i fråga om vattentjänsterna. Arbetsgruppen föreslår att de behöriga myndigheterna vid styrning av forskning och allokering av anslag för forskning ska främja genomförandet av följande typer av projekt.

Projekt	Syfte	Motiveringar
Främjande av underhåll av vattentjänstverken och av kostnadstäckning i fråga om investeringar	Främja vattentjänstverkens möjligheter till investeringar både för ersättning av föråldrade ledningsnät och verk med nya och för sanering av dem.	Investeringarna i ersättning och sanering av den föråldrade infrastrukturen är otillräckliga.
Principer och förfaranden vid fastställande av verksamhetsområden	Bedöma kommunernas förfaranden vid och grunder för fastställande av verksamhetsområden samt bedöma genomförandet av anläggande av vatten- och avloppsnät i tätorter och utarbeta anvisningar om fastställande av verksamhetsområden.	Med beaktande av förfarandena i samband med verksamhetsområdena finns det behov av att förenhetliga och förtydliga skyldigheterna i vattentjänstlagen. Dessutom finns det behov av att ge anvisningar om hur man ska förfara i särskilda situationer, bl.a. om det på ett planerat området finns mycket fritidsbostäder eller annan verksamhet som avviker från normalt åretrunboende.
Utveckling av informationsförsörjningen i fråga om vattentjänsterna	Utarbeta förslag till verksamhetsberättelser för verken och de uppgifter som ska ingå i bilagorna. I utredningen beaktas även de internationella och de nationella behoven av information.	Det finns behov av att samla och förenhetliga uppgifterna om vattentjänsterna så att kunderna och konsumenterna har tillgång till bättre information om tjänsternas kvalitet och pris.
Utredning som tjänar verkställigheten av vattentjänstlagstiftningen	Granska och kommentera den rättsliga regleringen av vattentjänsterna.	Det finns ingen handbok om den rättsliga regleringen av vattentjänsterna. Systematisering och tolkning av regleringen minskar oklarheterna inom vattentjänstsektorn.
Behovet av dagvattenbehandling	Bedöma behovet av behandling av förorenat dagvatten och åtgärdsalternativ.	Behovet av behandling av dagvattenet från gatu- och vägområden i städernas centrum växer på grund av klimatförändringen och på grund av målen att förbättra status hos småvatten i stadsområden, hos sjöar och vattendrag samt havsvikar.
Dagvatten och styrning av markanvändningen	Utarbeta förslag till utveckling av styrmedlen och rekommendationer för markanvändningen och planläggningen med hänsyn till dagvattenhanteringen.	Vid dagvattenhanteringen behövs fördröjning av avrinningsvattnet och diken, rännor o.d. ovan jord, bl.a. stora affärs- och industriområden, även befintliga. I förslagen beaktas inverkan av klimatförändringen.
Utredning som tjänar verkställigheten av lagstiftningen om dagvatten	Bedöma de rättsliga tvistfrågor och andra situationer som härrör från den nuvarande lagstiftning-	Frågorna om ansvar och skadestånd i samband med översvämningar i tätorter orsakade av störtregn har

en och ge förslag på hur styrmedlen ska utvecklas.

visat sig vara svåra, och det finns behov av att på nationell nivå förbättra rättsskyddet.

III PARAGRAFFÖRSLAG OCH DETALJMOTIVERINGAR

1 Lagen om vattentjänster

1.1 Paragrafförslag

1 kap

Allmänna bestämmelser

1 § Syfte

Syftet med denna lag är att trygga vattentjänster som, till skäligena kostnader, ger tillgång till tillräckligt med hygieniskt och även i övrigt oklanderligt hushållsvatten samt sådan avloppshantering som är ändamålsenlig med avseende på hälso- och miljöskyddet.

2 § Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på vattentjänster i samband med bosättning samt, om inte något annat bestäms, på sådana vattentjänster i samband med närings- och fritidsverksamhet som kan jämföras med vattentjänster i samband med bosättning.

3 § Definitioner

I denna lag avses med

- 1) vattentjänster vattenförsörjning, dvs. ledande, behandling och leverans av vatten för användning som hushållsvatten, samt avloppshantering, dvs. avledande och behandling av avloppsvatten, *dagvatten och dräneringsvatten*,
- 2) hushållsvatten vatten som är avsett för mänsklig konsumtion enligt vad som bestäms i hälsoskyddslagen (763/1994),
- 3) vattentjänstverk en inrättning som sköter ett samhälles vattentjänster,
- 4) vattentjänstverkets verksamhetsområde det område där ett vattentjänstverk sköter vattentjänsterna i enlighet med vad som bestäms i denna lag,
- 5) kund ägaren eller innehavaren av en fastighet eller någon annan som ingår avtal med vattentjänstverket om anslutning av fastigheten till verkets ledningsnät eller om tillhandahållande och anlåtande av verkets tjänster,
- 6) konsument en person som avses i 1 kap. 4 § konsumentskyddslagen (38/1978) och som ingår avtal enligt denna lag med vattentjänstverket,
- 7) allmänna leveransvillkor de allmänna villkor

2 § Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på vattentjänster i samband med bosättning samt, om inte något annat bestäms, på vattentjänster i samband med sådan närings- och fritidsverksamhet som *berörande vattentjänsterna* kan jämföras med bosättning.

Denna lag tillämpas också på dagvattenavlopp.

3 § Definitioner

I denna lag avses med

- 1) vattentjänster vattenförsörjning, dvs. ledande, behandling och leverans av vatten för användning som hushållsvatten, samt avloppshantering, dvs. avledande och behandling av avloppsvatten.

som fogas till avtal om anslutning till vattentjänstverkets ledningsnät samt om tillhandahållande och anlåtande av verkets tjänster.

4 § Tillsynsmyndigheter

Tillsynsmyndigheter enligt denna lag är den regionala miljöcentralen samt den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljövårdsmyndigheten.

2 kap Utveckling och ordnande av vattentjänster

5 § Allmän utveckling av vattentjänster

Kommunen skall utveckla vattentjänsterna inom sitt område i överensstämmelse med samhällsutvecklingen för uppfyllande av denna lags syften samt delta i den regionala översiktsplaneringen av vattentjänsterna.

Kommunen skall i samarbete med vattentjänstverken inom sitt område utarbeta och uppdatera sådana planer för utvecklande av vattentjänsterna som täcker dess område. När kommunen utarbetar utvecklingsplaner skall den samarbeta med andra kommuner i tillräcklig utsträckning.

I utvecklingsplanen skall särskild uppmärksamhet ägnas ordnandet av vattentjänsterna i områden för vilka finns en gällande general- eller detaljplan enligt markanvändnings- och bygglagen (132/1999) eller för vilka det är aktuellt att utarbeta en general- eller detaljplan samt i områden som omfattas av miljöskyddsföreskrif-

8) hantering av dagvatten med avlopp avledande av dagvatten och dräneringsvatten i avlopp samt behandling av dessa.

4 § Myndigheter

Den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamheten enligt denna lag ankommer på jord- och skogsbruksministeriet.

Tillsynsmyndigheter enligt denna lag är närings-, trafik- och miljöcentralen samt den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljövårdsmyndigheten.

Närings-, trafik- och miljöcentralen övervakar att bestämmelserna i 2 kap. och 3 kap. i denna lag iakttas. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljövårdsmyndigheten övervakar inom sina respektive kompetensområden att dessa bestämmelser iakttas.

5 § Allmän utveckling av vattentjänster

Kommunen ska i samarbete med vattentjänstverken inom sitt område och med dem som levererar vatten till verken och dem som behandlar verkens avloppsvatten utarbeta och uppdatera sådana planer för utvecklande av vattentjänsterna som täcker dess område. När kommunen utarbetar utvecklingsplaner ska den samarbeta med andra kommuner i tillräcklig utsträckning och bereda tillsynsmyndigheterna tillfälle att bli hörda. Det ska ges tillräckligt med information om utvecklingsplanen och den ska finnas allmänt tillgänglig i ett datanät eller på annat sätt.

ter som har utfärdats med stöd av 19 § miljöskyddslagen (86/2000).

6 § Ordnande av vattentjänster

Ägaren eller innehavaren av en fastighet svarar för vattenförsörjning och avloppshantering på sin fastighet enligt vad som bestäms i denna lag och i någon annan lag.

Om behovet hos en större grupp av invånare eller sanitära skäl eller miljöskyddsskäl kräver det, skall kommunen se till att åtgärder vidtas för inrättande av ett vattentjänstverk som motsvarar behovet, utvidgande av vattentjänstverkets verksamhetsområde eller tryggande av tillgången till andra behövliga tjänster i samband med vattenförsörjning och avloppshantering.

Innan åtgärder enligt 2 mom. vidtas skall kommunen ge ägarna och innehavarna av fastigheter i området tillfälle att bli hörda.

6 a § Hantering av dagvatten med avlopp

Kommunen och vattentjänstverket kan ingå avtal om att vattentjänstverket sköter dagvattenavloppet på ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp. I avtalet ska fastställas de områden på vilka vattentjänstverket har ett avloppsnät för dagvatten, de områden som ska anslutas till avloppsnätet för dagvatten samt de områden på vilka dagvattnet och dräneringsvattnet leds till vattentjänstverkets avloppsnät för avloppsvatten.

Om inget avtal har ingåtts om dagvattenavlopp kan kommunen för ett vattentjänstverk inom sitt område godkänna ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp, om

1) det i en på grundval av markanvändnings- och bygglagen (132/1999) utarbetad detaljplan, dagvattenplan, gatuplan eller plan för allmänna områden har angetts att områdets dagvatten leds till ett avlopp, och

2) vattentjänstverket kan anses vara kapabelt att på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt sköta dagvattenavloppet.

7 § Vattentjänstverkens verksamhetsområden

Verksamhetsområdena för vattentjänstverken inom en kommuns område skall omfatta de områden där det är nödvändigt att ansluta fastigheterna till vattentjänstverkets vattenledning eller avlopp på grund av *storleken eller beskaffenheten av bosättningen eller av närings- och*

7 § Vattentjänstverkens verksamhetsområden

Verksamhetsområdena för vattentjänstverken inom en kommuns område ska omfatta de områden där det är nödvändigt att ansluta fastigheterna till vattentjänstverkets vattenledning eller avlopp på grund av *samhällsutveckling som skett eller som planerats.*

fritidsverksamhet som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning.

8 § Godkännande av ett vattentjänstverks verksamhetsområde

Kommunen godkänner verksamhetsområdet för ett vattentjänstverk inom sitt område och ändrar vid behov det godkända verksamhetsområdet på framställning av vattentjänstverket eller, om verket inte har gjort en sådan framställning, efter att ha hört verket. Innan verksamhetsområdet godkänns eller ändras skall utlåtande inhämtas hos *tillsynsmyndigheten*, och ägarna och innehavarna av fastigheter i området skall ges tillfälle att bli hörda.

Verksamhetsområdet skall vara sådant att verket kan anses vara kapabelt att på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt sköta de vattentjänster som det ansvarar för.

När kommunen godkänner verksamhetsområdet skall den med beaktande av behoven av vattentjänster i verksamhetsområdets olika delar fastställa de områden som skall omfattas av vattentjänstverkets vattenledningsnät samt de områden som skall omfattas av verkets *avloppsnät*. I samband med beslutet om godkännande skall också fastställas en målinriktad tidtabell för när ledningsnäten skall anläggas i de olika delarna av verksamhetsområdet.

8 § Godkännande av verksamhetsområden för ett vattentjänstverk

Kommunen godkänner verksamhetsområdet för ett vattentjänstverk inom sitt område och ändrar vid behov det godkända verksamhetsområdet på framställning av vattentjänstverket eller, om verket inte har gjort en sådan framställning, efter att ha hört verket. Innan verksamhetsområdet godkänns eller ändras ska utlåtande inhämtas hos *tillsynsmyndigheterna*, och ägarna och innehavarna av fastigheter i området ska ges tillfälle att bli hörda.

När kommunen godkänner verksamhetsområdet ska den med beaktande av behoven av vattentjänster i verksamhetsområdets olika delar fastställa de områden som ska omfattas av vattentjänstverkets vattenledningsnät samt de områden som ska omfattas av verkets *avloppsnät för avloppsvatten*. I samband med beslutet om godkännande ska också fastställas en målinriktad tidtabell för när ledningsnäten ska anläggas i de olika delarna av verksamhetsområdet, *och tidtabellen ska överensstämma med samhällsutvecklingens behov*.

Kommunen godkänner vid behov ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp för vattentjänstverk inom sitt område och vid behov ändrar ett godkänt verksamhetsområde. I beslutet om godkännande ska kommunen fastställa de i 6 a § nämnda områden på vilka vattentjänstverket har ett avloppsnät för dagvatten, de områden som ska anslutas till vattentjänstverkets avloppsnät för dagvatten samt de områden på vilka dagvattnet enligt 90 b § i markanvändnings- och bygglagen kan ledas till vattentjänstverkets avloppsnät för avloppsvatten

Verksamhetsområdena samt de områden på verksamhetsområdet som ska anslutas till vattenledningsnätet, avloppsnätet för avloppsvatten och avloppsnätet för dagvatten presenteras på en karta.

8 a § Tryggande av vattentjänsterna vid minskning av verksamhetsområdet

När kommunen fattar ett beslut om minskning av ett vattentjänstverks verksamhetsområde bestäms hur vattentjänsterna ska tryggas för de fastigheter som är anslutna till vattentjänstverkets nätverk men som inte längre kommer att vara beläget inom verksamhetsområdet.

9 § Att sörja för vattentjänster

Vattentjänstverket har hand om vattentjänsterna inom sitt verksamhetsområde i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov i enlighet med det beslut om godkännande av verksamhetsområdet som avses i 8 §.

9 § Att sörja för vattentjänster

Om det för ett vattentjänstverk har godkänts ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp sköter verket dagvattenavloppet på detta område i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov i enlighet med det beslut om godkännande som avses i 8 § 4 mom.

3 kap Anslutning till vattentjänstverkets ledningsnät och skötsel av vattentjänsterna

10 § Anslutning av fastigheter till vattentjänstverkets ledningsnät

En fastighet som är belägen inom ett vattentjänstverks verksamhetsområde skall anslutas till verkets vattenledning och avlopp. Fastigheten behöver dock inte anslutas till avlopp för avledande av dagvatten och dräneringsvatten, om området saknar ett särskilt ledningsnät för ändamålet och dagvatten och dräneringsvatten i övrigt kan avlägsnas från fastigheten på ett ändamålsenligt sätt.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får vattentjänstverket vägra att till sin vattenledning eller sitt avlopp ansluta en fastighet som på grund av sin vattenförbrukning eller beskaffenheten eller mängden av det avloppsvatten som skall ledas in i avloppet skulle försvåra verkets verksamhet eller dess förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt sköta vattentjänsterna för andra fastigheter.

10 § Anslutning av fastigheter till vattentjänstverkets ledningsnät

En fastighet som är belägen inom ett vattentjänstverks verksamhetsområde ska anslutas till verkets vattenledning och avlopp för avloppsvatten.

En fastighet som är belägen inom ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp ska anslutas till verkets dagvattenavlopp. Fastigheten behöver dock inte anslutas till avloppet för avloppsvatten för avledande av dagvatten och dräneringsvatten, om fastighetens dagvatten och dräneringsvatten i övrigt kan avlägsnas från fastigheten på ett ändamålsenligt sätt.

Trots vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. får vattentjänstverket vägra att till sin vattenledning eller sitt avlopp ansluta en fastighet som på grund av sin vattenförbrukning eller beskaffenheten eller mängden av det avloppsvatten eller det dagvatten som ska ledas in i avloppet skulle försvåra verkets verksamhet eller dess förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt sköta vattentjänsterna eller dagvattenavloppet för andra fastigheter.

Dagvatten eller dräneringsvatten får ledas till vattentjänstverkets avlopp för avloppsvatten

endast om kommunen har gett sitt samtycke till detta enligt 90 b 3 mom. i markanvändnings- och bygglagen.

11 § Befrielse från anslutningsskyldigheten

Den kommunala miljövårdsmyndigheten beviljar på ansökan fastigheter befrielse från anslutningsskyldigheten enligt 10 § på de grunder som bestäms i denna paragraf. Innan befrielse beviljas skall vattentjänstverket, ägaren eller innehavaren av fastigheten *och den regionala miljöcentralen* ges tillfälle att bli hörda. Den kommunala miljövårdsmyndigheten ska dessutom inhämta utlåtande om befrielsen hos den kommunala hälsoskyddsmyndigheten.

11 § Befrielse från anslutningsskyldigheten

Den kommunala miljövårdsmyndigheten beviljar på ansökan fastigheter befrielse från anslutningsskyldigheten enligt 10 § på de grunder som bestäms i denna paragraf. Innan befrielse beviljas ska vattentjänstverket *och* ägaren eller innehavaren av fastigheten ges tillfälle att bli hörda. Den kommunala miljövårdsmyndigheten ska dessutom inhämta utlåtande om befrielsen hos den kommunala hälsoskyddsmyndigheten.

Befrielse från anslutningsskyldigheten ska beviljas, om

- 1) anslutningen till ledningsnätet skulle bli oskälig för ägaren eller innehavaren av fastigheten med beaktande av kostnaderna för anslutningen, det obetydliga behovet av vattentjänstverkets tjänster eller någon annan motsvarande särskild orsak,
- 2) befrielsen inte äventyrar ekonomiska och ändamålsenliga vattentjänster inom vattentjänstverkets verksamhetsområde,
- 3) och dessutom
 - a) en fastighet som befrias från anslutning till vattenledning förfogar över tillräckligt med hushållsvatten som uppfyller kraven, eller
 - b) det på en fastighet som befrias från anslutning till avlopp är möjligt att ordna uppsamlingen och behandlingen av avloppsvatten så att varken sanitär olägenhet eller förorening av miljön uppkommer, eller
 - c) det på en fastighet som befrias från anslutning till ett avlopp för avledande av dagvatten och dräneringsvatten är möjligt att avlägsna dagvatten och dräneringsvatten från fastigheten på något annat ändamålsenligt sätt.

[Kommunen kan för det beslut som avses i 1 mom. ta ut en avgift som motsvarar de genomsnittliga kostnader som kommunen har för beslutsfattandet. Om grunderna för avgiften utfärdas närmare bestämmelser i en taxa som kommunen godkänner. Avgiften kan tas ut i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).]

12 § Förbindelsepunkter

Ett vattentjänstverk skall för varje fastighet som ansluts till verkets ledningsnät bestämma förbindelsepunkter som skall vara belägna i fas-

12 § Förbindelsepunkter

Ett vattentjänstverk ska för varje fastighet som ansluts till verkets ledningsnät bestämma förbindelsepunkter som ska vara belägna i fastig-

tighetens omedelbara närhet.

hetens omedelbara närhet. *På grund av förbindelsepunkternas läge får anslutningen av fastigheten till verkets nätverk inte vålla ägaren eller innehavaren av fastigheten oskäligen kostnader.*

13 § Planering, byggande, underhåll och drift av vatten- och avloppsanordningar

Ägaren eller innehavaren av en fastighet som ansluts till ett vattentjänstverks ledningsnät svarar för fastighetens vatten- och avloppsanordningar ända fram till förbindelsepunkten. Anordningarna skall planeras, placeras och byggas så att de passar ihop med vattentjänstverkets anordningar. Vatten- och avloppsanordningarna på fastigheten skall hållas i ett sådant skick och användas så att fara eller men inte åsamkas användningen av vattentjänstverkets anordningar eller hälsan eller miljön.

13 § Planering, byggande, underhåll och drift av vatten- och avloppsanordningar

Ägaren eller innehavaren av en fastighet som ansluts till ett vattentjänstverks ledningsnät svarar för fastighetens vatten- och avloppsanordningar *samt för ledandet av fastighetens dagvatten och dräneringsvatten* ända fram till förbindelsepunkten. Anordningarna ska planeras, placeras och byggas så att de passar ihop med vattentjänstverkets anordningar. Vatten- och avloppsanordningarna på fastigheten ska hållas i ett sådant skick och användas så att fara eller men inte åsamkas användningen av vattentjänstverkets anordningar eller hälsan eller miljön.

Ägaren eller innehavaren av en fastighet som anslutits till ett vattentjänstverks ledningsnät skall tillåta att en representant för vattentjänstverket inspekterar beskaffenheten, skicket och funktionen i fråga om anordningar som har anslutits eller skall anslutas till verkets anordningar. Inspektionen skall utföras så att den medför så liten olägenhet som möjligt för fastighetens användning.

Angående planeringen, byggandet, underhållet, driften och kontrollen av vatten- och avloppsanordningarna på en fastighet och av ett vattentjänstverks anordningar gäller dessutom vad som bestäms om detta i någon annan lag och vad som har överenskommit i avtal om anslutning av fastigheten samt tillhandahållande och anlitande av verkets tjänster.

På ett område för vilket gäller en i markanvändnings- och bygglagen avsedd plan eller för vilket det är aktuellt att utarbeta en sådan plan, får vattentjänstverkets anordningar inte anläggas så att utarbetandet eller genomförandet av planen försvåras.

14 § Vattentjänstverkets skyldighet att dra försorg om kvaliteten på hushållsvatten

Vattentjänstverket skall se till att det hushålls-

vatten som verket levererar uppfyller kvalitetskraven i hälsoskyddslagen.

15 § Vattentjänstverkets kontrollskyldigheter
Vattentjänstverket skall kontrollera mängden av och kvaliteten på det råvatten som det använder samt vattensvinnet i verkets ledningsnät.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller också den som levererar vatten till ett vattentjänstverk.

15 § Vattentjänstverkets skyldigheter att hålla sig underrättat och dess kontrollskyldigheter
Vattentjänstverket ska hålla sig underrättat om riskerna för påverkan på mängden av eller kvaliteten på det råvatten som det använder samt om anordningarnas skick. I detta syfte ska vattentjänstverket kontrollera mängden av och kvaliteten på det råvatten som det använder, skicket på sina anordningar samt mängden läckvatten i verkets vattenlednings- och avloppsnät.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller i *tillämpliga delar* även den som levererar vatten till vattentjänstverket eller behandlar vattentjänstverkets avloppsvatten.

15 a § Förberedelser för särskilda situationer
Vattentjänstverket ska i samarbete med kommunens tillsynsmyndigheter och räddningsmyndigheterna samt med andra vattentjänstverk som är anslutna till samma nät utarbeta en förberedelseplan för särskilda situationer och hålla den uppdaterad. Av planen ska åtminstone följande framgå:

- 1) riskerna i samband med verksamheten,
- 2) åtgärder för förebyggande av olägenheter, samt
- 3) de åtgärder som ska vidtas i särskilda situationer.

Vattentjänstverket ska vidta de åtgärder som enligt planen behövs för att trygga vattentjänsterna i särskilda situationer. Verket ska skicka planen till tillsynsmyndigheterna och räddningsmyndigheten.

Kommunen ska planera de åtgärder som behövs för att trygga vattentjänsterna i särskilda situationer utanför vattentjänstverkens ledningsnät. Planen om dessa åtgärder inkluderas i den beredskapsplan som avses i 40 § 1 mom. i beredskapslagen (1090/1991).

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller i *tillämpliga delar* även den som levererar vatten till vattentjänstverket eller behandlar vattentjänstverkets avloppsvatten.

16 § Upplysningsplikt och offentlighet i fråga om handlingar (28.1.2005/54)

Vattentjänstverket och kunden skall på begäran lämna varandra de uppgifter som behövs för anslutningen till vattentjänstverkets ledningsnät samt skötseln av vattentjänsterna.

Vattentjänstverket skall ge tillräcklig information om kvaliteten på det hushållsvatten som det levererar och om nivån på avloppsvattenreningen *samt om hur avgifterna för vattentjänsterna bildas.*

På tillgången till information ur ett vattentjänstverks handlingar som innehåller miljöinformation om kvaliteten på och mängden av råvatten eller hushållsvatten eller om behandling och avledande av avloppsvatten samt på skyldigheten att främja tillgången till dylik miljöinformation tillämpas det som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). (28.1.2005/54)

I ett beslut av ett vattentjänstverk, genom vilket har avgjorts ett ärende som gäller rätt att ta del av en handling, får ändring sökas genom besvär hos en sådan behörig förvaltningsdomstol som avses i 12 § i förvaltningsprocesslagen (586/1996) enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen. (28.1.2005/54)

17 § Användning av en kunds fastighet

En representant för vattentjänstverket har rätt att vid behov röra sig på en kunds fastighet och där vidta åtgärder som behövs för anläggande, underhåll och drift av verkets anordningar. Om inget annat följer av särskilda skäl, skall ägaren eller innehavaren av fastigheten underrättas i förväg om besöket och åtgärderna.

Vattentjänstverket skall se till att besök och åtgärder på kundens fastighet medför så liten olägenhet eller skada som möjligt för fastigheten eller dess användning. Vattentjänstverket skall ersätta de olägenheter och skador som vållas.

Om erhållande av nyttjande- och äganderätt till områden som behövs för sådana byggnader, anordningar och konstruktioner som behövs för vattentjänsterna bestäms särskilt. I vattenlagen (264/1961) finns bestämmelser om rätten att ta grundvatten och avleda vatten samt om undersökningar som behövs för utredande av möjligheterna att vidta en åtgärd som avses i vatten-

16 § Upplysningsplikt och offentlighet i fråga om handlingar (28.1.2005/54)

Vattentjänstverket ska ge tillräcklig information om kvaliteten på det hushållsvatten som det levererar och om nivån på avloppsvattenreningen.

lagen.

4 kap Avgifter och kostnader för vattentjänster

18 § Allmänna avgiftsgrunder

Avgifterna för vattentjänster skall vara sådana att det på lång sikt är möjligt att täcka vattentjänstverkets investeringar och kostnader. I avgifterna får ingå högst en skälig avkastning på kapitalet.

Avgifterna skall vara skäliga och rättvisa. I avgiftens storlek kan beaktas behovet av att reglera vattenförbrukningen, ett särskilt användningsändamål för vattnet eller avloppsvattnets exceptionella beskaffenhet eller mängd. Avgifterna skall efter behov vara sådana att de främjar en sparsam förbrukning av vatten och minskning av mängden avloppsvatten samt förebygger att skadliga ämnen leds in i avlopp.

Vatten- och avloppsåtgärder kan stödjas genom medel från kommunen, staten och Europeiska gemenskapen. Stödet skall beaktas när kostnaderna täcks enligt 1 mom. Angående stödjande av vatten- och avloppsåtgärder gäller dessutom vad som om detta bestäms särskilt.

19 § Avgifter

Vattentjänstverket skall ta ut bruksavgift för vattentjänsterna. Bruksavgift tas ut på grundval av mängden vatten som fastigheten använder och mängden och beskaffenheten av det avloppsvatten som avleds från fastigheten.

Dessutom kan verket ta ut anslutningsavgift och grundavgift samt andra avgifter för de tjänster som verket tillhandahåller. Dessa avgifter kan vara av olika storlek i olika områden, om det behövs för att kostnaderna skall inriktas rätt eller för att principen om förorenarens ansvar skall kunna genomföras eller av något annat motsvarande skäl. I storleken av anslutningsavgiften är det möjligt att beakta också fastighetens användningsändamål.

18 § Allmänna avgiftsgrunder

Avgifterna för vattentjänster ska vara sådana att det på lång sikt är möjligt att täcka vattentjänstverkets *ny- och reparationsinvesteringar* och kostnader. I avgifterna får ingå högst en skälig avkastning på kapitalet.

Vad som bestäms i denna paragraf tillämpas också på dagvattenavlopp och avgifterna för det.

19 § Avgifter

Vattentjänstverket ska ta ut bruksavgift för vattentjänsterna. Bruksavgift tas ut på grundval av mängden vatten som fastigheten använder och mängden och beskaffenheten av det avloppsvatten som avleds från fastigheten. *Vattentjänstverket kan ta ut bruksavgift även för hantering av dagvatten med avlopp.*

19 a § Ersättning för dagvattenavlopp för allmänna områden

Vattentjänstverket har rätt att av kommunen ta ut en ersättning för hantering av dagvatten som leds från allmänna områden till verkets avloppsnät. Ersättningen ska motsvara kostnaderna.

20 § Kommunala vattentjänstverks bokföring

Ett kommunalt vattentjänstverks bokföring skall vara åtskild i kommunens bokföring, och verket skall upprätta ett separat bokslut för varje räkenskapsperiod.

20 § Separering av vattentjänstverkets bokföring

och upprättande av verksamhetsberättelse
Vattentjänstverket ska över vattentjänsterna upprätta ett bokslut i vilket ingår en balansräkning, en resultaträkning, en finansieringsanalys och de uppgifter som ingår i bilagorna till dessa. Balans- och resultaträkningen ska kunna härledas från bokföringen. De ska i tillämpliga delar upprättas enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1336/1997).

Vattentjänstverket ska upprätta en verksamhetsberättelse om vattentjänsterna. I verksamhetsberättelsen ska behandlas det bokslut som avses i 1 mom. samt de nyckeltal som beskriver verkets prisnivå, effektivitet, kvalitet och lönsamhet. Genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om innehållet i verksamhetsberättelsen.

Bokslutet och verksamhetsberättelsen ska innehålla de i 1 och 2 mom. avsedda uppgifterna om dagvattenavloppet, som vattentjänstverket ombesörjer enligt 9 §.

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller i tillämpliga delar även den som levererar vatten till vattentjänstverket eller behandlar vattentjänstverkets avloppsvatten eller dagvatten.

20 a § Granskning av bokslutet över vattentjänsterna

Vattentjänstverkets revisorer ska granska bokslutet över vattentjänsterna i samband med den lagstadgade revisionen av verket.

20 b § Offentliggörande av bokslut, verksamhetsberättelse, leveransvillkor och nyckeltal

Vattentjänstverket ska offentliggöra det bokslut och den verksamhetsberättelse som avses i 20 §. Dessutom ska verket offentliggöra leveransvillkoren för vattentjänsterna och grunderna för prissättningen av tjänsterna samt de nyckeltal som ger information om prisnivå, effektivitet,

kvalitet och lönsamhet vad gäller vattentjänsterna.

Om vattentjänstverket ombesörjer dagvattenavloppet ska det även offentliggöra leveransvillkoren, grunderna för prissättningen och nyckeltalen vad gäller dagvattenavloppet.

Bokslutet, verksamhetsberättelsen, leveransvillkoren, grunderna för prissättningen och nyckeltalen ska finnas tillgängliga i ett datanät.

*20 c § Informationssystem för vattentjänsterna
Finlands miljöcentral upprätthåller ett informationssystem för vattentjänsterna i samarbete med närings-, trafik- och miljöcentralerna [och Energimarknadsverket].*

Vattentjänstverket ska till informationssystemet för vattentjänsterna lämna in de gällande priserna och grunderna för fastställandet av priserna för sina vattentjänster och vid behov dagvattenavloppstjänster samt de uppgifter som behövs för beräkning av de nyckeltal som ger information om effektivitet, kvalitet och lönsamhet vad gäller vattentjänsterna och dagvattenavloppet.

Genom förordning kan jord- och skogsbruksministeriet utfärda närmare bestämmelser om informationssystemet för vattentjänsterna, om de uppgifter som ska införas i systemet, om beräkning av nyckeltalen och om övriga uppgifter som ska införas i systemet.

5 kap Avtal om vattentjänster

21 § Ingående av avtal

Avtal om anslutning av en fastighet till vattentjänstverkets ledningsnät eller om tillhandahållande och anlitan­de av verkets tjänster skall ingås skriftligen eller elektroniskt på så sätt att avtalets innehåll inte kan ändras ensidigt och att avtalet förblir tillgängligt för vardera parten.

22 § Allmänna leveransvillkor för vattentjänster

De allmänna leveransvillkoren för vattentjänster skall utarbetas så att de är skäligen och rättvisa.

Konsumentombudsmannen övervakar att de allmänna leveransvillkoren för vattentjänster är lagenliga med avseende på konsumentskyddet.

23 § Ändring av avtalsvillkor

Vattentjänstverket får ändra de avgifter och övriga avtalsvillkor som anges i avtal enligt 21 § endast

- 1) på de grunder som specificeras i avtalsvillkoren, förutsatt att innehållet i avtalet inte ändras i väsentlig mån som helhet,
- 2) med stöd av en ändring av lagstiftningen eller ett myndighetsbeslut som grundar sig på en sådan ändring,
- 3) av andra särskilda skäl efter det att omständigheterna förändrats väsentligt.

Vattentjänstverket har dessutom rätt att göra sådana små ändringar i avtalsvillkoren som inte påverkar det centrala innehållet i avtalet.

Vattentjänstverket skall i god tid innan avtalet ändras sända kunden ett meddelande om hur och när avgifterna eller andra avtalsvillkor kommer att ändras och vad som ligger till grund för ändringen. Om grunden är något annat än en ändring av lagstiftningen eller ett myndighetsbeslut som grundar sig på en sådan ändring, får ändringen träda i kraft tidigast en månad efter det att meddelandet har sänts.

24 § Uppsägning av avtal

Vattentjänstverket får säga upp ett avtal enligt 21 § om anslutning till ledningsnätet endast om det på grund av en väsentlig förändring i fastighetens vattenförbrukning eller i beskaffenheten eller mängden av avlopps-, dag- eller dräneringsvatten som leds in i avlopp från fastigheten är oskäligt att hålla avtalet i kraft.

Kunden får säga upp ett avtal enligt 21 § om anslutning till ledningsnätet i ett vattentjänstverks verksamhetsområde endast om fastigheten har beviljats befrielse från anslutningsskyldigheten med stöd av 11 §.

Vattentjänstverket får säga upp ett avtal enligt 21 § om tillhandahållande och anlitande av vattentjänstverkets tjänster endast om vattentjänsten har avbrutits på de grunder om vilka bestäms i 26 § och det är oskäligt att hålla avtalet i kraft.

Utöver det som bestäms i 3 mom. får ett avtal om tillhandahållande och anlitande av vattentjänstverkets tjänster sägas upp, om det avtal om anslutning till ledningsnätet som utgör en förutsättning för anlitande av tjänsten sägs upp på de grunder som bestäms i 1 eller 2 mom.

24 § Uppsägning av avtal

Vattentjänstverket får säga upp de avtal som avses i 21 § och som gäller anslutning till ledningsnätet och tillhandahållande av vattentjänstverkets tjänster även då man minskar ett verksamhetsområde eller ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp på vilket det ligger en fastighet som är ansluten till verkets ledningsnät, om fastighetens vattentjänster eller dagvattenhantering tryggas så att kunden inte vållas extra kostnader på grund av detta.

6 kap Avbrott och fel

25 § Lagens tvingande natur

Från bestämmelserna i detta kapitel får inte avvika genom avtal till nackdel för konsumenten. Om inte något annat bestäms nedan, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel i övrigt endast om vattentjänstverket och kunden inte har kommit överens om något annat.

25 § Lagens tvingande natur

Vad som i detta kapitel bestäms om fel i vattentjänster gäller också fel i dagvattenavloppet, som vattentjänstverket enligt 9 § ombesörjer.

26 § Avbrott i vattentjänsterna

Vattentjänstverket får avbryta leveransen av vatten och avledandet av avloppsvatten samt dagvatten och dräneringsvatten, om en kund i väsentlig mån har försummat att betala de avgifter som avses i 19 § eller annars väsentligt har åsidosatt sina förpliktelser enligt gällande lagstiftning eller avtalet.

Vattentjänstverket får avbryta leveransen av vatten och avledandet av avloppsvatten samt dagvatten och dräneringsvatten tidigast fem veckor efter det att kunden första gången har underrättats om ett hot om avbrott som grundar sig på 1 mom. och försummelsen eller åsidosättandet av förpliktelserna inte har avhjälpits i tid före den angivna tidpunkten för avbrottet. Om den verksamhet som står i strid med gällande lagstiftning eller avtalet är ägnad att medföra omedelbar fara eller avsevärda olägenheter för driften av verket, för hälsan eller för miljön, får leveransen av vatten och avledandet av avloppsvatten samt dagvatten och dräneringsvatten avbrytas omedelbart.

Om en sådan försummelse av betalningen som avses i 1 mom. beror på konsumentens betalningssvårigheter som denne har råkat i till följd av en svår sjukdom, arbetslöshet eller någon

annan med dessa jämställbar särskild omständighet, huvudsakligen utan att själv vara orsak till dem, och om kunden har underrättat vattentjänstverket om sådana betalningssvårigheter, får leveransen av vatten och avledandet av avloppsvatten samt dagvatten och dräneringsvatten avbrytas tidigast tio veckor efter det att kunden första gången har underrättats om hotet om avbrott.

27 § Fel och prisavdrag

Vattentjänsten är behäftad med ett fel, när vattenkvaliteten eller vattenleveranssättet eller vattentjänstverkets tjänster inte motsvarar det som kan förutsättas utgående från avtalet eller gällande lagstiftning. Vattentjänsten är behäftad med ett fel också när den kontinuerligt eller upprepade gånger är avbruten, om inte avbrottet kan anses vara ringa med beaktande av skälen till och förhållandena under avbrottet.

Kunden har rätt till ett prisavdrag som motsvarar felet. Om felet beror på ett avbrott i vattentjänsten, utgör prisavdraget en sådan andel av den årliga grundavgiften som motsvarar minst två veckor. Yrkandet på prisavdrag skall framställas till vattentjänstverket inom en rimlig tid från det att kunden observerade eller bör ha observerat felet.

27 § Fel och prisavdrag

Vattentjänsten är behäftad med ett fel, när vattenkvaliteten eller vattenleveranssättet eller vattentjänstverkets tjänster inte motsvarar det som kan förutsättas utgående från avtalet eller gällande lagstiftning. Vattentjänsten är behäftad med ett fel också när den kontinuerligt eller upprepade gånger är avbruten, *om avbrottet inte beror på en normal reparation eller ett normalt underhåll av vattentjänstverkets anordningar eller* om inte avbrottet kan anses vara ringa med beaktande av skälen till och förhållandena under avbrottet.

Kunden har rätt till ett prisavdrag som motsvarar felet. Om felet beror på ett avbrott i vattentjänsten, uppgår prisavdraget till minst *två procent av kundens årliga grund- och bruksavgift*. Yrkandet på prisavdrag ska framställas till vattentjänstverket inom en rimlig tid från det att kunden observerade eller bör ha observerat felet.

27 a § Standardgottgörelse

För ett minst 12 timmars kontinuerligt avbrott i leveransen av hushållsvatten eller ledandet av avloppsvatten har kunden rätt till en standardgottgörelse, om det inte är frågan om ett hinder som stod utanför vattentjänstverkets påverkningssmögjligheter och som verket skäligen inte kan förutsättas ha beaktat i sin verksamhet och vars följder verket inte hade kunnat undvika eller övervinna trots iakttagande av all omsorgsfullhet.

Som ett avbrott enligt denna paragraf anses också en sådan tidsperiod under vilken det hushållsvatten som verket levererar inte alls kan användas för normala användningsändamål.

Kunden har rätt till antingen en standardgottgörelse eller ett i 27 § avsett prisavdrag. Det alternativ ska väljas som ger kunden en större gottgörelse. Yrkandet på betalning av standardgottgörelse ska framställas till vattentjänst-

verket inom en rimlig tid från det att kunden observerade eller borde ha observerat avbrottet i vattentjänsten.

Från bestämmelserna i denna paragraf får inte avvika genom avtal till nackdel för kunden.

27 b § Standardgottgörelsens belopp
Standardgottgörelsens belopp uppgår till följande procentandelar av kundens årliga grund- och bruksavgift för vattentjänsterna:

- 1) [4] procent, när avbrottet har varat i minst 12 timmar men i mindre än 48 timmar,
- 2) [8] procent, när avbrottet har varat i minst 48 timmar men i mindre än en vecka,
- 3) [10] procent, när avbrottet har varat i minst en vecka och därefter alltid [2] procent för varje påbörjad vecka.

Maximibeloppet på standardgottgörelsen för ett avbrott i vattentjänsterna är [1000] euro per kund.

Om vattentjänstverket erbjuder ersättande vattentjänster under ett avbrott i vattentjänsterna beaktas dessa som en faktor som sänker beloppet på standardgottgörelsen.

Standardgottgörelsens maximibelopp kan justeras genom förordning av statsrådet så att det motsvarar förändringen i penningvärdet.

28 § Skadestånd

Vattentjänstverket är skyldigt att ersätta skada som genom fel som vattentjänsterna är behäftade med har åsamkats en person eller egendom som är avsedd för enskild användning eller konsumtion och som den skadelidande har använt huvudsakligen för detta ändamål. Ett villkor i ett avtal som ingåtts innan skadan visat sig och som begränsar den skadelidandes rätt till skadestånd med stöd av detta moment är utan verkan.

Vattentjänstverket är skyldigt att ersätta ekonomisk skada som åsamkas en kund genom fel som vattentjänsterna är behäftade med. Indirekta skador är vattentjänstverket skyldigt att ersätta endast om felet eller skadan beror på vårdslöshet från verkets sida.

Som indirekt skada anses

- 1) inkomstbortfall som beror på fel i vattentjänsterna eller åtgärder som föranleds av detta,
- 2) skada som beror på en förpliktelse som

grundar sig på något annat avtal,
3) sådan väsentlig förlust av nyttan av anlitan-
de av vattentjänster som inte medför direkt
ekonomisk skada samt annan därmed jämför-
bar väsentlig olägenhet,
4) annan skada av samma slag som är svår att
förutse.

Om en skada som avses i 3 mom. beror på
begränsande av en skada av annat slag, anses
skadan inte till denna del vara indirekt.

7 kap Tillsyn, förvaltningstvång och ändringssökande

29 § Åtgärder vid överträdelser eller försum- melser

Tillsynsmyndigheten kan förbjuda den som
bryter mot denna lag eller med stöd av den
utfärdade bestämmelser att fortsätta eller upp-
repa överträdelser eller ålägga denne att full-
göra sin skyldighet.

Ett förbud eller åläggande som riktar sig mot en
kommun utfärdas av närings-, trafik- och miljö-
centralen. (22.12.2009/1488)

Innan förbudet eller åläggandet utfärdas skall
tillsynsmyndigheten om möjligt förhandla med
den som brutit mot denna lag eller med stöd av
den utfärdade bestämmelser.

30 § Vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande

Tillsynsmyndigheten kan förena ett förbud eller
ett åläggande som den har meddelat med stöd
av 29 § med vite eller med hot om att den för-
summade åtgärden vidtas på den försumliges
bekostnad eller att verksamheten avbryts eller
förbjuds.

På vite samt hot om tvångsutförande och av-
brytande tillämpas i övrigt viteslagen
(1113/1990).

31 § Rätt att anhängiggöra ärenden

Om kommunen har åsidosatt en skyldighet
som avses i 6 § 2 mom. och ärendet inte har
blivit anhängigt på tillsynsmyndighetens initia-
tiv, kan ärendet anhängiggöras skriftligen av
den vars rätt eller fördel saken kan beröra samt
av den myndighet som bevakar allmänt intres-
se i saken.

32 § Ändringssökande

Ändring i beslut som tillsynsmyndigheten har meddelat med stöd av denna lag samt i beslut som den kommunala miljövårdsmyndigheten har meddelat med stöd av 11 § får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen så som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen så som anges i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i beslut som en kommunal myndighet har meddelat med stöd av 8 § får sökas genom besvär så som anges i kommunallagen (365/1995). Också tillsynsmyndigheten har besvärsrätt.

33 § Besvärsrätt

Besvärsrätt har

- 1) den vars rätt eller fördel saken kan beröra,
- 2) kommunen,
- 3) tillsynsmyndigheten,
- 4) en myndighet som bevakar allmänt intresse i saken.

Tillsynsmyndigheten har dessutom rätt att överklaga beslut varmed förvaltningsdomstolen har ändrat eller upphävt dess beslut.

34 § Behandling vid tingsrätt

Sådana tvistemål mellan ett vattentjänstverk och en kund som gäller en fastighets vattentjänster behandlas vid tingsrätten. Närmare bestämmelser om behörig domstol utfärdas särskilt.

8 kap Särskilda bestämmelser

35 § Tystnadsplikt

På tystnadsplikten för den som utför uppgifter som avses i denna lag tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Utan hinder av tystnadsplikten enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet får uppgifter om enskildas eller sammanslutningars ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter eller enskildas personliga förhållanden, som erhållits vid utförande av ålig-

ganden enligt denna lag, lämnas ut till

- 1) tillsynsmyndigheten för utförande av uppgifter som avses i denna lag,
- 2) åklagar- och polismyndigheter för utredande av brott.

36 § Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) maximiavståndet mellan en sådan förbindelsepunkt som avses i 12 § och fastighetens gräns eller närmaste byggnad på den fastighet som skall anslutas,
- 2) kvalitetskraven på råvatten, genomförandet av kontrollen av råvatten och insändandet av kontrolluppgifter samt insändandet av övriga uppgifter som inkommit vid utförandet av uppgifter som avses i denna lag,
- 3) de allmänna grunderna för bestämmande av de avgifter som avses i 18 §,
- 4) verkställigheten av denna lag.

36 § Närmare bestämmelser

- 5) *det ordnande av avloppshantering som avses i 6 § 2 mom.*

37 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2001.

Bestämmelserna i 20 § om kommunala vattentjänstverks bokföring tillämpas dock första gången på den räkenskapsperiod som börjar den 1 januari 2002 eller därefter.

Genom denna lag upphävs lagen den 23 december 1977 om allmänna vatten- och avloppsverk (982/1977) samt lagen den 13 juli 1973 om avloppsvattenavgift (610/1973) jämte ändringar.

Statsrådets beslut om rening av sådant avloppsvatten från allmänt avlopp och vissa industrisektorer som leds in i vatten samt rening av sådant avloppsvatten från industri som leds in i allmänt avlopp (365/1994) förblir emellertid i kraft tills något annat bestäms med stöd av 11 § miljöskyddslagen. Beslutet skall iakttas när ett sådant avtal som avses i 21 § upprättas.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

38 § Övergångsbestämmelser

Kommunen skall godkänna de planer för utvecklande av vattentjänsterna som avses i 5 § inom tre år från denna lags ikraftträdande. Vad som i denna lag bestäms om ett vattentjänst-

verks verksamhetsområde gäller också verksamhetsområden som har fastställts med stöd av 3 § lagen om allmänna vatten- och avloppsverk, tills kommunen godkänner ett verksamhetsområde för vattentjänstverket med stöd av 8 § i denna lag.

Allmänna bestämmelser som har utfärdats med stöd av 11 § lagen om allmänna vatten- och avloppsverk är, till den del de inte strider mot denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, i kraft som allmänna leveransvillkor enligt denna lag, dock längst två år räknat från denna lags ikraftträdande.

I ärenden som är anhängiga vid förvaltningsmyndigheter eller domstolar när denna lag träder i kraft iakttas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

*Ikraftträdande och övergångsbestämmelse.
Denna lag träder i kraft x.x.201x.*

På ett verksamhetsområde som har godkänts innan denna lag trädde i kraft ombesörjer vattentjänstverket avledandet och behandlingen av dagvatten och dräneringsvatten enligt de bestämmelser och det beslut om godkännande av verksamhetsområde som gäller när denna lag träder i kraft tills vattentjänstverket och kommunen avtalar om något annat och beslutet om verksamhetsområde enligt avtal ändras.

1.2 Detaljmotiveringar

LVT 2 § *Tillämpningsområde*

Arbetsgruppen föreslår att bestämmelsen om tillämpningsområde i vattentjänstlagen revideras så att det i paragrafens 1 mom. förutsätts att närings- och fritidsverksamheten kan jämföras med bosättning beträffande vattentjänsterna och att det i 2 mom. särskilt bestäms om tillämpning av vattentjänstlagen på dagvattenavlopp. Syftet med ändringen av 1 mom. är att precisera bestämmelsen om tillämpningsområde i vattentjänstlagen så att den motsvarar syftet i den ursprungliga bestämmelsen utan att paragrafens faktiska tillämpningsområde ändras. Dagvattenavloppet i sin tur ska särskilt nämnas i paragrafens 2 mom. på grund av att detta enligt förslaget om ändring av 3 § begreppsmässigt separeras från vattentjänsterna.

Med närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning avses i 1 mom. verksamhet vars behov kan jämföras med bosättning beträffande försörjning med hushållsvatten och vars avloppsvattens beskaffenhet och mängd kan jämföras med avloppsvatten från bosättning. Annan närings- och fritidsverksamhet än sådan som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning ska alltså inte omfattas av vattentjänstlagens tillämpningsområde. Man ska således inte tillämpa vattentjänstlagen på exempelvis produktionsanläggningar som använder betydligt större mängder hushållsvatten än bosättning.

I den nuvarande vattentjänstlagen jämföras närings- och fritidsverksamhet med bosättning beträffande vattentjänsterna i 7 §, enligt vilken verksamhetsområdena för vattentjänstverken ska omfatta de områden där det är nödvändigt att ansluta fastigheterna till vattentjänstverkets vattenledning eller avlopp på grund av storleken eller beskaffenheten av bosättningen eller av närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänster kan jämföras med bosättning. Arbetsgruppen föreslår dock att LVT 7 § ändras så att behovet av att ansluta fastigheterna till vattentjänstverkets vattenlednings- eller avloppsnätet sammankopplas med samhällsutveckling som skett eller som planerats. Det är således ändamålsenligt att genomföra den föreslagna ändringen av paragrafens 1 mom. även mot den bakgrunden att bestämmelsen i 7 § om jämförelse av närings- och fritidsverksamhet med bosättning beträffande vattentjänsterna föreslås utgå.

I paragrafens 2 mom. om lagens tillämpningsområde ska dagvattenavloppet nämnas särskilt, eftersom avledandet och behandlingen av dagvatten och dräneringsvatten inte längre ska omfattas av begreppet vattentjänster, som definieras i 3 §. Dagvattenhanteringen, det vill säga de åtgärder som inverkar på ansamlingen av dagvatten eller gäller ledande och behandling av dagvatten, ska i huvudsak regleras i markanvändnings- och bygglagen. Även dagvattenavloppet utgör en del av dagvattenhanteringen. Vattentjänstlagen ska tillämpas på dagvattenavlopp till den del som vattentjänstverket sköter det. De bestämmelser i lagen där vattentjänster nämns ska tillämpas på dagvattenavlopp endast till den del som detta föreskrivs särskilt.

LVT 3 § *Definitioner*

I paragrafens 1 punkt ska från vattentjänsterna begreppsmässigt avskiljas avledandet och behandlingen av dagvatten och dräneringsvatten, vilket innebär att vattentjänsterna omfattar endast vattenförsörjning samt avloppshantering som gäller avloppsvatten. Till paragrafens 8 punkt ska fogas en definition av dagvattenavlopp, med vilket ska avses avledande och behandling av dagvatten och dräneringsvatten.

Ändringarna inverkar på de paragrafer i vattentjänstlagen i vilka det för närvarande nämns vattentjänster, avloppshantering eller avloppsnät. De bestämmelser i vilka vattentjänster nämns ska inte som sådana utan särskilt omnämnande gälla dagvattenavlopp, utan endast vattenförsörjning och avloppshantering som gäller avloppsvatten. Exempelvis kommunens ansvar att ordna vattentjänster, vilket regleras i 6 §, ska inte längre gälla dagvattenavlopp. Det föreslås att bestämmelserna om avloppshantering och avloppsnät preciseras där det behövs för att klargöra om det avses avlopp för avloppsvatten eller för dagvatten.

Det ska vara möjligt att under vissa förutsättningar ordna dagvattenavloppet med hjälp av vattentjänstverkets dagvattenavlopp och avlopp för avloppsvatten. De så kallade kombinerade avloppen, som har byggts för ledande av både dagvatten och avloppsvatten, ska i vattentjänstlagen betraktas som avlopp för avloppsvatten. Hanteringen av dagvatten med avlopp ska ske i ett avloppsnät som består av röravlopp och eventuellt öppna avlopp som är direkt kopplade till dem. Till exempel de lösningar som innebär att dagvattnet hanteras ovan jord och att markytans formationer utnyttjas ska inte omfattas av begreppet dagvattenavlopp.

LVT 4 § *Myndigheter*

Det föreslås att paragrafen får två nya moment: 1 och 3 mom. I paragrafens 1 mom. ska det föreskrivas att den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamheten enligt vattentjänstlagen ankommer på jord- och skogsbruksministeriet. I det nya 3 mom. ska tillsynsmyndigheternas behörighet avgränsas enligt de egna verksamhetsområdena och nuvarande praxis. Båda momenten behövs för att förtydliga förhållandena.

Den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamheten enligt vattentjänstlagen ska skötas av jord- och skogsbruksministeriet som vattenhushållningsärenden. Att i paragrafens 1 mom. slå fast vilka uppgifter ministeriet har förtydligar förhållandena vad gäller styrningen av verksamhet i synnerhet ur vattentjänstverkens, kommunernas och medborgarnas synvinkel. Med momentet ska man inte ändra arbetsfördelningen mellan ministerierna i fråga om styrningen av vattentjänsterna, utan exempelvis social- och hälsovårdsministeriet ska fortfarande svara för den allmänna styrningen av de vattentjänstärenden som omfattas av hälsoskyddslagstiftningen och miljöministeriet för den allmänna styrningen av de vattentjänstärenden som omfattas av bygglagstiftningen eller miljöskyddslagstiftningen.

Den i paragrafens 1 mom. avsedda allmänna styrning som utövas av ministeriet ska som nu vara administrativ - styrning som främst är inriktad på närings-, trafik- och miljöcentralen och som inte gäller enskilda frågor om hur vattentjänstlagen ska tillämpas. Styrningen av kommunerna ska också framöver skötas i huvudsak via närings-, trafik- och miljöcentralerna.

I paragrafens 3 mom. ska man förtydliga tillsynsmyndigheternas behörighet för tillsyn över iakttagandet av bestämmelserna i lagens 2 och 3 kap. så att deras verksamhetsområden beaktas, och de privaträttsliga bestämmelserna i lagens 4 - 6 kap. ska avgränsas så att de inte omfattas av tillsynsmyndigheternas tillsynsbehörighet. Närings-, trafik- och miljöcentralens tillsynsbehörighet ska i fråga om 2 och 3 kap. i vattentjänstlagen vara allmän, medan däremot kommunens olika myndigheter ska övervaka att vattentjänstlagen iakttas ur de egna verksamhetsområdenas synvinkel. Det är nödvändigt att paragrafens 3 mom. förtydligas med hänsyn till de olika aktörerna inom vattentjänsterna, särskilt de kunder som kan betraktas som konsumenter.

LVT 5 § *Allmän utveckling av vattentjänsterna*

I lagrummets 2 mom. föreslås tre ändringar. För det första ska kommunen utarbeta planerna för utvecklande av vattentjänsterna och hålla dem uppdaterade i samarbete med vattentjänstverken men också med de inrättningar som levererar vatten till vattentjänstverken eller behandlar deras avloppsvatten. För det andra ska tillsynsmyndigheterna beredas tillfälle att bli hörda om utvecklingsplanen medan den utarbetas, och för det tredje ska det ges information om planen i tillräcklig omfattning i ett datanät eller på annat sätt. Med tillsynsmyndigheter ska avses de tillsynsmyndigheter som anges i 4 §, det vill säga närings-, trafik- och miljöcentralen samt den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten.

När utvecklingsplanen utarbetas är det viktigt att de olika aktörerna samarbetar. Alla vattentjänstverk inom en kommun och de som levererar vatten till verken och de som behandlar verkens avloppsvatten ska delta i utarbetandet av utvecklingsplanen, trots att det är kommunen som har ansvar för utarbetandet. Kommunens skyldighet att samarbeta med dem som levererar vatten till

vattentjänstverken eller behandlar deras avloppsvatten är viktig eftersom man då kan beakta hela verksamhetskedjan för vattentjänsterna när utvecklingsplanerna utarbetas eller uppdateras. I synnerhet inom hanteringen av avloppsvatten har det skett och kommer att ske allt fler uppdelningar i vattentjänstverk som leder avloppsvatten och reningsverk som behandlar avloppsvatten.

Genom att bereda tillsynsmyndigheterna tillfälle att bli hörda kan myndigheterna säkerställa att kommunens utvecklingsplan tjänar sitt syfte som instrument för utveckling av vattentjänsterna. Myndigheterna ska beredas tillfälle att bli hörda i det skede när kommunen utarbetar utvecklingsplanerna. Tillsynsmyndigheterna ska alltså beredas tillfälle att uttrycka sin åsikt om utkastet till utvecklingsplan innan den godkänns, för att de på tillbörligt sätt ska ha möjlighet att inverka på planen. För att undvika onödigt extraarbete ska samrådsförfarandet vara flexibelt på det sättet att tillsynsmyndigheten inte ska ha skyldighet att ge utlåtande i ett ärende. Tillfälle att bli hörd ska beredas alla tillsynsmyndigheter som avses i 4 §.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen om information är att information om den klara utvecklingsplanen förmedlas till både tillsynsmyndigheterna och kommuninvånarna. Informationen kan ges exempelvis på kommunens webbplats, i tidningar som ges ut i kommunen, i särskilda meddelanden eller i form av tryckta publikationer. Hur omfattande informationen ska vara beror på vilka konsekvenser den godkända utvecklingsplanen har. Informationen om utvecklingsplanen till kommuninvånarna är särskilt viktig eftersom en del av fastighetsägarna eller -innehavarna har en övergångstid för förbättring av de fastighetsvisa avloppssystemen enligt förordningen om avloppsvatten i glesbebyggelse.

Den färdiga utvecklingsplanen ska vara lättillgänglig för kommuninvånarna. Elektronisk information i ett datanät kan numera anses vara det primära alternativet för kommunens information, varför detta särskilt ska nämnas i lagrummet. Det är uppenbart att alla kommuner har en egen webbplats på vilken utvecklingsplanen kan publiceras. Kommunen kan dock sköta informationen även på andra sätt. Utvecklingsplanen ska vara lättillgänglig även för de kommuninvånare som inte har tillgång till elektronisk information.

LVT 6 a § *Dagvattenavlopp*

Det föreslås att paragrafen föreskriver under vilka förutsättningar man kan ge vattentjänstverket ansvar för skötseln av dagvattenavloppet. Huvudregeln ska vara att verket och kommunen i enlighet med 1 mom. ska ingå avtal om dagvattenavloppet, det vill säga verket ska ge sitt samtycke till skötsel av avloppet. Paragrafens 2 mom. ska innehålla bestämmelser om de exceptionella situationer där det inte går att få till stånd ett avtal mellan kommunen och vattentjänstverket, trots att det skulle vara ändamålsenligt att vattentjänstverket sköter dagvattenavloppet. I en sådan situation ska kommunen med stöd av 2 mom. ha en begränsad möjlighet att under de förutsättningar som nämns i momentet godkänna ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp för ett vattentjänstverk inom sitt område.

Syftet med denna paragraf är att ge kommunen möjlighet att vid behov använda dagvattenavlopp som sköts av ett vattentjänstverk som en del av det ordnande av dagvattenhanteringen som avses i 90 c § i markanvändnings- och bygglagen. I och för sig kan kommunen fullgöra den på markanvändnings- och bygglagen baserade skyldigheten att ordna dagvattenhanteringen på flera sätt. Om hanteringen kräver dagvattenavlopp, kan kommunen antingen sköta det själv eller under de förutsättningar som avses i paragrafen ge ett vattenverk inom sitt område ansvar för skötseln. Om vattentjänstverket sköter dagvattenavloppet ska man på avloppet tillämpa vattentjänstlagen. Det bör observeras att ett vattentjänstverk inte har skyldighet att sköta ett dagvattenavlopp om de förutsättningar som nämns i paragrafen inte föreligger eller om det förfarande som föreskrivs i den inte iakttas.

Det föreslås att paragraf 1 ska innehålla bestämmelser om avtal om dagvattenavlopp mellan kommunen och vattentjänstverket. I avtalet ska man specificera de områden där verket ansvarar för dagvattenavloppet. Både de områden där verket redan har ett avloppsnät och de områden där ett nät ska byggas ska anges i avtalet. Även de områden där dagvattnet och dräneringsvattnet

leds till vattentjänstverkets avloppsnät för avloppsvatten, inklusive det så kallade kombinerade avloppet, ska specificeras i avtalet.

Kommunen ska med stöd av paragrafens 2 mom. ha en begränsad möjlighet att för ett vattentjänstverk inom sitt område godkänna ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp, om man inte lyckas få till stånd ett avtal enligt 1 mom. För att verksamhetsområdet ska kunna godkännas ska båda villkoren i 2 mom. uppfyllas. Det första villkoret gäller planeringen av dagvattenhanteringen i området. Det andra villkoret gäller verkets ekonomiska och andra möjligheter att sköta dagvattenavloppet.

I paragrafens 2 mom. 1 punkt ska det föreskrivas att det för godkännande av ett verksamhetsområde utan avtal om saken krävs att det för området finns en plan om dagvattenhanteringen som har godkänts och i vilken anges att områdets dagvatten kommer att ledas till avloppet. Planen kan vara en dagvattenplan enligt markanvändnings- och bygglagen. En sådan separat plan ska emellertid inte krävas om saken har lösts i samband med detaljplanering eller i en gatuplan enligt 85 § eller i en plan för ett allmänt område enligt 90 § i markanvändnings- och bygglagen.

För att godkänna ett verksamhetsområde utan ingående av avtal om saken ska det i paragrafens 2 mom. 2 punkt utöver en plan dessutom krävas att verket är kapabelt att på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt sköta dagvattenavloppet. Syftet med bestämmelsen är att på samma sätt som det nuvarande 8 § 2 mom. förhindra att verket åläggs sådana skyldigheter att sköta dagvattenavloppet som det inte har förutsättningar att fullgöra. Bestämmelsen behövs eftersom 8 § 2 mom. enligt förslaget ska gälla endast verksamhetsområden för vattentjänster, alltså inte för dagvattenavlopp. Kravet om att ha hand om tjänsterna på ett ändamålsenligt sätt innebär att ansvaret för ett dagvattenavlopp kan ges endast till ett verk som redan från förr sköter dagvattenavlopp eller till ett verk där dagvattenavlopp passar in i verksamheten. Detta betyder att det inte kan bestämmas att exempelvis ett vattenandelslag som grundats för vattenförsörjning ska sköta ett dagvattenavlopp enbart genom ett beslut om godkännande av verksamhetsområde. Det krävs också att verket ger sitt samtycke till det.

Det föreslås att innehållet i det avtal om dagvattenavlopp som avses i paragrafens 1 mom. ska fastställas med ett i 8 § 4 mom. avsett beslut om godkännande av verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Även vid godkännande av ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp enligt de villkor som föreskrivs i 2 mom. ska man följa det förfarande som avses i 8 § 4 mom. Skötseln av dagvattenavlopp enligt ett beslut om godkännande av verksamhetsområde för dagvattenavlopp ska höra till vattentjänstverkets skyldigheter att sköta tjänsterna enligt 9 § 2 mom.

LVT 7 § Vattentjänstverkens verksamhetsområden

Arbetsgruppen föreslår att paragrafen ändras så att verksamhetsområdets utsträckning sammankopplas med samhällsutveckling som skett eller som planerats i stället för med storleken eller beskaffenheten av bosättningen eller av närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning. Att använda begreppet samhällsutveckling i paragrafen är ändamålsenligt med beaktande av att skyldigheten att ha hand om tjänsterna i 9 § ålägger vattentjänstverket också är sammankopplad med samhällsutvecklingen. Med samhällsutveckling avses, i likhet med i den nuvarande lagen, utveckling av bosättning och av närings- och fritidsverksamhet som beträffande vattentjänsterna kan jämföras med bosättning, vilket framgår av förslaget till bestämmelse om tillämpningsområde för vattentjänstlagen.

Syftet med att ändra paragrafen är att främja både framförhållning vid fastställande av verksamhetsområden och allmän planmässighet i markanvändningen. För att nå syftena ska man sammankoppla verksamhetsområdets utsträckning med både skedd och planerad samhällsutveckling. Grunderna för hur verksamhetsområdets utsträckning fastställs ska dock förbli desamma.

Genom att sammankoppla verksamhetsområdets utsträckning med planerad samhällsutveckling framhävs att fastställandet av verksamhetsområde ska göras med framförhållning. Genom begreppet planerad samhällsutveckling sammankopplas avgränsningen av verksamhetsområdet indirekt med planeringen av områdesanvändningen, men vid tolkning av paragrafen bör också

beaktas det förutsedda genomförandet av planerna. Verksamhetsområdet ska å ena sidan omfatta områden där samhällsutvecklingens behov ännu inte när beslutet om verksamhetsområde fattas förutsätter att man sörjer för vattentjänster. Å andra sidan accentueras samtidigt behovet av att utvidga verksamhetsområdet så att det omfattar områden som redan tidigare har utvecklats men som inte ännu omfattas av vatten- och avloppsnät. Kommunen bör vara förutseende redan vid den i 5 § avsedda planeringen av utvecklingen av vattentjänsterna och fatta besluten om verksamhetsområde utifrån utvecklingsplanen.

Att preliminärt fastställa verksamhetsområdena inverkar inte på ett juridiskt bindande sätt på tidtabellen för byggandet av vatten- och avloppsnäten. Den tidtabell för byggande av ledningsnät som enligt 8 § 3 mom. ska fastställas ska fortfarande vara målinriktad, och den bindande tidtabellen ska som nu bestämmas när vattentjänstverket blir skyldigt att fullgöra sin skyldighet att sörja för tjänsterna enligt 9 § i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov. Även avgränsningen av verksamhetsområdet ska fortfarande enligt 8 § vara sådan att vattentjänstverket kan sköta vattentjänsterna på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt. Avsikten med förslaget är således inte att ändra vattentjänstverkens skyldighet att ha hand om tjänsterna enligt 9 §.

LVT 8 § *Godkännande av verksamhetsområden för vattentjänstverken*

Det föreslås att paragrafen ändras så att termen tillsynsmyndighet, som används i 1 mom., skrivs i pluralform, att den i paragrafens 3 mom. föreskrivna målinriktade tidtabellen sammankopplas med samhällsutvecklingens behov och att det i paragrafens 5 mom. föreskrivs att verksamhetsområdet och de områden där det finns ledningsnät ska presenteras på en karta. På grund av de nya bestämmelserna om dagvattenavlopp ska det dessutom i paragrafens 3 mom. i stället för avloppsnät stå avloppsnät för avloppsvatten och till paragrafen ska det fogas ett nytt 4 mom. om verksamhetsområdet för dagvattenavlopp. Eftersom förslaget innebär att separata verksamhetsområden fastställs för vattentjänsterna och dagvattenavloppen ska också paragrafens rubrik ändras till pluralform.

I paragrafens 1 mom. ska det i stället för "tillsynsmyndigheten" stå "tillsynsmyndigheterna", eftersom det i LVT 4 § ska nämnas flera tillsynsmyndigheter. Ändringen behövs endast för tydlighetens skull.

Att i 3 mom. sammankoppla tidsplanen för att anlägga ledningsnät i de olika delarna av verksamhetsområdet med samhällsutvecklingens behov förtydligar de faktorer som ska beaktas vid fastställande av tidsplanen och framhäver tidsplanens samband med vattentjänstverkets skyldighet att sköta vattentjänsterna enligt 9 §. Tidsplanen ska fastställas så att den beaktar kommande samhällsutveckling på vattentjänstverkets verksamhetsområde. När tidtabellen fastställs ska kommunen samtidigt bedöma skilt för varje område när samhällsutvecklingens behov kommer att förutsätta att vattentjänsterna ordnas med hjälp av ett vattentjänstverks tjänster.

Att tydligare än förut sammankoppla den målinriktade tidtabellen med samhällsutvecklingens behov gagnar framförallt fastighetsägarna i verksamhetsområdet, eftersom dessa med hjälp av tidtabellen kan bedöma när vattentjänstverkets ledningsnät kommer att anläggas i närheten av deras fastighet. Avsikten är inte att göra tidtabellen mer bindande, utan att precisera grunderna för fastställandet av tidtabellen så att man vid fastställandet fäster särskild uppmärksamhet vid behov av vattentjänster i de olika områdena av verksamhetsområdena. Rättigheten för en enskild fastighet att ansluta sig till ett vattentjänstverks ledningsnät ska fortfarande basera sig på den i LVT 9 § föreskrivna skyldigheten för ett vattentjänstverk att se till vattentjänsterna inom sitt verksamhetsområde i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov. Om samhällsutvecklingen är långsammare än väntat, ska den målinriktade tidtabellen för när ledningsnäten ska anläggas i de olika delarna av verksamhetsområdet inte binda vattentjänstverket.

I paragrafens 3 mom. ska det göras en precisering på grund av den nya definitionen av vattentjänsterna för att klargöra att momentet inte gäller dagvattenavlopp. Om verksamhetsområden för dagvattenavlopp ska reglering införas i ett nytt 4 mom. I samband med beslut om godkännande av verksamhetsområde ska man således inte ta ställning till dagvattenavlopp förutom i de situationer som nämns i 4 mom.

Enligt paragrafens 4 mom. godkänns för vattentjänstverket ett separat verksamhetsområde för dagvattenavloppet när detta är nödvändigt. Här avses situationer där vattentjänstverket och kommunen enligt 6 a § 1 mom. har ingått avtal om dagvattenavlopp eller där kommunen, om villkoren i 6 a § 2 mom. uppfylls, godkänner ett verksamhetsområde på det sätt som avses i paragrafen. I det förstnämnda fallet innebär ett beslut om godkännande av dagvattenavlopp att avtalet mellan kommunen och verket fastställs. I det senare fallet åläggs verket genom beslutet om godkännande av verksamhetsområdet att sköta dagvattenavloppet.

Det föreslås också att det i paragrafens 4 mom. införs bestämmelser om ändring av verksamhetsområdet för dagvattenavlopp. Vid behov ska kommunen med stöd av bestämmelsen kunna både utvidga och minska verksamhetsområdet för dagvattenavlopp. Minskningen ska ske i samförstånd med vattentjänstverket, och minskningen ska inte vålla vattentjänstverket ekonomiska förluster exempelvis på grund av oavskrivna investeringar i anordningar. Den skyldighet som kommunen enligt den föreslagna 90 c § i markanvändnings- och bygglagen ska få för att ordna dagvattenhanteringen på detaljplaneområden kommer att inverka på villkoren för minskning av verksamhetsområden för dagvattenavlopp på det sättet att efter en minskning ska man kunna ordna dagvattenhanteringen på något annat sätt än genom dagvattenavlopp som vattentjänstverket sköter.

Vattentjänstverket ska med stöd av 32 § 3 mom. ha rätt att överklaga ett beslut om godkännande eller ändring av ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Det behövs inte en separat bestämmelse om hörande av verket innan beslutet om godkännande av dagvattenavlopp fattas, eftersom verket har haft möjlighet att uttala sin uppfattning i frågan i samband med förhandlingarna med kommunen om det avtal som avses i 1 mom.

Syftet med det nya 5 mom. är att säkerställa att verksamhetsområdena och områdena med ledningsnät presenteras på en karta för att man ska få en så entydig uppfattning som möjligt om verksamhetsområdenas gränser. Kravet om presentation på en karta ska gälla både verksamhetsområdet för vattentjänster och verksamhetsområdet för dagvattenavlopp.

LVT 8 a § Tryggande av vattentjänsterna vid minskning av verksamhetsområdet

I denna paragraf ska man införa bestämmelser om tryggande av vattentjänsterna i samband med att vattentjänstverkets verksamhetsområde minskas. Enligt paragrafen ska kommunen när den fattar beslut om att minska ett verksamhetsområde bestämma hur vattentjänsterna ska tryggas efter att avtalen om vattentjänster har löpt ut för de fastigheter som är anslutna till verkets ledningsnät men inte längre kommer att vara belägna på verksamhetsområdet. Själva beslutet om minskning av verksamhetsområdet ska fattas på det sätt som anges i 8 § 1 mom. som ett beslut om ändring av verksamhetsområde. Syftet med paragrafen är att förtydliga de på 8 § 1 mom. baserade möjligheterna att minska verksamhetsområdet i en situation där det finns fastigheter som är anslutna till vattentjänstverkets ledningsnät på ett område som inte längre ligger inom verksamhetsområdet.

För att trygga vattentjänsterna på de områden som inte längre omfattas av verksamhetsområdet ska vattentjänsterna för de fastigheter som är anslutna till vattentjänstverkets ledningsnät ordnas på ett ändamålsenligt sätt också efter minskningen. Möjlighet till ändamålsenliga vattentjänster är med andra ord en förutsättning för att man ska kunna fatta ett beslut om minskning av verksamhetsområdet. Ett minimikrav för att vattentjänsterna ska kunna anses vara ändamålsenliga är att det hushållsvatten som fastigheten har tillgång till fyller kvalitetskraven i hälsoskyddslagstiftningen och att avloppshanteringen kan ordnas på det sätt som föreskrivs i förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattenverkens avloppsnät (542/2003). Fastighetens vattentjänster kan efter minskningen av verksamhetsområdet tryggas exempelvis genom fastighetsvisa arrangemang eller arrangemang som omfattar flera fastigheter.

När kommunen enligt paragrafen fastställer hur vattentjänsterna ska tryggas för de fastigheter som inte längre ligger inom verksamhetsområdet ska den ta ställning till om kommunen fortfarande har skyldighet att ordna vattentjänsterna på området. Trots en eventuell minskning av ett vattentjänstverks verksamhetsområde kan kommunen enligt 6 § 2 mom. ha skyldighet att i stället för

tjänster från ett vattentjänstverk ordna någon annan nödvändig vattentjänst. I ett nytt 24 § 5 mom. ska det införas närmare bestämmelser om uppsägning av avtal om vattentjänster efter minskning av ett verksamhetsområde och om tryggnad av vattentjänsterna för fastigheterna.

LVT 9 § *Att sörja för vattentjänster*

Arbetsgruppen föreslår att till 9 § fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket verket sköter dagvattenavloppet på ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp i överensstämmelse med samhällsutvecklingens behov i enlighet med det beslut om godkännande som avses i 8 § 4 mom. Momentet behövs eftersom förslaget om ändring av definitionen av vattentjänster i 3 § innebär att vattenverkens skyldighet att sörja för vattentjänsterna i 9 § 1 mom. inte kommer att omfatta dagvattenavlopp.

Den skyldighet att sköta dagvattenavloppet som föreskrivs i det nya 2 mom. ska tillämpas endast på områden där det för verket separat har godkänts ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp. På andra verksamhetsområden ska verket inte ha skyldigheter att ha hand om dagvattentjänster. Skyldigheten att sköta dagvattenavloppen motsvarar skyldigheten att sköta vattentjänsterna, det vill säga vattenförsörjningen och hanteringen av avloppsvatten, på så sätt att dess innehåll bestäms utifrån ett beslut om godkännande av verksamhetsområde och utifrån samhällsutveckling som skett på verksamhetsområdet.

LVT 10 § *Anslutning av fastigheter till vattentjänstverkets ledningsnät*

I 10 § ska det införas ändringar som behövs eftersom dagvattenavloppet inte längre ska omfattas av begreppet vattentjänster. I 1 mom. ska skyldigheten att på vattentjänstverkets verksamhetsområde ansluta en fastighet begränsas till att gälla anslutning endast till vattenledningen och avloppet, medan det däremot i 2 mom. ska införas separata bestämmelser om skyldigheten att ansluta en fastighet till verkets dagvattenavlopp på ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Enligt paragrafens 3 mom. ska verket få vägra att till dagvattenavloppet ansluta en sådan fastighet som på grund av beskaffenheten eller mängden av det dagvatten som ska ledas in i avloppet skulle försvåra verkets drift eller dess förutsättningar att sköta dagvattenavloppet för andra fastigheter, och i 4 mom. ska det införas bestämmelser om en begränsad möjlighet att leda dagvatten eller dräneringsvatten till vattentjänstverkets avlopp för avloppsvatten.

I likhet med den nuvarande 10 § ska den allmänna skyldigheten att ansluta en fastighet till ett avlopp för bortledning av dagvatten och dräneringsvatten gälla endast ett separat dagvattenavlopp. Man ska inte heller i fortsättningen vara tvungen att för bortledning av dagvatten och dräneringsvatten ansluta fastigheter till avlopp för avloppsvatten, om dagvattnet och dräneringsvattnet kan avledas ändamålsenligt på något annat sätt. Till avloppen för avloppsvatten räknas också de så kallade kombinerade avloppen, som byggts för ledning av både dag- och avloppsvatten. Syftet med bestämmelsen är att främja övergången till separata avlopp för dagvatten. Befrielsen från anslutningsskyldigheten ska fortfarande regleras i 11 §, i vilken grunderna för befrielse ska förbli desamma.

För tydlighetens skull ska man i paragrafens 4 mom. hänvisa till det förbud som gäller ledande av dagvatten och dräneringsvatten till avloppet för avloppsvatten och som föreskrivs i det föreslagna nya 90 b § 3 mom. i markanvändnings- och bygglagen. Enligt 90 b § 3 mom. i markanvändnings- och bygglagen ska det vara förbjudet att leda dagvatten till avloppet för avloppsvatten om inte kommunen efter att ha hört vattentjänstverket av särskilda skäl ger sitt samtycke till det.

LVT 11 § *Befrielse från anslutningsskyldigheten*

Arbetsgruppen föreslår att man upphäver den i 11 § 1 mom. föreskrivna skyldigheten att bereda närings-, trafik- och miljöcentralen tillfälle att bli hörd innan befrielse från anslutningsskyldigheten

beviljas. I praktiken har närings-, trafik- och miljöcentralerna inte möjlighet att i detalj sätta sig in i förhållandena i samband med ansökan om befrielse, och deras utlåtanden har sällan ändrat de kommunala myndigheternas ståndpunkt i ärendena. Bestämmelsen om hörande har således huvudsakligen upplevts ge extra arbete utan möjlighet till verklig påverkan. Syftet med denna ändring är att minska närings-, trafik- och miljöcentralernas arbetsmängd.

[Dessutom ska man i 3 mom. bemyndiga kommunen att ta ut en avgift för beslutet om befrielse. Avgiften ska vara en myndighetsavgift för handläggning av ansökningar till skillnad från de i LVT 19 § avsedda avgifterna för vattentjänsterna. Avgiften får uppgå till högst ett belopp som motsvarar kommunens totala kostnader för beslutsfattandet, det vill säga ett så kallat självkostnadsvärde, och kommunerna ska också kunna låta bli att ta ut avgifter.

Om grunderna för den avgift som kommunen ska ta ut för handläggning av ansökningar om befrielse ska det utfärdas närmare bestämmelser i en taxa som kommunen godkänner. Avgiften för beslutet ska vara lika stor för alla som ansöker om befrielse. Kommunen ska få ta ut avgiften utan särskild dom eller särskilt beslut i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).]

LVT 12 § *Förbindelsepunkter*

Det föreslås att det i 12 § införs en bestämmelse enligt vilken förbindelsepunkternas läge inte får vålla den som ansluter sig till nätet oskäligen kostnader. Att den nuvarande bestämmelsen kräver att en förbindelsepunkt som bestäms för en fastighet ska vara belägen i fastighetens omedelbara närhet innebär att den nuvarande paragrafen redan föreskriver att oskäligen kostnader ska undvikas. Tillägget behövs således bara för att förtydliga den nuvarande regleringen.

Med ändringen av paragrafen säkerställs att kostnaderna för byggande eller underhåll av fastigheternas vatten- och avloppsanordningar inte för någon fastighet blir oskäligen. Det är här framförallt frågan om kostnaderna för att bygga fastighetens anordningar när de placeras utanför fastighetens gräns. Oskäligen kostnader kan uppstå exempelvis om byggandet av fastighetens anordningar kräver mer omfattande sprängningsarbeten än normalt eller öppnande av asfalterade ytor utanför fastighetens gräns.

I alla fall är det inte nödvändigt att säkerställa att kostnaderna är skäligen enbart med hjälp av placeringen av förbindelsepunkterna. I praktiken har många vattentjänstverk sett till att kostnaderna inte blir oskäligen för fastighetsägaren eller -innehavaren genom att i enskilda fall vid prissättningen se till att kostnaderna för byggande eller sanering av den del av tomtledningen som är belägen utanför fastighetens gräns inte blir oskäligen. Även vid tolkning av den föreslagna bestämmelsen bör man beakta verkets lösningar vid prissättning av sina bygg- och saneringstjänster.

Kostnadsnivån ska jämföras med kostnaderna för byggande av anordningar på de övriga fastigheterna som är belägna i samma del av verksamhetsområdet och som med avseende på förhållandena är likadana som de aktuella fastigheterna. Det ska således inte finnas oskäligen skillnader i anslutningsavstånd eller anslutningskostnader för fastigheter som är belägna vid samma gata eller i samma grannskap. Avsikten är dock att de kostnader på vilka man inte i någon större mån kan inverka genom valet av förbindelsepunkt - såsom kostnader som föranleds av höjdskillnader eller avstånd på fastigheten - inte ska omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde. Med stöd av bestämmelsen ska man inte kunna kräva att anslutningsavstånden eller kostnaderna för anslutningen ska vara likadana på samma del av verksamhetsområdet eller likadana oberoende av när fastigheterna ansluts till verkets ledningsnät.

LVT 13 § *Planering, byggande, underhåll och drift av vatten- och avloppsanordningar*

Enligt förslaget ska det i 13 § 1 mom. göras de revideringar som den nya definitionen av vattentjänster kräver, det vill säga de revideringar med vilka man i bestämmelsernas tillämpningsområde inkluderar de fastigheter som har anslutits till dagvattenavloppet och de anordningar som finns på dessa.

LVT 15 § *Vattentjänstverkets skyldigheter att hålla sig underrättat och dess kontrollskyldigheter*

Det föreslås att paragrafen ändras så att den utöver de nuvarande bestämmelserna om skyldigheterna innehåller bestämmelser om verkets skyldigheter att hålla sig underrättat samt att kontrollera skicket på vatten- och avloppsanordningarna och mängden läckvatten i avloppsnätet. Dessutom ska regleringen i 2 mom. utsträckas till att gälla inte bara dem som levererar vatten till vattentjänstverket utan också dem som behandlar verkets avloppsvatten.

Målet med de föreslagna ändringarna i paragrafen är att riskerna i samband med vattentjänsterna ska beaktas och att vattentjänstverkets anordningar ska hållas i behörigt skick med hänsyn till både hälso- och miljöskydd och verkets energieffektivitet. Om anordningarna är i dåligt skick ökar det riskerna i samband med vattentjänsterna och minskar verkets energieffektivitet. På samma sätt som i den nuvarande vattentjänstlagen ska man nu med vattentjänstverkets anordningar avse alla anordningar som behövs för driften av verket, men man ska särskilt fästa uppmärksamhet vid kontrollen av distributionsnätets och avloppsnätets skick.

Den skyldighet att hålla sig underrättat som föreskrivs för verket i paragrafens 1 mom. utgör en av förutsättningarna för att man ska nå syftena i vattentjänstlagen. Den ska konkretiseras med de bestämmelser om kontroll som avses i momentet. De föreslagna ändringarna i fråga om vattentjänstverkets skyldigheter att hålla sig underrättat och dess kontrollskyldigheter baserar sig på det i 1 § avsedda målet om att trygga vattentjänsterna. Det handlar om att säkerställa att vattentjänstverket kan leverera tillräckligt med hygieniskt och även i övrigt oklanderligt hushållsvatten till sina kunder samt ansvara för en sådan avloppshantering som är ändamålsenlig med hänsyn till hälso- och miljöskyddet. De föreslagna ändringarna har ett direkt samband med de förslag till bestämmelser om förberedelser som behandlas nedan.

I fråga om vattentjänstverkets skyldigheter att hålla sig underrättat ska det i 1 mom. föreskrivas att verket ska hålla sig underrättat om riskerna i fråga om mängden av eller kvaliteten på det råvatten som det använder samt om anordningarnas skick. Det ska för det första införas en klar skyldighet för verket att kartlägga riskfaktorerna vad gäller det råvatten som det använder med hänsyn till kvaliteten på vattentjänsterna och kundernas hälsa. För det andra ska man på verket vara medveten om skicket på sina anordningar, vilket är till nytta med tanke på verkets skyldigheter att sörja för att vatten- och avloppsanordningarna fungerar. Vattentjänstverkets skyldigheter att hålla sig underrättat främjar en korrekt dimensionering av de kontrollskyldigheter som avses i momentet.

I praktiken skulle verkets skyldighet att hålla sig underrättat betyda att de som ansvarar för och sköter verkets drift har kunskap om de faktorer som är viktiga med hänsyn till driften och driftens konsekvenser. Verket ska således hålla sig underrättat om riskerna i fråga om det råvatten som det använder, om dessa kan ha konsekvenser för kvaliteten på eller mängden vatten som verket levererar. När det gäller anordningarna är det framförallt frågan om att trygga driftsäkerheten samt om att verket ska kunna förutse behoven av sanering av anordningarna.

Enligt paragrafens 1 mom. ska verkets kontrollskyldigheter omfatta inte bara de nuvarande bestämmelserna om kontroll av råvattnet och vattensvinnet utan också bestämmelser om kontroll av vatten- och avloppsanordningarnas skick och svinn av avloppsvatten. Kontrollen av vatten- och avloppsanordningarnas skick och mängden svinn av avloppsvatten uppmuntrar till att vid skötseln av verkets ekonomi beakta underhållsbehoven samt reservera tillräckligt med anslag för underhåll.

LVT 15 a § *Förberedelser för särskilda situationer*

I 15 a § ska det införas bestämmelser om förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna. I detta syfte ska vattentjänstverket enligt 1 mom. bedöma riskerna i verksamheten och göra upp en förberedelseplan för särskilda situationer samt vidta åtgärder för att trygga kontinuiteten i vattentjänsterna i särskilda situationer på det sätt som avses i 2 mom. Vad som bestäms i 4 mom.

ska i tillämpliga delar gälla även den som levererar vatten till vattentjänstverket eller behandlar dess avloppsvatten. Kommunen i sin tur ska enligt 3 mom. planera de åtgärder som behövs för att trygga vattentjänsterna i särskilda situationer utanför vattentjänstverkens ledningsnät. Syftet med denna paragraf är att förbättra vattentjänstverkens och kommunernas förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna.

Med särskilda situationer inom vattentjänsterna avses alla störningssituationer som försvårar eller äventyrar tjänsteproduktionen inom vattentjänsterna utom normala driftstörningar. Exempel på denna typ av störningssituationer är skador på anordningar med betydande konsekvenser, andra allvarliga störningar i anordningar, system eller tjänster i samband med vattentjänsterna, störningar i kommunaltekniska system, olika naturolyckor och extrema väderförhållanden, lokala eller riksomfattande olyckor, skadegörelse, brottslighet, terrorism och olika hot mot informationssystem. Med särskilda situationer avses således störningssituationer under både normala och exceptionella förhållanden.

I paragrafens 1 mom. ska vattentjänstverket åläggas att bedöma riskerna i verksamheten och göra upp en förberedelseplan för särskilda situationer. Av planen ska åtminstone de risker som hänför sig till verksamheten framgå, det vill säga resultaten av riskbedömningen, åtgärderna för att förebygga olägenheter samt de åtgärder som behövs i särskilda situationer. Förberedelseplanen ska utarbetas i samarbete med kommunens tillsynsmyndigheter, räddningsmyndigheterna och andra vattentjänstverk som är anslutna till samma ledningsnät.

Vid bedömningen av riskerna i vattentjänstverkens verksamhet ska man först identifiera eventuella faror och hot i anknytning till verksamheten. För det andra ska man bedöma hur sannolikt det är att hoten eller farorna leder till skadliga följder och hur stora olägenheter en realisering av riskerna leder till för människors hälsa, ekonomin och miljön. Den egentliga risken kan uttryckas som produkten av sannolikheten för och följderna av faran eller hotet. Vid riskbedömningen kan man beakta vattentjänstverkets särdrag, och bedömningen kan dimensioneras efter verkets storlek. I små verk kan riskbedömningen genomföras exempelvis som en sårbarhetsbedömning av typen checklista. Med hjälp av riskbedömningen är det möjligt att rangordna riskerna efter hur stora de är och inrikta förberedelseåtgärderna på de faror som med avseende på konsekvenserna är mest betydande.

Det behövs planering av riskhanteringen för att välja vilka av de i paragrafens 1 mom. 2 och 3 punkt nämnda åtgärderna för att förebygga olägenheter och åtgärderna i särskilda situationer som ska behandlas i vattentjänstverkets förberedelseplan. I förberedelseplanen ska man som åtgärder för förebyggande av olägenheter framföra åtgärder som förebygger och minimerar riskerna och deras konsekvenser. Med förebyggande åtgärder avses exempelvis ändring av befintliga rutiner, förbättring av konstruktioner och skapande av ett beredskapssystem för verket. De åtgärder som ska vidtas vid särskilda situationer ska bestå av verksamhet som förebygger olägenheter under den särskilda situationen, såsom information och ordnande av distribution av reservvatten. Enligt de föreslagna 1 mom. 2 och 3 punkterna ska man i förberedelseplanen inkludera bland annat en riskhanteringsplan för vattentjänstverket.

Samarbetet med de kommunala tillsynsmyndigheterna och med räddningsmyndigheterna enligt paragrafens 1 mom. vid utarbetande av förberedelseplanen främjar utarbetandet av en plan som fungerar och som är ändamålsenligt dimensionerad. Dessutom främjar samarbetet sammanjämbningen av planen med myndigheternas motsvarande planer. Med kommunens tillsynsmyndigheter avses den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala och miljöskyddsmyndigheten. Av de räddningsmyndigheter som avses i 4 § (1423/2009) i räddningslagen (468/2003) ska man i första hand samarbeta med räddningsmyndigheterna inom ett räddningsområde. Tillsynsmyndigheterna och räddningsmyndigheterna kan ge verken sakkunnighjälp i frågor som gäller deras kompetensområden, men deras roll i beredskapsplaneringen är att handleda och ge stöd vid utarbetande av planen.

Att utarbeta förberedelseplanen enligt 1 mom. i samarbete med andra vattentjänstverk som är anslutna till samma ledningsnät möjliggör beredskapsplanering och hantering av särskilda situationer för hela ledningsnätet. Att det vid beredskapsplanering behövs samarbete mellan vattentjänstverk som är anslutna till varandra accentueras å ena sidan av att alla verk som ingår i samma nät be-

rörs i en särskild situation oberoende av vilken del av nätet som drabbas. Å andra sidan kan det också exempelvis vara lättare att ordna leverans av ersättande vatten från något av dessa verk i stället för att skaffa vattnet från något annat håll. Förberedelseplanen skulle kunna utarbetas så att den gäller en verksamhetshelhet som omfattar flera verk. Ett enskilt vattentjänstverk skulle således kunna fullgöra sina planeringsskyldigheter genom att utarbeta en gemensam förberedelseplan tillsammans med de verk som är anslutna till samma nät.

Paragrafens 2 mom. ska ålägga vattentjänstverket att vidta de konkreta åtgärder som enligt förberedelseplanen behövs för att verksamheten ska fortgå så störningsfritt som möjligt i särskilda situationer. Med dessa åtgärder avses de åtgärder som planerats enligt 1 mom. 2 och 3 punkten och praktisk verksamhet som rör särskilda situationer. På basis av planen skulle förberedelseåtgärderna kunna inriktas och dimensioneras så att man beaktar verkets särdrag och storlek.

Enligt paragrafens 2 mom. ska verket också skicka förberedelseplanen till tillsyns- och räddningsmyndigheterna samt hålla planen uppdaterad. Myndigheterna ska kunna utnyttja verkets förberedelseplan som en del av den plan som kommunen enligt 3 mom. ska utarbeta, den plan för exceptionella förhållanden som hälsoskyddsmyndigheten enligt 8 § 2 mom. i hälsoskyddslagen (763/1994) ska utarbeta och den beredskapsplan som kommunen enligt beredskapslagen (1090/1991) är skyldig att utarbeta. Förberedelseplanen ska uppdateras alltid när det på vattentjänstverket sker förändringar som inverkar på planen, och den ska alltid revideras efter att en särskild situation inträffat. Att hålla förberedelseplanen uppdaterad är viktigt inte bara för att man ska kunna förebygga olägenheter orsakade av särskilda situationer utan också för att planen effektivt ska kunna utnyttjas när en särskild situation inträffar.

Den skyldighet som ska införas i paragrafens 3 mom. och som rör tryggnad av vattentjänsterna i särskilda situationer ska gälla kommunen till den del som det är frågan om områden som ligger utanför vattentjänstverkens ledningsnät. I kommunens planering ska man fokusera på beredskap för åtgärder som ska vidtas under de särskilda situationerna, exempelvis vattendistribution. Vid planeringen ska man vid behov samarbeta med vattentjänstverken, räddningsmyndigheterna och andra kommuner.

Den förberedelseplan som momentet föreskriver att kommunen ska utarbeta ska inkluderas i den beredskapsplan som avses i beredskapslagen (1090/1991), eftersom tryggnaden av vattentjänsterna utgör en central del av kommunernas beredskapsplanering. När man utarbetar den utvecklingsplan som föreskrivs i 5 § ska man i tillräcklig mån beakta de delar av kommunens beredskapsplan som behandlar vattentjänsterna. Den i momentet avsedda skyldigheten för kommunen att förbereda sig för särskilda situationer ska gälla störningssituationer både under normala förhållanden och under undantagsförhållanden, så den del av kommunens beredskapsplan som gäller vattentjänsterna ska tillämpas vid särskilda situationer både under undantagsförhållanden och under normala förhållanden.

LBT 16 § *Upplysningsplikt och offentlighet i fråga om handlingar*

Den i paragrafens 2 mom. föreskrivna skyldigheten för vattentjänstverken att informera om hur avgifterna för vattentjänsterna bildas ska utgå, eftersom det i den föreslagna 20 b § ska införas bestämmelser om offentliggörande av grunderna för prissättningen av vattentjänsterna.

LVT 18 § *Allmänna avgiftsgrunder*

Det ska införas två ändringar i paragrafen. I paragrafens 1 mom. ska det klargöras att de investeringar som ska täckas med vattentjänstavgifter omfattar både ny- och reparationsinvesteringar. Regleringen i paragrafens nya 5 mom. ska omfatta även dagvattenavloppet och avgifterna för det.

Syftet med att nämna ny- och reparationsinvesteringar i 1 mom. är att fästa uppmärksamhet särskilt vid det att avgifterna ska dimensioneras så att de på lång sikt täcker kostnaderna för reparationer av vatten- och avloppsanordningarna samt vid behov av anordningarna för dagvattenavlop-

pet. Med nyinvesteringar avses exempelvis byggande av nya ledningsnät för vattentjänstverket, utvidgande av det befintliga nätet eller anskaffning av nya anordningar. Reparationsinvesteringarna i sin tur kan bestå av alla investeringar som gäller underhållet av vattentjänstverket, exempelvis investeringar i saneringar av ledningsnätet. Till investeringarna ska man inte räkna normala kostnader för underhåll av vattentjänstverkets anordningar. Dessa kostnader ingår i de i momentet avsedda vattentjänstverkets kostnader.

Införandet av ett nytt 5 mom. i paragrafen beror på ändringen i 3 § av begreppet vattentjänster, som inte längre ska omfatta dagvattenavlopp. Med bestämmelsen bevaras det nuvarande rättsläget, enligt vilket bestämmelserna om de avgifter som regleras i vattentjänstlagen ska tillämpas även på dagvattenavlopp, och de allmänna grunderna för de avgifter som tas ut för dagvattenavlopp ändras inte. Vattentjänstlagens bestämmelser om avgifterna ska tillämpas på dagvattenavlopp endast om det är ett vattentjänstverk som enligt 9 § sköter det.

LVT 19 § *Avgifter*

Det ska fogas en ny bestämmelse till paragrafens 1 mom. om möjligheten att ta ut bruksavgift för hantering av dagvatten med avlopp. Bestämmelsen behövs för det första för att dagvattenavlopp enligt den föreslagna 3 § inte ska omfattas av begreppet vattentjänster. För det andra blir det tack vare bestämmelsen möjligt att låta bli att för hantering av dagvatten med avlopp ta ut en bruksavgift som är bunden till mängden dagvatten som leds bort. Paragrafens 2 mom. kan som sådant tillämpas också på dagvattenavlopp, så för detta ska man kunna ta ut bland annat grund- och anslutningsavgift på samma grunder som för vattenförsörjning och hantering av avloppsvatten.

Det är motiverat att låta vattentjänstverket bestämma om det tar ut bruksavgift för hantering av dagvatten med avlopp, eftersom det kan vara svårt att bedöma mängden dagvatten och dräneringsvatten som leds från fastigheten till dagvattenavloppet. I praktiken har man bundit avgiften för hantering av dagvatten till exempelvis mängden använt hushållsvatten, vilket dock inte överensstämmer med principen om kostnadstäckning, eftersom mängden dagvatten som leds bort från en fastighet inte står i proportion till mängden använt hushållsvatten. Om vattentjänstverket inte tar ut bruksavgift för hantering av dagvatten med avlopp, ska det kunna täcka kostnaderna för hanteringen med andra avgifter.

LVT 19 a § *Ersättning för dagvattenavlopp för allmänna områden*

Paragrafen ska innehålla bestämmelser om vattentjänstverkets rätt att av kommunen få ersättning för hantering av dagvatten från allmänna områden, såsom gator, torg och parker, om vattentjänstverket sköter denna. Ersättningen ska motsvara kostnaderna.

LVT 20 § *Separering av vattentjänstverkets bokföring och upprättande av verksamhetsberättelse*

Det föreslås att paragrafen ändras så att den innehåller allmänna bestämmelser om separering av vattentjänstverkets bokföring och upprättande av verksamhetsberättelse. Enligt paragrafens 1 mom. ska vattentjänstverket upprätta ett bokslut över vattentjänsterna och enligt 2 mom. en verksamhetsberättelse om vattentjänsterna. I paragrafens 3 mom. ska det föreskrivas att bokslutet och verksamhetsberättelsen vid behov ska gälla också dagvattenavloppet. Kravet i paragrafens 4 mom. om separering av bokföringen och om upprättande av verksamhetsberättelse ska i tillämpliga delar gälla också den som levererar vatten till vattentjänstverket eller behandlar dess avloppsvatten eller dagvatten. Bokslutet och verksamhetsberättelsen ska gälla uttryckligen de vattentjänster och de eventuella dagvattenavlopp som definieras i 3 §.

Avsikten med paragrafen är att säkerställa transparensen i vattentjänstverkets ekonomi oberoende av dess verksamhetsform, så att det är möjligt att bedöma avgifterna för vattentjänsterna och

dagvattenavloppet och grunderna för fastställandet av dem. Man ska i bokslutet och verksamhetsberättelsen kunna granska om prissättningen för vattentjänstverksamheten och kostnaderna på lång sikt motsvarar varandra. Kravet på separat bokföring för vattentjänstverket innebär i sig inte att man måste bilda en separat bokföringsenhet av verksamheten i samband med vattentjänster och dagvattenavlopp, utan separeringen ska kunna göras enbart för bokslutet över och verksamhetsberättelsen om vattentjänsterna och eventuell hantering av dagvatten med avlopp.

Enligt paragrafens 1 och 3 mom. ska vattentjänstverket upprätta ett separat bokslut över vattentjänsterna och eventuella dagvattenavlopp. Kravet på separat bokföringen inverkar på bokföringen framförallt i sådana vattentjänstverk som inte är fristående juridiska personer i förhållande till kommunen eller som utöver vattentjänster och dagvattenavlopp bedriver annan verksamhet. I de övriga vattentjänstverken innehåller bokslutet redan nu endast uppgifter om vattentjänsterna och eventuella dagvattenavlopp. Utöver den skyldighet rörande separata bokslut som ska föreskrivas i paragrafens 1 och 3 mom. har vattentjänstverken dessutom bokslutsskyldigheter i annan lagstiftning.

Enligt 1 och 3 mom. ska ett separat bokslut innehålla en balansräkning, en resultaträkning, en finansieringsanalys och de uppgifter som ingår i bilagorna till dessa. Med de uppgifter som ingår i bilagor avses bland annat uppgifter som gäller fördelning av gemensamma kostnader för verksamheter som är internt åtskilda, grunder för debitering av tjänster och tillämpade låneräntor. När resultaträkningar och balansräkningar presenteras för första gången exempelvis vid ändring av verksamhetsform eller vid avskiljande av vattentjänsterna från annan verksamhet, ska det finnas tilläggsuppgifter i form av en redogörelse för de principer enligt vilka de ingående balanserna har bildats.

Enligt paragrafens 1 och 3 mom. ska den resultaträkning och den balansräkning som ingår i ett separat bokslut över vattentjänster och dagvattenavlopp kunna härledas ur kommunens eller företagens bokföring, och de ska i tillämpliga delar upprättas enligt bokföringslagen (1336/1997). Om resultat- och balansräkningen är tydligt avskild i bokföringen underlättas revisorernas arbete och säkerställs att resultat- och balansräkningarna är upprättade enligt enhetliga principer i de olika kommunerna och företagen i fråga om värderings- och periodiseringsgrunderna. Hänvisningen till bokföringslagen betyder i sin tur att boksluten över vattentjänsterna ska ha samma specificering som bokslut upprättade enligt bokföringslagen. Kraven på upprättanden av balans- och resultaträkningen innebär att de kommunala vattentjänstverkens balans- och resultaträkningar blir jämförbara med aktiebolagens bokslut.

Paragrafens 2 mom. ska innehålla bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse om vattentjänsterna och dagvattenavloppen. I verksamhetsberättelsen ska man analysera uppgifterna i bokslutet och de nyckeltal som avses i den föreslagna 20 b §. Verksamhetsberättelsen ska upprättas utifrån bokslutet och nyckeltalen, och uppgifterna i dessa ska i verksamhetsberättelsen presenteras på ett sådant sätt att kunderna förstår dem. Om innehållet i verksamhetsberättelsen ska det enligt momentet ges närmare bestämmelser i en förordning.

På grund av den ändrade definitionen av vattentjänster i 3 § behövs det i 20 § 3 mom. en separat bestämmelse om att bokslutet och verksamhetsberättelsen ska gälla även det dagvattenavlopp som vattentjänstverket sköter. Dagvattenavloppet kan utgöra en betydande del av vattentjänstverkets ekonomi, och därför bör också dess ekonomi vara så transparent som möjligt.

I paragrafens 4 mom. ska föreskrivas att det som bestäms i 1 och 2 mom. också i tillämpliga delar ska gälla dem som levererar vatten till ett vattentjänstverk eller dem som behandlar dess avloppsvatten eller dagvatten och som inte enligt 3 § är vattentjänstverk. I verksamhetskedjorna för vattentjänsterna har de partibolag som levererar vatten till vattentjänstverken eller de avloppsreningsverk som behandlar verkens avloppsvatten fått en större betydelse, och grunderna för prissättningen av deras tjänster avspeglar sig i avgifterna för vattentjänsterna. Därför är det viktigt att även partibolagen och reningsverken upprättar verksamhetsberättelser och bokslut i fråga om det vatten som de levererar till vattentjänstverket eller i fråga om avloppsvattnet som kommer från vattentjänstverken och som de behandlar, och även med beaktande av exempelvis det krav som ingår i 18 § om skälig avkastning och EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG), enligt vilket de olika vattenanvändningsverksamheterna i tillräcklig mån ska delta i kostnaderna för vattentjänsterna.

LVT 20 a § *Granskning av bokslutet över vattentjänsterna*

Enligt den föreslagna paragrafen ska vattentjänstverkets revisorer granska bokslutet över vattentjänsterna i samband med den lagstadgade revisionen av verket. Bestämmelsen innebär att den nuvarande revisionen utsträcks till att gälla även det i 20 § föreskrivna bokslutet över vattentjänstverkets vattentjänster och eventuella dagvattenavlopp. Revisorerna är väl insatta i verkets angelägenheter, så uppgiften att granska bokslutet över vattentjänsterna passar dem väl. Kravet om granskning av bokslutet över vattentjänsterna uppmuntrar för sin del vattentjänstverken till att upprätta boksluten över vattentjänsterna på tillbörligt sätt.

LVT 20 b § *Offentliggörande av bokslut, verksamhetsberättelse, leveransvillkor och nyckeltal*

Enligt paragrafen ska vattentjänstverket, oberoende av sin verksamhetsform, offentliggöra det i 20 § avsedda bokslutet inklusive tilläggsuppgifter och verksamhetsberättelsen. Dessutom ska det offentliggöra leveransvillkoren för vattentjänsterna, grunderna för prissättningen av tjänsterna samt de nyckeltal som ger information om prisnivå, effektivitet, kvalitet och lönsamhet vad gäller tjänsterna. Kravet om offentliggörande av de i paragrafens 2 mom. avsedda leveransvillkoren, grunderna för prissättningen och nyckeltalen ska vid behov också omfatta de dagvattenavlopp som vattentjänstverket sköter. I paragrafens 3 mom. ska det krävas att de uppgifter som ska offentliggöras finns tillgängliga i ett datanät.

Det bokslut och den verksamhetsberättelse som avses i paragrafen ska behandlas separat i 20 §. Skyldigheten för respektive vattentjänstverk att offentliggöra sina leveransvillkor och grunder för prissättningen ersätter i sin tur kravet i 16 § om att vattentjänstverket ska ge tillräcklig information om hur avgifterna för vattentjänsterna bildas. När man tar fram de nyckeltal som beskriver prisnivån, effektiviteten, kvaliteten och lönsamheten vad gäller vattentjänsterna ska man använda det datasystem för vattentjänsterna som avses i LVT 20 c § och till vilket verket ska lämna in de nödvändiga uppgifterna.

För att vattentjänstverkets kunder ska ha möjlighet att bedöma exempelvis om avkastningen är skälig och om kostnadsmotsvarigheten beaktas vid prissättningen ska de uppgifter som avses i paragrafen offentliggöras. Syftet med att ålägga alla verk att offentliggöra sina leveransvillkor är att kunderna ska få tillräckliga uppgifter om grunderna för avtalen. Det ska dock inte vara nödvändigt att offentliggöra detaljerade uppgifter om avtalen mellan verket och enskilda kunder.

Offentliggörandet av uppgifterna bör enligt 3 mom. ske i ett datanät så att vattentjänstkunderna har lätt tillgång till uppgifterna. Uppgifterna kan vara tillgängliga i ett datanät, exempelvis på verkets eller kommunens webbsidor, men de bör också vara tillgängliga för de kunder som inte har tillgång till ett elektroniskt datanät. Bokslutet över vattentjänsterna kan offentliggöras även så att det ingår i ett officiellt bokslut upprättat av ett företag, en koncern, ett andelslag eller en kommun, samkommun eller kommunkoncern. Då blir uppgifterna om bokslutet över vattentjänsterna tillgängliga även i handelsregistret.

LVT 20 c § *Informationssystem för vattentjänsterna*

Paragrafen ska innehålla bestämmelser om upprätthållande av ett informationssystem för vattentjänsterna och om de uppgifter som ska lämnas in till det. Enligt paragrafens 1 mom. ska Finlands miljöcentral upprätthålla informationssystemet i samarbete med närings-, trafik- och miljöcentralerna och eventuellt med Energimarknadsverket. Enligt paragrafens 2 mom. ska vattentjänstverket åläggas att till informationssystemet lämna in uppgifter om priserna på vattentjänsterna och grunderna för fastställandet av avgifterna samt de uppgifter som behövs för beräkning av nyckeltalen om vattentjänsterna och dagvattenavloppet. I paragrafens 3 mom. ska det ingå ett separat

bemyndigande att utfärda en förordning som innehåller närmare bestämmelser om informationssystemet och de uppgifter som ska lämnas in till det.

Syftet med bestämmelserna om ett informationssystem för vattentjänsterna är att möjliggöra ordnande av informationsförsörjning och tillsyn över vattentjänstverkens verksamhet och ekonomi. Informationssystemet ska betjäna vattentjänstverkets kunder, vattentjänstverken och myndigheterna. Att nyckeltalen offentliggörs och att det blir möjligt att göra jämförelser med andra vattentjänstverk ger å ena sidan verket incitament för en skälig prissättning för vattentjänsterna och ett eventuellt dagvattenavlopp och för effektiv verksamhet. Å andra sidan behövs nyckeltalen för att vattentjänstkunderna ska få information och för att man eventuellt ska kunna övervaka ett vattentjänstmonopol. Utöver de samarbetspartner som nämns i paragrafens 1 mom. kan Finlands miljöcentral samarbeta med Institutet för hälsa och välfärd, Finlands Kommunförbund samt Vatten- och avloppsverksföreningen.

Syftet med den i paragrafens 2 mom. föreslagna skyldigheten för vattentjänstverken att lämna in uppgifter är att man ska få uppgifter om avgifter, effektivitet, kvalitet och lönsamhet för att kunna göra jämförelser och andra bedömningar och för att kunna offentliggöra dem. I informationssystemet ska vattentjänstverket införa sina prisuppgifter och de uppgifter som behövs för att räkna ut nyckeltalen för vattentjänsterna. Detta handlar om uppgifter om exempelvis mängden hushållsvatten som verket har distribuerat eller mängden avloppsvatten som det har tagit emot, antalet anslutna kunder och investeringarna. Avsikten är att uppgifterna i så hög grad som möjligt ska basera sig på de uppgifter som införs i verkets bokslut och verksamhetsberättelse, för att vattentjänstverket inte ska behöva ta fram dem enbart för informationssystemets skull.

Utifrån de uppgifter som vattentjänstverken enligt 2 mom. ska lämna in kan man beräkna de nyckeltal som beskriver verkets effektivitet, kvalitet och lönsamhet på nationellt enhetliga grunder. De uppgifter som verken matar in i informationssystemet för vattentjänsterna ska vara entydiga, och informationssystemet producerar de behövliga nyckeltalen för verksamhetsberättelserna enligt 20 §.

De nyckeltal som gäller vattentjänstverksamhetens effektivitet kan exempelvis vara nyckeltal som beskriver nivån på drifts- och underhållskostnaderna samt personalantalet. Nyckeltal som gäller kvalitet kan vara exempelvis uppgifter om fel i ledningsnäten och om reparationsbehoven. Med hjälp av dessa uppgifter skulle vattentjänstkunderna och vattentjänstverken kunna bedöma om verksamheten är effektiv och om den allmänna investeringsnivån och särskilt nivån på reparationsinvesteringarna är tillräcklig.

De nyckeltal som beskriver vattentjänstverksamhetens lönsamhet skulle beräknas utifrån uppgifterna i bokslutet. Nyckeltalen skulle ge en uppfattning om huruvida prissättningen baserar sig på kostnaderna. Uppgifterna om volymen på verksamheten och verksamhetsmiljön, såsom kundantalet, mängden levererat vatten och vatten- och avloppsnätens längd skulle ge bakgrundsinformation för jämförelse och bedömning av nyckeltalen.

Nyckeltalen bör vara klart definierade så att man kan ta fram lättförståelig, skriftlig information utifrån dem. Nyckeltalen ska vara lätta att överföra till verksamhetsberättelsen, som till stor del ska basera sig på nyckeltalen. Förhållandet mellan nyckeltalen och verksamhetsberättelsen bör vara klart i det avseendet att man inte i verksamhetsberättelsen ska kunna tolka nyckeltalen på ett oklart sätt eller ett sätt som ger en förvrängd bild av läget.

Det är viktigt att vattentjänstkunderna, vattentjänstverken själva och ägarna till verken får uppgifter om hela branschen för att de ska kunna jämföra nyckeltalen för det egna verket med dessa uppgifter. I statistiken skulle man kunna presentera exempelvis jämförelsedata om enskilda företag och företagsgrupper samt om hela landet. Detta skulle kunna gälla ekonomiska uppgifter men också uppgifter om bland annat hushållsvattnets kvalitet, avloppsvattenbehandlingen, antalet invånare som är anslutna till vattentjänstverkets ledningsnät och avlopp, byggandet av nya vattenledningar och avlopp samt saneringsåtgärderna. De jämförelseuppgifter och nyckeltal som beskriver tjänsternas prisnivå samt vattentjänstverksamhetens tekniska prestationsnivå och lönsamhet skulle vara till nytta för vattentjänstverken med tanke på möjligheten till både jämförelse och analys av verkets egen utveckling. De uppgifter som verken inför i informationssystemet samt de nyckeltal som informationssystemet producerar skulle kunna användas också i statistik som görs upp om branschen, i internationella rapporter och i utredningar.

Med en förordning kan man på det sätt som avses i 3 mom. utfärda närmare bestämmelser om informationssystemet, om de uppgifter som ska lämnas in till det, om beräkning av nyckeltalen samt om införandet i systemet av de andra uppgifter som föreskrivs i paragrafen, såsom uppgifter om hushållsvattnets kvalitet. Med hjälp av förordningen skulle man också kunna utfärda föreskrifter om bland annat de uppgifter som behövs för olika EU-rapporter och nationella sammandragsrapporter.

LVT 24 § *Uppsägning av avtal*

Arbetsgruppen föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket vattentjänstverket under vissa förutsättningar kan säga upp avtal om anslutning till ledningsnätet och om leverans av verkets tjänster i samband med att man minskar vattentjänstverkets verksamhetsområde eller verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Förutsättningen för att få säga upp ett avtal är att fastighetens vattentjänster eller dagvattenhanteringen tryggas utan att det vållar vattentjänstkunden extra kostnader. Uppsägningen skulle möjliggöra att avtalsförhållandet mellan vattentjänstverket och kunden avbryts i sin helhet och som en engångsåtgärd.

Ett avtal om vattentjänster eller dagvattenavlopp som har ingåtts mellan vattentjänstverket och en kund ska kunna sägas upp i det skede när fastighetens vattentjänster eller dagvattenhanteringen är tryggad på det sätt som avses i momentet. Vattentjänstverkets kund ska alltså garanteras vattentjänster eller dagvattenhantering utan avbrott.

När man tryggar vattentjänsterna på det sätt som avses i momentet är det väsentligt att tillgången till vattentjänster och nivån på dem förblir adekvata på fastigheten. Man kan exempelvis ersätta vattentjänstverkets tjänster med fastighetsspecifika lösningar, det vill säga exempelvis så att det för fastigheten byggs en brunn och ett avloppsbehandlingssystem som uppfyller de krav som ställs på andra ställen i lagstiftningen. Även andra typer av lösningar, för en enda fastighet eller för flera fastigheter, kan komma i fråga.

Hantering av fastighetens dagvatten ska tryggas så att dagvattnet inte ökar olägenheterna på fastigheten. Tryggandet kan i praktiken genomföras på flera olika sätt. I stället för dagvattenavlopp kan man ta i bruk exempelvis hantering ovan jord samt infiltration av dagvatten. Det finns inte heller några hinder för att kommunen själv börjar sköta dagvattenavloppet i stället för vattentjänstverket.

Vattentjänstverkets kunder ska inte vållas extra kostnader vid uppsägning av avtal om vattentjänster eller dagvattenavlopp. Med förbudet mot extra kostnader avses att kunderna inte ska vållas kostnader för byggande eller ibruktagning av lösningar som tryggar vattentjänsterna eller dagvattenhanteringen och att de brukskostnader som uppbärs av kunden för den ersättande lösningen inte får vara väsentligt högre än avgifterna för vattentjänstverkets tjänster. Brukskostnaderna för den ersättande lösningen kan således uppbäras av vattentjänstverkets kund endast till de delar som de inte väsentligt skiljer sig från de tidigare avgifterna för vattentjänsterna eller dagvattenavloppet.

Vattentjänstverket eller kommunen ska trygga fastighetens vattentjänster eller dagvattenhanteringen och svara för kostnaderna för byggandet och ibruktagandet av den ersättande lösningen. Kommunen ska svara för tryggandet av fastighetens vattentjänster, om den fortfarande är skyldig att ordna fastighetens vattentjänster enligt 6 § 2 mom. på något annat sätt än med vattentjänstverkets tjänster. Om kommunen däremot inte längre har ansvar för ordnandet är det vattentjänstverket som ska trygga fastighetens vattentjänster. För den behövliga dagvattenhanteringen ska kommunen svara enligt 90 c § i markanvändnings- och bygglagen. Kommunen ska i samband med ett beslut om minskning av verksamhetsområde enligt 8 a § bestämma hur man ska trygga tillgången till vattentjänster för de fastigheter som inte längre ligger på verksamhetsområdet efter att vattentjänstverket upphört att tillhandahålla tjänster där.

LVT 25 § *Lagens tvingande natur*

Till paragrafen ska fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket de bestämmelser i 6 kap. om fel i vattentjänsterna ska tillämpas också på fel i dagvattenhantering som sköts av ett vattentjänstverk enligt 9 §. Detta moment behövs på grund av arbetsgruppens förslag om att begreppet vattentjänster i 3 § inte ska omfatta dagvattenavlopp. De nya bestämmelserna om standardgottgörelse som föreslås i kapitlet ska dock inte gälla dagvattenavlopp, eftersom standardgottgörelsen inte ska vara bunden till fel.

I dagvattenhanteringen kan det vara frågan om ett fel enligt 6 kap. endast om det är frågan om avloppshantering som vattentjänstverket ska sköta och som är specificerat i det i 8 § 4 mom. avsedda beslutet om godkännande av verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Vattentjänstverket ska däremot inte mera allmänt ansvara för dagvattenhanteringen och de fel som kan göras i denna. Till exempel för skador som beror på översvämningar orsakade av störtregn svarar verket för endast till den del som verkets avloppshantering inte överensstämmer med det som verket har avtalat om med kommunen eller med det som man har ålagt verket i samband med ett beslut om godkännande av verksamhetsområde för dagvattenavlopp. Man ska således inte kunna anse det vara vattentjänstverkets fel om exempelvis den allmänna dimensioneringen av dagvattenavloppet är otillräcklig med avseende på jämförelsevis normala störtregn. Till och med regn som återkommer med en sannolikhet på 10 %, det vill säga en gång på tio år, kan överskrida mottagningsförmågan hos ett avlopp som byggts enligt den allmänna dimensioneringen.

LVT 27 § *Fel och prisavdrag*

Det ska införas två ändringar i paragrafen. I paragrafens 1 mom. ska man precisera att ett avbrott i vattentjänsterna på grund av normala reparationer eller underhåll på vattentjänstverkets anordningar inte betyder ett fel i vattentjänsterna. I paragrafens 2 mom. ska minimibeloppet på prisavdraget för ett avbrott i vattentjänsterna ändras till två procent av kundens årliga grund- och bruksavgift, då det i dagsläget uppgår till ett belopp som motsvarar två veckor av den årliga grundavgiften.

Att särskilt nämna att normalt reparations- eller underhållsarbete inte betyder ett fel skulle förtydliga det nuvarande rättsläget. För att ett reparations- eller underhållsarbete ska vara normalt ska det för det första vara i mindre än 12 timmar i dygnet. För det andra ska man meddela om underhålls- eller reparationsarbetet på förhand till de kunder i vilkas vattentjänster eller dagvattenavlopp det blir ett avbrott. Underhålls- eller reparationsarbetet är inte normalt, om behovet av det beror exempelvis på ett rörbrott som leder till ett avbrott i vattentjänsterna. För det tredje ska avbrottet i vattentjänsterna vara nödvändigt på grund av underhålls- eller reparationsarbetet. Avbrottet är nödvändigt om kostnaderna för att undvika det eller minimera avbrottstiden klart överstiger den nytta som uppnås med dessa åtgärder. Kriterierna för när ett reparations- eller underhållsarbete är normalt kan vid behov preciseras i de allmänna leveransvillkoren för vattentjänsterna.

Det är motiverat att i 2 mom. binda minimibeloppet på prisavdraget till den årliga grund- och bruksavgiften på grund av vattentjänstverkens varierande praxis vad gäller prissättningen. Dessutom är det motiverat på grund av kostnadsstrukturen för vattentjänsterna och dagvattenavloppet, eftersom de fasta kostnaderna utgör den dominerande delen. I vattentjänstverkets avgiftsstruktur kan grundavgifternas andel vara ganska liten, och alla verk tar inte ens ut någon grundavgift av sina kunder. Vattentjänstverken använder utöver grundavgifter dessutom bruksavgifter för att täcka verkens fasta kostnader.

Att sammankoppla minimibeloppet på prisavdraget med grund- och bruksavgiften innebär att prisavdraget för ett avbrott blir så stort att det uppmuntrar verken till att undvika avbrott i vattentjänsterna. Dessutom skulle prisavdraget bättre än nu ersätta den sämre boendekomfort som kunden får på grund av avbrottet och skulle vara jämligare för kunder som eventuellt har olika stora grundavgifter. Eftersom bruksavgiften i allmänhet är klart högre än grundavgiften ska minimibeloppet på prisavdraget i stället för de nuvarande två veckorna vara 2 procent, det vill säga en andel som motsvarar en vecka av den årliga grund- och bruksavgiften.

LVT 27 a § *Standardgottgörelse*

I paragrafen ska man föreskriva en standardgottgörelse för ett avbrott som är kontinuerligt och varar i minst 12 timmar. I paragrafens 3 mom. ska vattentjänstverket åläggas att betala sina kunder en standardgottgörelse för avbrott i leveransen av hushållsvatten eller ledandet av avloppsvatten när ett avbrott har varit kontinuerligt och varat i minst 12 timmar och det inte har varit frågan om force majeure. I paragrafens 2 mom. ska med ett avbrott jämföras även en sådan tidsperiod under vilken det av verket levererade hushållsvattnet inte alls har kunnat användas för normala användningsändamål, och i 3 mom. ska standardgottgörelsen och det i 27 § avsedda prisavdraget ställas i relation till varandra.

Det centrala syftet med den föreslagna paragrafen är å ena sidan att förbättra kundernas rättsliga ställning vid avbrott i vattentjänsterna och å andra sidan att förbättra leveranssäkerheten i fråga om vattentjänsterna. Med standardgottgörelsen ersätter man kunden för den förlust av nytta av användningen av vattentjänsterna som avbrottet i leveransen av hushållsvatten eller ledandet av avloppsvattnet medfört. De gottgörelser som ska betalas för avbrott skulle sporra vattentjänstverken till att utveckla säkrare distributionssystem och till att ha bättre beredskap för reparationer vid rörbrott och andra störningar liksom även till att utföra reparationer och underhållsarbeten snabbare. Standardgottgörelsen kompletterar och utvidgar det prisavdrag som avses i 27 § och som baserar sig på fel i vattentjänsterna.

Kontinuerliga avbrott i leveransen av hushållsvatten eller ledandet av avloppsvatten ska enligt 1 mom. omfattas av paragrafens tillämpningsområde. Avbrott i skötseln av dagvattenavloppet ska således inte omfattas av paragrafens tillämpningsområde, eftersom de olägenheter som dessa orsakar är oförutsebara och eftersom det ofta krävs att man ställer vattentjänstverkets ansvar för avloppet och kommunens ansvar för dagvattenhanteringen, vilka föreslås bli reglerade i markanvändnings- och bygglagen, i proportion till varandra fall för fall. Närings- och fritidsverksamhet som inte kan jämföras med bosättning omfattas enligt 2 § inte av vattentjänstlagens tillämpningsområde, så standardgottgörelser är inte heller i avtalsförhållanden med vattentjänstkunder som bedriver sådan verksamhet aktuella.

Verkets ansvar för betalning av standardgottgörelse ska enligt 1 mom. inte kräva vållande. Standardgottgörelse ska betalas endast om ett avbrott i leveransen av hushållsvatten eller ledandet av avloppsvatten har varat i minst 12 timmar. Orsaken till avbrottet ska med undantag för de i slutet av momentet avsedda hindren inte ha någon betydelse, utan exempelvis reparationer eller underhållsarbeten som varar i minst 12 timmar ska ge rätt till en standardgottgörelse, vilket för sin del ger verken incitament till att utföra också normala reparationer och underhållsarbeten snabbt. Man ska inte kunna avtala om villkoren för standardgottgörelsen, utan de ska basera sig direkt på lagen. Det ska inte vara möjligt med samma slags prövning fall för fall i fråga om betalningen av standardgottgörelse som i fråga om prisavdraget, och den utvidgar kundens rätt att få gottgörelse även för ett sådant avbrott som varat i minst 12 timmar och som inte nödvändigtvis motsvarar den definition på fel i vattentjänsterna som ingår i 27 §.

Vattentjänstverket ska kunna bli befriad från skyldigheten att betala standardgottgörelse endast om avbrottet beror på ett i 1 mom. avsett hinder som står utanför vattentjänstverkets påverkningsmöjligheter, ett hinder som kallas force majeure. Force majeure ska gälla endast i sådana exceptionella situationer som uppfyller alla tre förutsättningar som nämns i bestämmelsen. Tröskeln för att bli befriad från skyldigheten att betala standardgottgörelse ska vara jämförelsevis hög, vilket för sin del ökar verkens behov av att förbereda sig för särskilda situationer inom vattentjänsterna.

Den första förutsättningen för att det ska vara frågan om force majeure är att hindret står utanför vattentjänstverkets påverkningsmöjligheter. Till verkets påverkningsmöjligheter hör allt sådant som det direkt eller indirekt kan påverka med egna åtgärder med hjälp av planering, organisering eller övervakning av verksamheten. Force majeure ska inte anses gälla om hindret har samband med exempelvis brister i planeringen av verksamheten eller vattentjänstverkets organisation, administration, resurser eller effektivitet. Verket ska ansvara även för utförandet av uppgifter som

det har överfört på externa företag eller andra inrättningar och verket ska kunna hänvisa till en störning i prestationer utförda av medhjälpande inrättningar endast om underleverantören har drabbats av force majeure enligt paragrafen.

Hinder som står utanför vattentjänstverkets påverkningsmöjligheter kan vara exempelvis arbetskonflikter, naturolyckor, hinder på grund av myndigheters åtgärder eller de undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen (1080/1991). Även de hinder i vattentjänsterna som verkets kunder eller andra utomståendes självständiga verksamhet orsakar, exempelvis skador på vattenledningar i samband med schaktarbeten eller skadegörelse som leder till skador på vatten- och avloppsanordningar, skulle vara hinder som står utanför vattentjänstverkets påverkningsmöjligheter.

Den andra förutsättningen för force majeure är att verket inte skäligen har kunnat beakta det hinder som står utanför dess påverkningsmöjligheter. Verken ska således i någon mån förbereda sig för hinder som står utanför deras påverkningsmöjligheter, för att de ska undgå skyldigheten att betala standardgottgörelse. Force majeure gäller inte om verket har försummat sin skyldighet att göra tillbörliga och tillräckliga förberedelser som är beroende av de rådande förhållandena i respektive situation. Vattentjänstverken ska anpassa nivån på förberedelserna exempelvis efter kraven på förberedelser inom vattentjänsterna och efter utvecklingen av den teknik som står till buds för förberedelserna.

Inom vattentjänsterna finns det ofta förekommande och typiska risker som verket enligt lagen ska beakta i sin verksamhet. Dessutom ska verket sträva efter att förebygga att riskernas konsekvenser realiserar och se till att det har tillbörlig beredskap för åtgärder vid skadesituationer som kan uppstå då riskerna realiserar. Det är dock inte möjligt att ordna så att man alltid har beredskap för helt oklanderliga vattentjänster, och det är inte ekonomiskt ändamålsenligt att använda alla möjliga sätt att förbereda sig. Ett hinder skulle stå utanför verkets påverkningsmöjligheter om förberedelserna inför det krävde att verket upprätthåller en orimligt hög nivå på förberedelserna eller att verket gör orimligt stora investeringar jämfört med hur exceptionellt eller sällsynt ett eventuellt hinder är. Vad som är en tillräcklig nivå ska bedömas så att man beaktar bland annat verkets storlek och särdrag samt vilka åtgärder det i lagstiftningen annars krävs av verket när det gäller förberedelser för särskilda situationer inom vattentjänsterna.

Särskilda situationer som uppkommer som en följd av väderförhållanden, exempelvis på grund av elavbrott, är sådana typiska särskilda situationer under vilka det kan förekomma avbrott inom vattentjänsterna. Fastän de naturfenomen som ligger bakom de särskilda situationer som orsakas av väderförhållanden står utanför verkets påverkningsmöjligheter är de skador som väderförhållandena orsakar till sin natur händelser som är typiska för vattentjänsterna. Därför kan man skäligen förutsätta att verken utför förberedelser för att kunna förebygga dessa och snabbt kunna åtgärda skador till den del som väderförhållandena inte kan anses vara helt exceptionella i Finland. När man analyserar vad som kan anses vara exceptionella väderförhållanden ska man beakta även de förändringar som klimatförändringen kommer att leda till.

Den tredje förutsättningen för att force majeure ska gälla är att verket trots iakttagande av all omsorgsfullhet inte hade kunnat undvika eller övervinna följderna av hindret. Att undvika följderna av ett hinder kan vara möjligt antingen med hjälp av förebyggande åtgärder eller ändamålsenliga åtgärder i en situation där ett hinder föreligger. Att övervinna följderna är i sin tur knutet till att verkets åtgärder är ändamålsenliga när följder uppstår. Även om ett hinder i princip skulle kunna övervinnas, skulle man inte kunna förutsätta att verket vidtar åtgärder som är orimliga jämfört med den nytta som kan uppnås. Man skulle exempelvis inte kunna förutsätta att verket för att övervinna ett hinder vidtar åtgärder som äventyrar arbetstagarnas säkerhet. I bestämmelsen ska man således inte kräva att undvikandet eller övervinnandet av hindrets följder ska vara helt omöjligt för att force majeure till denna del ska föreligga, men med hjälp av den kravnivå som baserar sig på att all omsorgsfullhet ska iakttas ska man sträva efter att undvika eller övervinna följderna av särskilda situationer inom vattentjänsterna.

Den i paragrafens 2 mom. avsedda situationen i vilken det hushållsvatten som vattentjänstverket levererar inte alls kan användas för normala användningsändamål skulle föreligga om exempelvis vattnet inte ens efter kokning skulle kunna drickas. Det skulle exempelvis kunna vara frågan om en situation där vattentjänstverket är tvunget att avbryta leveransen av hushållsvatten och där hälsoskyddsmyndigheten helt förbjuder användningen av vattnet på grund av den hälsorisk som

dess kvalitet orsakar. Om det skulle gälla ett smärre kvalitetsfel, skulle kunden inte ha rätt till standardgottgörelse. Avbrottet ska anses börja vid den tidpunkt då hushållsvattnet har blivit hälsofarligt. Ur vattentjänstverkets kunds synvinkel har det ingen större betydelse om leveransen av hushållsvatten har upphört helt eller om verket levererar hushållsvatten som inte alls kan användas för normala användningsändamål.

Enligt paragrafens 3 mom. ska prisavdraget och standardgottgörelsen, vilka regleras i 27 §, vara alternativ, det vill säga vattentjänstkunden ska inte ha rätt till båda två på grund av en brist i vattentjänstverkets tjänster. Det alternativ ska väljas som ger kunden en större gottgörelse. Standardgottgörelsen skulle vanligen vara större än prisavdraget vid ett avbrott i vattentjänsterna, men maximibeloppet på standardgottgörelse skulle kunna begränsa den så att vattentjänstkunden har rätt till ett prisavdrag som är större än standardgottgörelse.

Enligt paragrafens 3 mom. ska kunden till vattentjänstverket framställa ett yrkande på betalning av standardgottgörelse inom en rimlig tid från det att tjänsten avbröts. Vattentjänstverket skulle också kunna betala ersättningen på eget initiativ med hjälp av sina kundinformationssystem.

Enligt paragrafens 4 mom. får man inte avvika från bestämmelserna i paragrafen till nackdel för kunden. Bestämmelsen är ett undantag till regleringen i 6 kap., som när det gäller andra än konsumentkunder baserar sig på principen om avtalsfrihet. Det är inte ändamålsenligt att begränsa den tvingande naturen hos regleringen av standardgottgörelse till konsumentkunder, eftersom bostadsaktiebolagen då inte skulle omfattas av den, och en begränsning skulle vid störningar kunna leda till att vattentjänstverken koncentrerar sina reparationsinsatser på sådana objekt som omfattas av förfarandet med standardgottgörelse. Att begränsa förfarandet med standardgottgörelse till endast en del av verkets kunder skulle på lång sikt även kunna leda till att syftet med regleringen om standardgottgörelse, det vill säga att förbättra verkens förberedelser, inte i tillräcklig mån skulle nås för alla kundgruppers del.

LVT 27 b § *Standardgottgörelsens belopp*

Denna paragraf dimensionerar beloppet på standardgottgörelsen. I paragrafens 1 mom. ska det föreskrivas om beloppet på standardgottgörelsen och i 2 mom. om dess maximibelopp. Enligt paragrafens 3 mom. ska man i beloppet på standardgottgörelsen beakta de ersättande vattentjänster som vattentjänstverket tillhandahåller under avbrottet. I paragrafens 4 mom. ska det ges möjlighet till justering av standardgottgörelsens maximibelopp genom en förordning av statsrådet. Denna möjlighet behövs med tanke på förändringen i penningvärdet.

Syftet med den föreslagna paragrafen är förutom att bestämma beloppet på den standardgottgörelse som ska betalas i förhållande till hur länge avbrottet varade även att ge verken incitament till att begränsa avbrottens längd och till att sörja för ersättande vattentjänster under avbrott. Syftet med paragrafen är att minimera de olägenheter som kunden vållas på grund av avbrottet.

Standardgottgörelsens belopp ska i paragrafens 1 mom. bindas till vissa procentandelar av kundens årliga grund- och bruksavgift för vattentjänsterna. Därmed skulle alla kunder få en gottgörelse som motsvarar olägenhetens nivå. Om vattentjänsterna inte helt skulle avbrytas på grund av ett avbrott i leveransen av hushållsvatten eller i ledandet av avloppsvatten skulle standardgottgörelsen beräknas separat för leverans av hushållsvatten och för bortledning av avloppsvatten.

Beloppet på standardgottgörelsen ska i 1 mom. fastställas enligt hur lång tid avbrottet har varat. Ett avbrott på minst 12 timmar men högst 24 timmar ska ge rätt till en standardgottgörelse vars belopp är [4] procent av den årliga grund- och bruksavgiften. Om avbrottet varar i minst 48 timmar men i högst en vecka, ska ersättningen uppgå till [8] procent av de årliga avgifterna för vattentjänsterna. Ett avbrott som varar i en vecka ska ge rätt till en gottgörelse på [10] procent, och därefter ska beloppet på standardgottgörelsen stiga med [2] procent för varje påbörjad vecka under vilken avbrottet varar. Vattentjänstverket skulle alltså få ett särskilt incitament till att begränsa avbrotten i vattentjänsterna så att de inte varar i mer än ett dygn. Om ett avbrott däremot skulle ha varat i mer än ett dygn skulle det vara frågan om en så sällsynt situation att det inte längre skulle

vara ändamålsenligt att höja beloppet på standardgottgörelsen så att det blir oproportionerligt stort.

Med grund- och bruksavgifterna för vattentjänsterna ska man i 1 mom. avse alla regelbundet återkommande komponenter i faktureringen av vattentjänsterna inklusive den skatt som ingår i dem. Det skulle vara ändamålsenligt att som grund för fastställandet av ersättningen använda den uppskattningen av den årliga förbrukningen som utgör grund för faktureringen, om det vid utbetalningen av ersättningen inte finns några mätdata om kundens förbrukning av hushållsvatten eller mängden avloppsvatten.

Avbrottet i vattentjänsterna ska anses ha börjat när vattentjänstverket har fått vetskap om avbrottet eller när man kan anse att verket har fått vetskap om det. Verket kan få meddelandet om avbrottet exempelvis i det egna administrationssystemet, av räddningsmyndigheten, av den kommunala hälsoskyddsmyndigheten eller av kunderna. Den tidpunkt vid vilken vattentjänstverket har fått vetskap om avbrottet ska tillämpas som den tidpunkt när avbrottet började för alla kunder som omfattas av avbrottet. Om exempelvis en kund meddelar om ett avbrott i vattentjänsterna på sin fastighet och fastigheten är belägen vid en strålförmig vattenledning nära vattentjänstverket, är det uppenbart att vattentjänsten är avbruten även på de fastigheter som är anslutna till samma vattenledning. För att man ska kunna anse att ett avbrott har börjat förutsätts alltså inte att kunden alltid gör en felanmälan.

I paragrafens 2 mom. ska man bestämma maximibeloppet på standardgottgörelsen per kund. Arbetsgruppen föreslår att maximibeloppet är 1 000 euro. Detta motsvarar i medeltal cirka 6 procent av de årliga bruks- och grundavgifterna för 30 lägenheter i ett bostadsaktiebolag vars årliga vattenförbrukning är 5 000 m³. De årliga bruks- och grundavgifterna för ett egna hemshus understiger i allmänhet 1 000 euro, så maximibeloppet skulle vanligen inte begränsa rätten till standardgottgörelse för ägare eller innehavare av ett egna hemshus. Maximibeloppet på standardgottgörelsen skulle inte begränsa kundens eventuella rätt till ett prisavdrag som är större än maximibeloppet på standardgottgörelsen för ett fel i vattentjänsterna.

Genom att begränsa maximibeloppet på standardgottgörelsen vill man förhindra situationer där vattentjänstverkets verksamhet och ekonomi äventyras på grund av betalning av standardgottgörelser. Maximibeloppet ska dock vara så betydande att det ger verken incitament till att förebygga långvariga avbrott.

Enligt paragrafens 3 mom. ska man kunna sänka beloppet på standardgottgörelsen om vattentjänstverket erbjuder ersättande vattentjänster under avbrottet. Syftet med denna bestämmelse är att ge verken incitament till att ha beredskap för leverans av reservvatten under avbrott. Vattentjänstverkets skyldighet att betala standardgottgörelse till fullt belopp skulle upphöra i samma stund som verkets kunder får möjlighet att använda ersättande vattentjänster.

Med ersättande vattentjänster ska avses närmast tryggande av tillgång till tillräckligt med hushållsvatten så att vatten levereras till kunderna på andra sätt än genom vattentjänstverkets ledningsnät. För att de ersättande tjänsterna ska kunna beaktas i standardgottgörelsens belopp, ska det vara uttryckligen vattentjänstverket som erbjuder tjänsterna till sina kunder eller bekostar dem. Dessutom ska tjänsterna vara ersättande på det sättet att det ska finnas tillgång till hushållsvatten i tillräcklig mängd och tillräckligt nära, så att kunden inte ska behöva använda bil för att hämta det. Ju bättre kvaliteten på de ersättande vattentjänsterna är och ju närmare kunden de tillhandahålls jämfört med de avbrutna tjänsterna, desto mer ska de sänka beloppet på standardgottgörelsen. Huvudregeln ska vara att avdraget är högst 50 procent av standardgottgörelsen.

LVT 36 § Närmare bestämmelser

Arbetsgruppen föreslår att paragrafen ändras så att det till dess 5 punkt fogas ett särskilt bemyndigande att utfärda förordning i fråga om ordnande av avloppshantering. Bakgrunden till denna bestämmelse är att det finns ett behov av att förtydliga bemyndigandeföreskrifterna i vattentjänstlagen. Avsikten är också att bestämmelsen ska fungera som den bestämmelse som ger bemyndigande att utfärda förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse (888/2006).

Denna förordning har utfärdats med stöd av vattentjänstlagen och miljöskyddslagen. I förordningens 3 § föreskrivs att områden, som hör till vattentjänstverkets verksamhetsområden och som enligt 8 § 3 mom. i lagen om vattentjänster ska omfattas av avloppsnät, ska inkludera tätorter. Utfärdandet av förordningen är knutet till den i 36 § 4 punkten nämnda verkställigheten av vattentjänstlagen, varför normgrunden för förordningen kan anses vara för inexakt.

Enligt förslaget ska bestämmelsen om bemyndigande i 36 § också gälla bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om ordnande av den i 6 § 2 mom. avsedda avloppshanteringen. Det som föreskrivs i 3 § i förordningen om avloppsvatten från tätbebyggelse om att tätorter ska inkluderas i de i 8 § 3 mom. avsedda områden som omfattas av avloppsnät handlar i grunden om att kommunen ska ordna avloppshanteringen för tätorter. Att ordna vattentjänsterna enligt 6 § 2 mom. omfattar vid behov som ett skede det i 8 § 3 mom. föreskrivna fastställandet av de områden som ska omfattas av ett vattentjänstverks avloppsnät.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse

Ikraftträdandet av ändringarna inverkar inte på vattentjänstverkets nuvarande ansvar som gäller avloppshantering av dagvatten och dräneringsvatten och som baserar sig på beslutet om godkännande av verksamhetsområde. Vattentjänstverket ska med andra ord ansvara för ett dagvattenavlopp så länge som det i ett beslut om godkännande av verksamhetsområde enligt 8 § 3 mom. har fastställts områden som ska anslutas till verkets dagvattenavloppsnät. På sådana områden kvarstår verkets skyldighet att sköta tjänsterna ända tills kommunen och verket avtalar om något annat och ett tidigare beslut om godkännande av verksamhetsområde likaså ändras.

Ett gällande beslut om godkännande av verksamhetsområde skulle däremot inte hindra vattentjänstverket från att börja sköta dagvattenavlopp på nya områden eller i större omfattning på de områden som omfattas av dess dagvattenavloppsnät. I en sådan situation skulle man trots övergångsbestämmelsen kunna fastställa ett verksamhetsområde för dagvattenavlopp, under iakttagande av bestämmelserna i 6 a och 8 §.

2 Markanvändnings- och bygglagen

2.1 Paragrafförslag

90 a § Dagvatten

I denna lag avses med dagvatten regn- eller smältvatten som ansamlas på markytor på bebyggda områden eller på motsvarande ytor, med dagvattenhantering åtgärder som inverkar på ansamlingen av dagvatten och som gäller ledande och behandling av dagvatten och med dagvattensystem en konstruktionshelhet som är avsedd för hantering av dagvatten.

Vad som i denna lag bestäms om dagvatten och dagvattenhantering gäller också dräneringsvattnen på bebyggda områden.

90 b § Dagvattenhantering på fastigheten

Ägaren eller innehavaren av en fastighet är skyldig att sörja för hanteringen av dagvattnet på sin fastighet. På områden där kommunen med stöd av 90 c § sörjer för att dagvattenhantering ordnas är ägaren eller innehavaren av en fastighet skyldig att ansluta sig till kommunens dagvattensystem eller ta hand om dagvattnet genom en annan åtgärd som kommunen godkänner.

Ägaren eller innehavaren av en fastighet som ska anslutas till kommunens dagvattensystem svarar för de anordningar och konstruktioner som används för ledandet av fastighetens dagvatten ända till förbindelsepunkten eller någon annan motsvarande gränspunkt. Anordningarna och konstruktionerna ska planeras, placeras och byggas så att de passar ihop med dagvattensystemet. Fastighetens anordningar och konstruktioner ska hållas i ett sådant skick och de ska användas så att de inte medför fara eller olägenheter för användningen av dagvattensystemet, för andra fastigheter och inte heller för hälsan eller miljön.

Fastighetens dagvatten får inte ledas till ett avlopp för avloppsvatten, om inte kommunen efter att ha hört vattentjänstverket av särskilda skäl ger sitt samtycke till det. Om dagvatten leds till avloppet för avloppsvatten, tillämpas på ledandet det som lagen om vattentjänster (119/2001) föreskriver om ledande av avloppsvatten.

90 c § Ordnande av dagvattenhantering

Kommunen ansvarar för ordnandet av dagvattenhantering på detaljplaneområden. Kommunen kan åta sig att ordna dagvattenhantering även utanför detaljplaneområden.

Kommunen kan ge någon annan i uppgift att helt eller delvis sköta åtgärderna i samband med dagvattenhantering.

Om vattentjänstverket sköter ett dagvattenavlopp på sitt verksamhetsområde på det sätt som avses i 6 a § i lagen om vattentjänster (119/2001) tillämpas denna lag på skötseln av dagvattenavloppet.

90 d § Dagvattenplan

Byggandet av ett dagvattensystem baserar sig på en plan som kommunen godkänner (dagvattenplan). När planen utarbetas ska på motsvarande sätt iaktas det som bestäms i 62 §.

Ett dagvattensystem ska planeras och byggas så att det är lämpligt för den på detaljplanen baserade markanvändningen och för miljön och så att det uppfyller kraven på funktionalitet, säkerhet och trivsel.

Närmare bestämmelser om dagvattenplanen utfärdas genom förordning av statsrådet.

90 e § Bestämmelser om dagvattenhantering

Kommunen kan för hela kommunen eller delar av kommunen utfärda närmare bestämmelser om dagvattenhantering på fastigheter. När bestämmelserna utarbetas iaktas i tillämpliga delar det som bestämts i 15 § om byggnadsordningen. Bestämmelserna kan gälla fördröjning av dagvatten, dagvattnets flöde, infiltration i marken, mängden, beskaffenheten och behandlingen på fastigheten samt anslutningen av fastigheter till kommunens dagvattensystem. Bestämmelserna kan dessutom gälla ledande av dagvatten till diken, vattendrag, sjöar eller hav samt begränsningar i ledandet av dagvatten till allmänna områden.

Om en fastighets dagvatten ska ledas till kommunens dagvattensystem ska fastighetens och systemets förbindelsepunkt eller en annan motsvarande gränspunkt fastställas så att den ligger i fastighetens omedelbara närhet.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan bestämma att ägaren eller innehavaren av en fastighet ska undanröja en olägenhet som orsakas av dagvatten. Om undanröjandet av en olägenhet som orsakas av dagvatten kräver gemensamma arrangemang som omfattar flera fastigheter, kan kommunens byggnadstillsynsmyndighet på initiativ av en av fastighetsägarna och efter att ha hört de övriga ägarna eller innehavarna av fastigheterna ge bestämmelser om ledande av fastighetens eller fastigheternas dagvatten. Vid gemensamma arrangemang iaktas i tillämpliga delar det som bestäms i 164 §.

De bestämmelser som avses i 1 och 3 mom. får inte vara oskäligen för ägarna eller innehavarna av fastigheter.

90 f § Skyldighet att anlägga ett dagvattensystem

Kommunens skyldighet att anlägga ett dagvattensystem inträder när den på en detaljplan baserade markanvändningen kräver det och den olägenhet som dagvattnet orsakar inte kan undanröjas på andra sätt. En förutsättning är också att kostnaderna för byggandet av dagvattensystemet inte ska anses oskäligen jämfört med den olägenhet som dagvattnet orsakar.

90 g § Avgifter för genomförande av dagvattenhantering

För att täcka de kostnader som genomförandet av dagvattenhantering förorsakar kommunen kan kommunen av ägarna eller innehavarna av fastigheter ta ut en avgift för anslutning till dagvattensystemet samt en årlig avgift av ägarna eller innehavarna av fastigheter som är belägna inom dagvattensystemets verkningsområde.

De avgifter som avses ovan i 1 mom. kan vara av olika storlek på kommunens olika områden, om det behövs för att kostnaderna ska inriktas rätt eller för att principen om förorenarens ansvar ska kunna genomföras eller av något annat motsvarande skäl.

Kommunen godkänner en taxa som innehåller grunderna för bestämmandet av avgifterna.

De avgifter som bestämts med stöd av paragrafens 1 mom. kan tas ut i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

2.2 Detaljmotiveringar

MBL 90 a § *Dagvatten*

Den gällande lagen om vattentjänster innehåller ingen definition av dagvatten. Enligt detaljmotiveringarna till vattentjänstlagen (RP 85/2000) avses med dagvatten regn- eller smältvatten som avleds från markytan, tak eller motsvarande ytor. I den föreslagna lagen ska dagvatten definieras på motsvarande sätt. Trots att det med dagvatten enligt vedertagen praxis avses endast regn- och smältvatten som bildas på bebyggda områden ska man ändå i paragrafen definiera dagvatten, så att det blir klart att man inte avser exempelvis ytavrinning från åkrar och skogar. Med bebyggda områden ska avses områden som är planerade för boende, näringsidkande och motsvarande verksamheter och områden där planerna är genomförda samt de gator och vägar samt andra allmänna områden som finns i anslutning till dem. Begreppet ska alltså inte omfatta exempelvis väg- och banområden utanför tätt bebyggda områden. Med ytor som motsvarar markytor ska avses tak på byggnader samt diken och andra små fåror. I definitionen ska ingenting nämnas om avledande av dagvatten eller om något annat sätt att hantera vattnet.

Med dagvattenhantering avses olika åtgärder som inverkar på ansamlingen av dagvatten eller åtgärder som har samband med ledande och behandling av dagvatten. På mängden dagvatten som ansamlas kan man inverka exempelvis genom att magasinera dagvatten på områden där det inte orsakar olägenheter samt bevara eller anlägga ytor som är så genomsläppliga att regn- och smältvatten infiltreras.

Den dagvattenbehandling som avses i definitionen ska omfatta exempelvis behandling genom att från dagvattnet avlägsna suspenderade partiklar samt miljöförstörande ämnen såsom näringsämnen och exempelvis olja som ansamlas på gator och parkeringsplatser. Om dagvattnet innehåller hälsofarliga ämnen eller ämnen som orsakar risk för miljöförstöring, ska miljöskyddslagen (86/2000) och de författningar som utfärdats med stöd av den tillämpas på ledandet och behandlingen av dagvattnet. Dagvatten som ska betraktas som avloppsvatten bildas närmast på förorenade markområden eller områden där det bedrivs verksamhet som kräver miljötillstånd enligt miljöskyddslagen. Då ges bestämmelser om uppsamling, behandling och avledande av vattnet i miljötillståndet. Utöver i miljöskyddslagstiftningen kan det finnas krav som gäller mängden, beskaffenheten och behandlingen av sådant dagvatten också i ett avtal som ingåtts med ett vattentjänstverk om avloppshantering.

Med dagvattensystem avses en helhet som bildas av konstruktioner som anläggs för dagvattenhantering, såsom rör- och dikesnät, infiltrationsfält, bassänger och våtmarker eller helheter som bildas av terrängområden, naturformationer och områden samt fåror som bildas av avrinnande vatten och som avsiktligt utnyttjas i dagvattenhanteringen.

Dräneringsvatten som ansamlas på grund av dränering av husgrunder och annat dräneringsvatten från bebyggda områden leds i allmänhet tillsammans med dagvattnet. Det är inte nödvändigt att reglera ledandet av detta dräneringsvatten på något annat sätt än ledandet av dagvattnet. Av denna anledning ska man i paragrafens 2 mom. föreskriva att bestämmelserna om dagvatten och dagvattenhantering ska tillämpas även på dräneringsvatten på bebyggda områden.

MBL 90 b § *Dagvattenhantering på fastigheter*

Enligt 6 § i den gällande vattentjänstlagen är det ägaren eller innehavaren av en fastighet som har det främsta ansvaret för vattenförsörjningen och avloppshanteringen på sin fastighet, inklusive avledandet och behandlingen av fastighetens dagvatten och dräneringsvatten. Enligt förslaget ska paragrafens 1 mom. till denna del förbli densamma. Ägaren eller innehavaren av en fastighet ska för sin del svara för att fastighetens dagvattenhantering ordnas enligt den föreslagna lagen och andra författningar. Med bestämmelsen ska man inte ge ägaren eller innehavaren ytterligare skyldigheter, utan syftet med bestämmelsen är att ange att kommunens skyldighet att sköta dagvattenhanteringen i vissa situationer inte undantränger ägarens eller innehavarens skyldigheter. Om

sådana skyldigheter finns det bestämmelser i bland annat 165 § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Enligt den är fastighetsägaren eller -innehavaren skyldig att se till att åtgärder som ändrar det naturliga vattenflödet på fastigheten under byggfasen inte medför betydande olägenhet för grannarna. Detsamma gäller ägare till en gata, ett trafikområde eller ett annat allmänt område. Enligt bestämmelsen kan ändringen i det naturliga vattenflödet ske genom att man ändrar höjden på markytan eller vidtar andra åtgärder. Till andra åtgärder kan exempelvis höra att man belägger markytan med ett material som inte släpper igenom vatten, vilket leder till en ökning av mängden vatten som i form av ytflöde lämnar fastigheten. Vattenlagen (264/1961) innehåller bestämmelser om avledande av vatten genom dikning, om vattnet är menligt för nyttjande av fastigheten, och om till detta relaterade skyldigheter att undvika skador.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska ägaren eller innehavaren av fastigheten svara för dagvattenhanteringen på sin fastighet. Dessutom är ägaren eller innehavaren på ett område där kommunen enligt 90 c § svarar för ordnandet av dagvattenhanteringen (ett detaljplaneområde och ett annat område på vilket kommunen har åtagit sig att ordna dagvattenhanteringen) skyldig att ansluta sig till kommunens dagvattensystem eller utföra andra av kommunen godkända åtgärder för hantering av dagvattnet på fastigheten. Dessa åtgärder kan exempelvis vara infiltration på fastigheten eller ledande av dagvattnet till en sjö eller ett vattendrag eller någon annan plats som inte omfattas av kommunens dagvattensystem.

Enligt det föreslagna 2 mom. i paragrafen ska ägaren eller innehavaren av en fastighet som ska anslutas till kommunens dagvattensystem svara för de anordningar som används för ledande av fastighetens dagvatten ända till förbindelsepunkten eller någon annan motsvarande gränspunkt. Denna bestämmelse avgränsar fastighetsägarens ansvar för anordningarna i förhållande till de övriga delarna av dagvattensystemet. Kommunen ska svara för de anordningar och konstruktioner som hör till dess dagvattensystem. Kommunens dagvattensystem innefattar de anordningar och konstruktioner som kommunen bygger eller skaffar så att de blir ägare eller innehavare av dem.

Enligt det föreslagna 3 mom. får inte fastighetens dagvatten ledas till vattentjänstverkets avlopp för avloppsvatten. Om dagvatten leds till avloppet för avloppsvatten kan det skada reningsverkets drift bland annat genom att orsaka störningar och förbiledning på avloppsreningsverket eller överströmning vid pumpstationerna när avloppets kapacitet överskrids. Om avloppen för avloppsvatten översvämmas kan det leda till översvämning på fastigheterna. I miljötillstånden för avloppsreningsverk har det för vattentjänstverken bestämts skyldigheter att minska mängden regn-, läck- och dräneringsvatten i nätet. Av de ovan nämnda skälen är det ofta bäst att ändra ett kombinerat avlopp till ett separat avlopp eller leda dagvattnet någon annanstans.

Man ska kunna bevilja undantag från skyldigheten att skilja åt dagvattenhanteringen från avloppshanteringen om kommunen godkänner det. Innan kommunen godkänner detta ska den höra vattentjänstverket bland annat för att klarlägga om ledandet av dagvattnet kan orsaka olägenheter av den typ som beskrivs ovan för ledandet och behandlingen av avloppsvatten. Undantaget ska förutsätta särskilda skäl. Det kommer närmast i fråga då det är motiverat att leda dagvatten till avloppet för avloppsvatten på grund av dagvattnets beskaffenhet eller på grund av att det saknas en alternativ lösning för ledandet och om ledandet av dagvattnet inte orsakar vattentjänstverket olägenheter av den typ som beskrivs ovan.

Enligt den gällande 3 § 1 punkten i vattentjänstlagen omfattar den avloppshantering som hör till vattentjänsterna avledande och behandling inte bara av avloppsvatten utan också av dagvatten och dräneringsvatten. Enligt förslaget ska vattentjänstlagen ändras så att begreppet vattentjänster utöver vattenförsörjning omfattar endast hantering av avloppsvatten. Efter att de föreslagna bestämmelserna har trätt i kraft ska det i vattentjänstlagen separat föreskrivas om avledande och behandling av dagvatten. I det föreslagna 3 mom. i paragrafen ska det föreskrivas att man på ledande av dagvatten till vattentjänstverkets avlopp för avloppsvatten ska tillämpa vattentjänstlagens bestämmelser om ledande av avloppsvatten. När det gäller ledande av dagvatten ska man således iaktta bland annat de bestämmelser som ingår i de allmänna leveransvillkoren och i avtalen mellan verket och kunden och som gäller ledande av avloppsvatten.

MBL 90 c § *Ordnande av dagvattenhantering*

Enligt definitionen av dagvatten i den föreslagna 90 a § ska ansvaret för ordnandet av dagvattenhanteringen gälla endast bebyggda områden. Dessutom blir kommunen skyldig att ordna dagvattenhantering endast om det är frågan om ett detaljplaneområde.

Att begränsa kommunens ansvar för detta så att det gäller endast detaljplaneområden ändrar rättsläget enligt den gällande vattentjänstlagen på så sätt att ingen längre skulle ha skyldighet att sörja för ett centraliserat avledande och en centraliserad behandling av dagvatten i glesbygden. Enligt den gällande vattentjänstlagen kan denna uppgift åläggas vattentjänstverket i ett beslut om verksamhetsområde. I praktiken har ändringen dock ingen stor betydelse, eftersom det i allmänhet inte har funnits behov av att ålägga vattentjänstverket att sköta dagvattenavlopp i glesbygden.

Kommunen kan dock enligt det föreslagna 2 mom. i paragrafen åta sig ordnandet av dagvattenhantering vid behov även utanför detaljplaneområden. I praktiken betyder detta att kommunen ger bestämmelser som gäller områden utanför detaljplaneområden enligt den föreslagna 90 e §.

Kommunen ansvarar enligt paragrafen för att dagvattnet inte under normala förhållanden medför olägenheter för hälsa, säkerhet, miljö eller egendom och att de skadliga konsekvenserna av dagvattnet i särskilda situationer blir så små som möjligt. Fastigheternas egna åtgärder enligt det föreslagna 1 mom. i 90 b § kan visa sig vara otillräckliga närmast om det på en enskild fastighet inte finns tillräckligt med utrymme för att genomföra en tillbörlig hantering av dagvattnet. I praktiken behövs det för dagvattenhanteringen ofta också allmänna områden. När det gäller ordnandet ska man dessutom beakta hur de konstruktioner som behövs för dagvattenhanteringen och hur underhållet av dem kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Man kan anse att kommunens ansvar för att ordna dagvattenhanteringen också innefattar det att kommunen med sina åtgärder skapar förutsättningar för ledande och behandling av dagvattnet separat från avloppsvattnet, om ledandet av dagvattnet tillsammans med avloppsvattnet kan orsaka olägenheter för ledandet och behandlingen av avloppsvattnet. Med ledande tillsammans med avloppsvattnet avses i bestämmelsen ledande av dagvattnet till ett så kallat kombinerat avlopp, som är anlagt särskilt för ledande av avloppsvatten och dagvatten tillsammans.

Kommunen kan skapa förutsättningar för ledande av dagvattnet separat från avloppsvattnet exempelvis genom att delta i planering av en separering och genom att anlägga separata dagvattenavlopp. Dessutom kan kommunen skapa förutsättningar genom att enligt 90 e § ålägga fastigheter att avsluta ledandet av dagvatten till avloppet för avloppsvatten och att behandla dagvattnet genom en fastighetsvis lösning, det vill säga genom infiltration eller någon annan metod som anses lämplig på området. Kommunen kan enligt 90 e § också bestämma att dagvattnet leds till kommunens dagvattensystem. Kommunens skyldighet att skapa förutsättningar för ledande och behandling av dagvatten separat från avloppsvattnet kompletterar den i 90 b § 3 mom. föreskrivna skyldigheten för fastighetsägaren att separera dagvattnet från avloppsvattnet.

Att leda dagvatten tillsammans med avloppsvatten kan medföra olägenheter för ledandet och behandlingen av avloppsvattnet exempelvis då förhållandena förändras så att andelen belagd markyta ökar, en mindre andel av regnet suggs upp av marken och mängden dagvatten ökar. Dagvatten kan leda till exempelvis överströmning vid pumpstationerna om avloppets kapacitet överskrids eller störningar och förbiledningar vid avloppsreningsverket. Dessutom kan avloppen översvämmas, vilket kan det leda till översvämning på fastigheterna. I miljötillstånd för avloppsreningsverk har vattentjänstverk ålagts att minska mängden regn-, läck- och dräneringsvatten i nätet. Av de ovan nämnda skälen är det bäst att ändra de kombinerade avloppen till separata avlopp för avloppsvatten och ett leda dagvattnet till något annat ställe. Det bör dock beaktas att i vissa situationer är det nödvändigt att på grund av dagvattnets beskaffenhet leda det till ett avloppsreningsverk för behandling. Detta kan vara aktuellt till exempel i fråga om dagvatten som leds från städernas centrumområden.

Enligt det föreslagna 1 mom. i 90 b § har ägaren eller innehavaren av fastigheten det främsta ansvaret för hanteringen av fastighetens dagvatten. Utanför tätt bebyggda områden är det i allmänhet möjligt att ordna hanteringen av fastigheternas dagvatten med fastighetsvisa åtgärder. I praktiken är det alltså inte nödvändigt att införa bestämmelser om kommunens skyldighet att ordna dagvattenhantering på andra än tätt bebyggda områden.

Kommunens rätt att placera de anordningar och konstruktioner som behövs för dagvattensystemet och ta i bruk anordningar som tillhör andra eller exempelvis öppna diken skulle kunna ordnas med stöd av bestämmelserna i markanvändnings- och bygglagen. För att få de behövliga rättigheterna på andra tät bebyggda områden kan det krävas utarbetande av en plan, vilket i allmänhet annars också kan behövas för att få planläggningssituationen att motsvara den realiserade områdesanvändningen.

Om man blir tvungen att leda bort vatten som uppsamlas i ett dagvattensystem via områden som inte ligger i ett planområde, blir kommunen vid behov tvungen att skaffa tillstånd till detta enligt dikningsbestämmelserna i vattenlagen. Enligt den gällande vattenlagen gäller rätten att leda vatten dock endast ledande som fastighetsägaren har behov av. Av denna anledning kommer man att föreslå att dikningsbestämmelserna i vattenlagen ändras så att rättigheterna och skyldigheterna i den i tillämpliga delar ska gälla även kommuner eller andra som sköter ett dagvattensystem.

Enligt det föreslagna 2 mom. i paragrafen ska kommunen kunna ge någon annan i uppgift att helt eller delvis sköta åtgärderna i samband med dagvattenhanteringen. För dagvattenavloppets del kan kommunen med stöd av det föreslagna 6 § 1 mom. i vattentjänstlagen avtala om att ge denna uppgift till vattentjänstverket på verkets verksamhetsområde. Om förutsättningarna i det föreslagna 6 a § 2 mom. uppfylls kan kommunen i vissa situationer ålägga vattentjänstverket att sköta dagvattenavloppet.

MBL 90 d § *Dagvattenplan*

I paragrafen ska man införa bestämmelser om en dagvattenplan, med vilken ska avses ett kommunalt beslut om genomförande av ett dagvattensystem. Enligt den föreslagna 90 c § ska kommunen svara för ett ändamålsenligt ordnande av dagvattenhanteringen på detaljplaneområden, och den kan också på andra områden åta sig att ordna dagvattenhanteringen.

Planeringen av dagvattensystemen anknyter ofta till planeringen av gator och andra allmänna områden. Enligt det föreslagna 1 mom. ska man i fråga om dagvattenplanen iaktta det som bestäms i 62 §. När planen utarbetas ska man alltså exempelvis ordna med tillräckligt med växelverkan, information och möjligheter för parterna att påverka. Parter vid utarbetandet av planen är åtminstone de ägare och innehavare av fastigheter som påverkas av systemet samt vattentjänstverket, om planen innehåller dagvattenavlopp som verket enligt 7 b § i vattentjänstlagen har ålagts att sköta.

Planeringen av dagvattenhanteringen utgör en del av planeringen av markanvändningen och anknyter på ett centralt sätt till det mål som man har satt upp för planerna, det vill säga en hälsosam och trygg livsmiljö. När man gör utredningar för planer och utarbetar dagvattenplanen ska man utgå från vattens avrinningsområden och de lokala terrängförhållandena samt beakta vattenhushållningshelheten. När man granskar helheten ska man även beakta hanteringen av översvämningens riskerna och eventuella verksamheter som kräver miljötillstånd. Man kan utgå från en plan eller strategi som kommunen har gjort upp för hur dagvattenhanteringen ska skötas i kommunen. När dagvattenplanen utarbetas kan man utnyttja utredningar som har gjorts för detaljplaner och andra planer och som innehåller information om förhållandena i området.

I bestämmelsens 3 mom. ska det ingå ett bemyndigande om att utfärda närmare bestämmelser genom förordning av statsrådet.

MBL 90 e § *Bestämmelser om dagvattenhanteringen*

Kommunen ska själv få bestämma hur man ordnar dagvattenhanteringen på ett ändamålsenligt sätt. Beroende på exempelvis områdets hydrologiska egenskaper, terrängen och markanvändningen kan dagvattensystemet bestå av system med öppna diken, röravlopp och konstruktioner för fördröjning, magasinering och infiltration av dagvattnet samt olika slags avrinningsvägar för vattnet.

Enligt det föreslagna 90 b § 1 mom. ska ägaren eller innehavaren på ett område där kommunen enligt 90 c § 1 mom. svarar för ordnandet av dagvattenhanteringen vara skyldig att ansluta sin fastighet till kommunens dagvattensystem eller på andra av kommunen godkända sätt sköta hantering av dagvattnet på fastigheten. Beroende på dagvattenhanteringssystemet ska man kunna bestämma att dagvattnet leds exempelvis till ett rövavlopp eller till en viss plats i terrängen som kommunen anvisar.

Enligt det föreslagna 1 mom. kan kommunen ge närmare bestämmelser om dagvattenhanteringen på fastigheter. De kan gälla hela kommunen eller en del av den. När bestämmelserna utarbetas ska man i tillämpliga delar iaktta det som bestäms i 15 § om byggnadsordningen. Bestämmelsen innehåller en hänvisning till det som i lagens 62 § föreskrivs om hörande och växelverkan samt till 65 §, som gäller offentligt framläggande av planförslag. Målet är att säkerställa ett interaktivt förfaringssätt samt tillräcklig information när bestämmelserna utarbetas.

Bestämmelserna kan gälla fördröjning av dagvattnet, dagvattnets flöde, infiltration i marken, mängden, beskaffenheten och behandlingen på fastigheten samt anslutningen av fastigheter till dagvattensystemet. Bestämmelserna kan dessutom gälla ledande av dagvatten till bäckar, vattendrag, sjöar eller hav eller så kan man begränsa ledandet av dagvattnet till allmänna områden.

Kommunen skulle med en bestämmelse exempelvis kunna kräva att ägaren eller innehavaren av en fastighet vidtar åtgärder för att begränsa den vattenmängd som leds till systemet. Åtgärderna skulle kunna vara exempelvis att minska vattenmängderna genom infiltration eller skapande av ett jämnare flöde genom konstruktioner som fördröjer flödet. På grund av dagvattnets höga halt av suspenderade partiklar eller något annat som har samband med vattenkvaliteten skulle den som ansvarar för systemet kunna kräva att dagvattnet behandlas på fastigheten innan det leds till systemet. Som det i samband med motiveringarna till 90 a § ovan konstateras ska bestämmelsen inte gälla dagvatten som kan betraktas som avloppsvatten och behandlingen av det.

Det föreslagna 3 mom. ger byggnadstillsynsmyndigheten rätt att bestämma att ägaren eller innehavaren av en fastighet ska undanröja en olägenhet som orsakas av dagvatten. Om undanröjandet kräver arrangemang som är gemensamma för flera fastigheter skulle byggnadstillsynsmyndigheten kunna kräva detta, och då i tillämpliga delar iaktta det som i lagens 164 § föreskrivs om fastigheters gemensamma arrangemang inklusive hörande av andra ägare eller innehavare av fastigheter.

De bestämmelser som avses i de föreslagna 1 och 3 mom. får inte vara oskäligen för ägarna eller innehavarna av fastigheter. När man bedömer om bestämmelserna är oskäligen ska man beakta bland annat den nytta som fastigheten får och de eventuella skyldigheter som åläggs andra ägare och innehavare av fastigheter. På grund av kravet om att bestämmelserna ska vara skäligen ska man i 2 mom. också föreskriva att förbindelsepunkten eller en annan gränspunkt mellan fastigheten och kommunens dagvattensystem ska ligga i fastighetens omedelbara närhet.

I samband med bestämmelserna enligt den föreslagna paragrafen kan det vara nödvändigt att fatta de beslut som avses i 161 § i markanvändnings- och bygglagen, [i 161 a § enligt förslag i samband med revideringen av vattenlagen] och i 164 §, för att fastigheten ska få de rättigheter som behövs för att utföra de föreskrivna åtgärderna. De ovan nämnda bestämmelserna gäller placering av samhällstekniska anordningar och fastigheters gemensamma arrangemang på detaljplaneområdet.

Kommunen har möjlighet att använda också andra sätt att styra dagvattenhanteringen på sitt område än genom bestämmelser enligt den föreslagna paragrafen. På områden som planläggs kan man ge bestämmelser om dagvattenhanteringen i planen. Kommunen kan ge bestämmelser om dagvattnet även i byggnadsordningen, vars bestämmelser kan vara olika i kommunens olika delar.

MBL 90 f § Skyldighet att anlägga ett dagvattensystem

I den föreslagna paragrafen ska det införas bestämmelser om kommunens skyldighet att uppföra de konstruktioner som hör till ett dagvattensystem. I markanvändnings- och bygglagen har man på motsvarande sätt infört bestämmelser om när gatuhållningsskyldigheten inträder (MBL 86 § 1 mom.) och om när man blir skyldig att anlägga andra allmänna områden (MBL 90 § 1 mom.).

Enligt den föreslagna 90 f § ska kommunens skyldighet att anlägga ett dagvattensystem på ett visst område inträda när den på en lagakraftvunnen detaljplan baserade markanvändningen kräver det och den olägenhet som dagvattnet orsakar inte kan undanröjas på andra sätt genom åtgärder som utförs av fastighetsägaren eller kommunen. Den föreslagna 90 b § ska ålägga fastighetsägaren att sörja för hanteringen av dagvattnet på sin fastighet och att iakttä de bestämmelser om dagvattenhanteringen som kommunen meddelar.

Utöver de ovannämnda bestämmelserna om när skyldighet ska inträda ska det också införas bestämmelser om att en förutsättning är att kostnaderna för byggandet står i skälig proportion till den olägenhet som dagvattnet orsakar.

MBL 90 g § Avgifter för genomförande av dagvattenhantering

Kommunen skulle kunna finansiera avledandet och behandlingen av dagvattnet på samma sätt som kommunens övriga allmännyttiga tjänster. För att täcka sina kostnader för genomförandet av dagvattenhanteringen ska kommunen dock enligt förslaget ha rätt att av de fastigheter som finns inom dagvattensystemets verkningsområde ta ut liknande avgifter som de avgifter som kan tas ut för vattentjänsterna och som regleras i 18 § och 19 § i vattentjänstlagen. Om vattentjänstverket med stöd av 6 a § i vattentjänstlagen har getts i uppgift att sköta dagvattenavloppet, ska avgifterna för detta faktureras i samband med avgifterna för vattentjänsterna.

För ledande och behandling av dagvatten ska man kunna ta ut en avgift för anslutning till systemet samt en årlig grundavgift på samma sätt som för vattentjänsterna. Avgifterna ska vara skäliga med tanke på genomförandet av en ändamålsenlig dagvattenhantering samt jämlika för användarna. Dessutom kan kommunen enligt det föreslagna 2 mom. i paragrafen vid fastställande av avgifternas storlek beakta principen om förorenarens ansvar exempelvis på det sättet att avgiften fastställs enligt den anslutna fastighetens areal. Avgiften skulle också kunna fastställas utifrån fastighetens användningsändamål och avgifterna skulle kunna variera beroende på om det är frågan om exempelvis bostads- och industrifastigheter, grönområden eller trafikområden. Avgiften skulle också kunna fastställas utifrån fastighetens egenskaper, såsom markområdets ytmaterial när detta har betydelse med tanke på mängden eller beskaffenheten av det dagvatten som bildas på fastigheten. Att fastställa dessa kriterier och att övervaka att de följs är dock svårt i många fall, vilket skulle kunna leda till att systemet blir onödigt invecklat och dyrt i förhållande till avgifternas storlek. Av denna anledning är det ändamålsenligt att i lagstiftningen låta kommunen till alla delar själv bestämma om och hur man i avgiftsgrunderna ska beakta principen om förorenarens ansvar.

Dagvattenhanteringen är i allmänhet till nytta även för fastigheter som inte fysiskt är anslutna till systemet. Därför ska man kunna bestämma att ägaren eller innehavaren av en fastighet ska delta i kostnaderna för dagvattenhanteringen fastän fastighetens dagvatten inte leds till kommunens dagvattensystem.

2.3 Markanvändnings- och byggförordningen

Paragrafförslag

41 a § Dagvattenplan

Dagvattenplanen ska innehålla en redogörelse för de konstruktioner som dagvattensystemet består av, såsom diken, våtmarker, infiltrationsområden, avrinningsvägar för vattnet, rör och pumpstationer, och planen ska också visa var de finns. Av planen framgår dessutom vilka fastigheter som finns inom dagvattensystemets verkningsområde.

Motiveringar

MBL 41 a § Dagvattenplan

I paragrafen regleras innehållet i dagvattenplanen. I den plan som gäller byggande av dagvattensystem ska man beskriva de konstruktioner som dagvattensystemet består av samt var de finns. Av planen ska det också framgå vilka fastigheter som har skyldighet att ansluta sig till dagvattensystemet eller som annars kommer att omfattas av dagvattensystemet. De föreslagna skyldigheterna för fastigheterna grundar sig på de bestämmelser som kommunen meddelar med stöd av 90 e §. Att i planen visa vilka fastigheter som berörs är viktigt närmast med tanke på de berördas behov av information.

BILAGA

Utredningar till vilka hänvisas i rapporten samt övriga källor

Kaakkola, Jukka, Selvitys kuluttajansuojalain soveltuvuudesta julkisiin palveluihin ja välttämättömyyspalveluihin. KTM Julkaisuja 24/2005.

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma - hyviä suunnittelukäytäntöjä. Ympäristö-opas 2008, Pirkanmaan ympäristökeskus <www.ymparisto.fi/julkaisut>, Tampere 2008.

Mäkinen, Susanna: Vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvonta. Diplomityö, Teknillinen korkeakoulu, Espoo 2005.

Näkemyksiä vesihuoltoverkostojen saneeraustoiminnan kehittämisestä. Maa- ja metsätalousministeriö, FCG Planeko Oy. 23.10.2009.

Pennanen, Outi: Kilpailu- ja kuluttajaoikeudellinen näkökulma vesihuoltolaitosten liiketoiminnan valvontaan. Selvitys, maa- ja metsätalousministeriö, vesivarayksikkö, 30.12.2005.

Arbetsgrupps-PM JSM 2005:7a. Slutrapport av arbetsgruppen för tryggnad av vattentjänster i särskilda situationer: Förslag till åtgärder för att utveckla beredskapen inom vattentjänster. Helsingfors 2005.

Vesihuollon tietohuollon kehittämissuunnitelman alatyöryhmän loppuraportti: Tilastokeskus vesihuoltolaitosten laatijana? 27.8.2008.

Vinnari, Eija M., Public Service or Public Investment? An Assessment of the Consequences of New Public Management in the Water Sector. Tampereen teknillinen yliopisto, julkaisu 726, Tampere 2008 <<https://webhotel.tut.fi/library/tutdiss/pdf/vinnari.pdf>>.

Vinnari, Eija M., Vesihuollon organisointi, maksut ja sääntely eräissä vertailumaissa. Huhtikuu 2009.

Warsta, Matias: Mielipiteitä vesihuoltolain kehittämiseksi. Edilex 2007/7, Edita Publishing Oy 2007 <www.edilex.fi/lakikirjasto/4311>. (vesihuoltolakikysely)

Arbetsgruppspromemorior publicerade av JSM år 2010

- 2010:1 Kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän välimietintö
ISBN 978-952-453-532-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-533-5 (Verkkojulkaisu)
- 2010:1a Totalreform av lagen om fiske –arbetsgruppens delbetänkande
ISBN 978-952-453-568-7 (Tryckt)
ISBN 978-952-453-569-4 (Nätutgåva)
- 2010:2 Saimaannorppa ja kalastus - seurantaryhmä II
ISBN 978-952-453-542-7 (Painettu)
ISBN 978-952-453-543-4 (Verkkojulkaisu)
- 2010:3 Metsätalouden edistämisorganisaatioiden kehittämishanke 2009
ISBN 978-952-453-558-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-559-5 (Verkkojulkaisu)
- 2010:4 Harvaan asutun maaseudun erityiskysymyksiä selvittävän työryhmän muistio
ISBN 978-952-453-564-9 (Painettu)
ISBN 978-952-453-565-6 (Verkkojulkaisu)
- 2010:5 Lakisääteisen metsästäjäorganisaation muutosprosessi
Loppuraportti
ISBN 978-952-453-572-4 (Painettu)
ISBN 978-952-453-573-1 (Verkkojulkaisu)
- 2010:6 Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-583-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-584-7 (Verkkojulkaisu)

